GLADKOV

gizli kahramanlar

roman

özgün yayın

Basım tarihi : Ocak 1975

Dizgi : ERENLER Matbaası
Baskı : Haşmet Matbaası

Gizli Kahramanlar

ÖZGÜN YAYINLARI

Nuriosmaniye Cad. Garant İş Hanı
Kat : 2 No: 6 P.K. 108
Cağaloğlu — İstanbul

FEDOR GLADKOV

Gizli Kahramanlar

(Roman)

Türkçesi

BURÇ EVRİM

ÖZGÜN YAYINLARI
P. K. 108
SİRKECİ — İSTANBUL

I

Bu sabah hoparlörün çağrısıyla uyandım, uzun bir süredir bu benim çalar saatim sayılır. Tuhaf şey ki beni hiçlikten çıkaran ve ani bir şokla titreten bu çağrıyı çınlamadan önce hissediyorum. Yürüyüş sesleriyle uyandım ve çabucak giyindim. Karanlıklar geceki gibi pencerenin içini dolduruyor. Yalnız şafağın göz alıcı uzaktaki titreyişi göze çarpıyor: Fabrikanın ışıkları, lâmbayı yaktım. Dokuz metrekarelik odam yatağım kadar sempatik. Müzik komşuları uyandırmasın diye radyomun sesini kısıyorum; Bir önceki günden hazırlanmış elektrikli çaydanlığımı astım ve yıkanacağım. Kurulanırken duvardaki aynada, katı ve dik bir burun, zayıf yüzü görüyorum, yanaklar çökmüş, iki göz arasındaki kırışıklık bir parmaklık oluşturmuş adeta.

Gazete kâğıdı ile kaplı masama tutturulmuş fotoğraflar var: Lisa'm kollarında Lavrik'i tutarken, erkek kardeşim Ignat onun diğer kıvrımına ilişmiş, annemin yanında da benim ihtiyar. Annem küçücük, kırışık yüzlü, dantel elbisesi ile

oturmuş, babam daha iri yapılı solda bıyıkları çenesinin üzerine düşmüş onun yanında oturuyor. Kemerli burnu, parlak ve iradeli gözleri var. Evet, onun sert ve inatçı karakteri açıkça görünüyor. Ünlü ihtiyarların biyoğrafileri savaştan oluşmuştur. Daima kazanmış ve saldırgan olma karakterleri vardır.

Portatif bir yatakta uyuyorum. Kamyonuma onu yükleyen Lisadan başkası değil. Hareket etmenin sıkıntısıyla ona isyan ettim.

Bu allahın belâsı eşyaya niçin ihtiyacım olsun Lisa? Fakat o benim isyanımı işitmemiş gibiydi. Dudağının iki yanında ıstırapla titreyen çukurluklarla göz yaşları arasında gülümsüyordu.

Belki ebediyen ayrılıyoruz Kolia... Leningrad'dan hangi gece çıkıyorsun?

Kalbim bu ıstıraplı gamzeleri görünce kuvvetli sıkıştı. Lisa'nın sarı saçlarını uzun uzun öperek göğsüme bastıracak cesaretim ve gücüm yoktu artık.

Altı aydır ki Oural'de, atölyemle birlikteyim. Ben de en çok eksikliğini hissettiğim şeyi bilmediğimi itiraf ederim: Lisayla Lavrik, Ignat ve bütün Leningrad. Tek bildiğim şey benimle geçmişim arasında meydana gelen kopmadan duyduğum ıstıraptır. Güneyde olmamanın özlemini çekiyorum, Lisa'mla, Ignacha basit bir asker olarak dövüşmek için ilk saflarda olmanın özlemi var bende.

Bu sıkıntımı hafifletmek için, Leningrad sa-

vunmasını kuvvetlendirmeğe yardım ettiğimi bir kere daha söyliyebilirim. Silâhların ve makinaların sayısı, burada yaptığımız işe bağlı doğrudan doğruya. Ondan beş, on defa yapıyorum, hatta daha fazla, yarın makinamı yirmi, otuz, elliden fazla silah koyacak şekilde donatacağım... yüz şeytan bile bana vız gelir....

Daha önce kaç kez okuduğumu bilmediğim Lisa'nın bu son mektubunu bir kez daha çayımı içerken aynı heyecanla okuyorum. Onunla bu kısa konuşmam bende vazgeçilmez hale geldi. Gözyaşları arasında onun gülümsediğini görür ve cana yakın sesini işitir gibiydim.

«Sevgilim, Herşeyden önce bizim kaderimizden endişe etmemeni rica ediyorum: ben atölyede çalışıyorum, büyükkanne Lavrik'le meşgul oluyor. Onu tanımıyacaksın, koca adam oldu: küçük gözleri sertlik ve hareket dolu. Artık bombardımanlardan ve obüs patlamalarından korkmuyor. Artık döşemeye karın üstü kendini atmıyor önceki gibi, fakat büyük anneye sakince sesleniyor: «Ligovka'da bir lağım var». veya Faşistler bizim bölgeyi bombardıman ediyorlar İgnacha amcamın Alman haydutlarını öldürüşünü görmeğe gideceğim.» ve büyükanne ona gitme Lovroucha, sığınağa gitmek için derhal üstünü giy» dediğinde o kesinlikle cevap veriyor: «bunun önemi yok, sığınak bu tühü kesesidir.» Ne. tuhaf çocuk.

Günde iki kez yolculuk yapmak biraz güç

sevgilim-gidip, gelmek. Tranvay çalışmıyor bildiğin gibi etrafımız; çevrili buradaki durumumuz bu. Ekmek pek yok. Sıksık başım dönüyor, ellerim ve bacaklarım titriyor. Bizim ihtiyar ayakta zor tutuyor kendini fakat yine atölyeye gitmeğe inat ediyor.

Ben henüz çeviğim diyor, bana. Kafam omuzlarımda dik duruyor ve benim uzmanlığım bu an için hayatımdan daha yararlıdır. Bu ıstıraplı günlerde ihtiyarlık yoktur.

Sana evden bahsedeyim: çalışmadan dönüyorum. Gece sona ermek üzere, henüz etraf karanlık. Mumu yaktım, seninle konuşmak ihtiyacının kaçınılmaz olduğunu hissettim. Bizim için çok güç, sevgilim... Isınmak için biraz sıcak su içmek istedimse de su yok. Beni ısıtan tek şey Lavrik'in büyükannemde oluşu ve ısınması düşüncesidir. Küçük hanparın odununu, katıklarını aldılar. Dökme odun sobasıyla ısınıyorlar. Ben de sandalyeleri, masaları ve gardrobumu alıyorum ve mutfağı ısıtıyorum: sonra da orada uyuyorum.

«Seni düşünmek, seni tekrar görebilmeyi düşünmek beni daha da ısıtıyor sevgilim, bu bir mutluluktur. Bu mutluluk için, kurduğumuz güzel hayat için herşeye katlanacağız, ona inanıyorum ve sonuna dek, acımaksızın, sert bir şekilde dövüşeceğiz.»

Lisa'nın bana yazdıkları bu kadar. Biliyorum ki onun herbir kelimesi düşmanı öfkelendiriyor. Hayır, biz yenilmeyeceğiz, bizi yenemiyecekler.

Mektubu cebime koyuyorum. Giyiniyor ve sofaya çıkıyorum. Mutfak aydınlık. Dairenin sahibinin karısı Agrafena Tukharovna, Tikhon Vasilyeviç Rabotkine atölyemizin dökümcü ustası, çok iyi huylu bir kadın, parmaklarıyla, dudaklarında oluşan gülümsemeyi sıkıntı içinde saklıyor ve şaşkınca haykırıyor.

— Çok erkencisiniz Nicolas Prokofiteh. Nöbetten önce henüz bir saat var.

Bütün gün gelmeme ihtimalim var.

— Kesinlikle gerekli Agrofena Tukharovna.

— Ah ne devirdeyiz, bunun gibi çalışkan insanlar yoktur. Benim Tikhon Vasilyeviç... sabahın üçünde geldi, yastığın altına başını gömüp bir ölü gibi uyudu... Şimdi, atölyeye gitmeğe hazırlanıyor o mahvolur diye korkmaktan kalbim sıkışıyor...

O düşmeyecek, Agrofena Zakharovna, onun tutkusu çelik zırhın yerini tutacak. Hepimiz askeriz ve hepimiz savaşıyoruz. Artık kendini görmeyecek.

Tikon Vasilyeviç kapının arkasında sağır edercesine bağırdı: Kolia onüç ton acıktım, başım gidiyor ve uykumda kaçtı gitti.

O, kırkbeş yaşlarında, yanık tenli, parlak gözlü tıpkı kömür dumanı içinde kalmış gibi. Fakat yürüyüşü sağlam, geniş adımlı, tıpkı herkül gibi dengeli Konuşmada yer alan bir kimsenin omuzunda, işitmiş bir havayla bazı şeyleri tespit ediyor.

Sokağa çıkıyorum. Bizim köyümüz, geniş sokaklarıyla, çok katlı evleriyle tramvaylarıyla, bulvar ve meydanlardaki yer çiçekleriyle gerçek bir şehir. Bizim sokağın sonunda, meydanın arkasında, atölye görünüyor, iki tarafı ağaçlıklı yolun kenarında yuvarlak camlı binalar, bacalar, bacalar, kat kat yükselen, buhar, dumanlarıyla etrafı çevrilmiş binalar. beton kuleler, yıkıntıları geniş tuğla yapılar yükseliyor.

Aşağıda, elektrik lambaları göz kamaştırıcı şekilde parlıyor. Henüz ölgünleşmemiş bir gecenin sisi altında sabah, damlardaki duvarlardaki kar henüz, mavi gökkuşağı serpilmiş gibi, kızıl yıldızlar henüz parıldıyorlar batı kısımda. Doğu çok canlı bir yeşille aydınlanmış. Kadınlar ellerinde para çantalarıyla, dağıtım yerlerine doğru acele ediyorlar, kar onların adım gıcırtısı altında sertleşiyor, uzakta arkada tramvay zili çalarken sağır edercesine gürlüyor. İlk vagonlar uzaktaki şehirden geliyorlar. Yüksek bir duvarın arkasında, bir sokağın öte tarafında çam gövdeleri sık sık sıralanmış yükseliyorlar. Onların sonsuza yükselen kadife gibi dorukları kesif alaca karanlık içinde kaybolacaklar. Gürültüler, gıcırtılar atölyenin öte tarafından işitiliyorlar, rüzgâr da parktaki çamlarda başı boş dolaşır gibi

Bu yıldızlar Alman alayları tarafından kurşun yağmuruna tutulmuş Leningrad üzerinde

canlı bir şekilde parıldıyorlar. Aşağıda koyu karanlıklar obüs patlamalarıyla sarsıldılar, onun gürültüsü ıssız şehirde yıldırım dalgalarını oluşturuyor. Dinlenme sevincini bu anlarda tadabilir miyim? Hayır... Ablukayla mahvolmuş insanların ıstıraplarına sebep olan düşmanlarından intikam almak için enerjimi binlerce defa artırmak zorundayım. Lisa, oğlum, babam, annem şuurum içinde yalnız bir tek hayalde birleşiyorlar, birbirine kavuşuyorlar: yakın ve sonsuz bir sevgili varlığının hayali.

Fabrikanın avlusunda, binalar arasındaki geçitler de bomboş. Uzakta yalnızca gri-mavi, grup halinde kuşlar, hava alanı üzerinde yayılmış yatan kanatlar kaygan sis altında göze çarpıyor: Canlı varlıklar gibi uzanmış, arka ayakları üzerinde dikilmiş, sabırsız, harekete geçmeğe hazırlar hepsi sağda uzunca bir binanın kapıları büyük bir gürültüyle iki yana açılırken bir tank çıkıyor, öne doğru uzanmış uzun bir parmak gibi, önünde topu atışa hazır durumda, Zırhı üzerinde bağıran ve gülen kızıl ordunun askerleri ve işçiler duruyorlar.

Benim binam uzakta, o binanın yönünde arkada bulunuyor. Yol boyunca bozarmış kar, doldurulmuş toprakları, kurum ve maden artıklarını, boş makina parçaları ve değersiz herçeşit makina parçalarını örtüyor.

Hayatımın yarısını ifade eden bu makinada

onsekiz yaşından beri çalışıyorum, Atölyeyi terketmeksizin, işletme fakültesinin kurslarını bitirdim, sonra edebiyat ve Dilbilimi Enstitüsünün kurslarını takibettim. Başarısız hikaye ve şiirler denedim. Bende edebi konular üzerindeki açıklamalarım ve raporlarımın ilgi çekici oldukları etkisi uyandı. Çocukluğumdan beri silâhların bekçisi, savunma işinin eriyim. Makinamı ve herşeyi mükemmel bir şekilde yapmayı seviyorum, onlarla bir nevi oynuyorum ve ellerimin içinde yaşıyorlar, tıpkı sanat eseri gibi. Sık sık, bu yapı işinin detayına indiğimde gerçek bir heyecan duyuyorum: akislerin parlak ışığına, ince forma hayranım. Bunlar uykusuz gecelerimin, araştırmalarımın, büyük sevgimin meyvaları. Mekanik bir testere ile çalıştığım bir metalden başka bir şey değil ve meydana getirdiğim bu alet için duyduğum bundan daha büyük bir zevk olamaz. Rakiplerim. eski ustaların dedikleri gibi gözden saklamamın imkânsız olduğunu itiraf etmek zorunda kaldılar. Şimdi bölgemizin en iyi frezecileri arasındayım.

Parçalarım, onlardan emin olarak kontrol edilmeksizin kabul edildiler, bu benim adım aman allahım. Fakat şimdi bu dev savaş günlerinde, hemen hemen herşeye tecdübeli savaşcının belirli tekniğiyle karar veriliyor, ben de on ya da yirmiden fazla vermek zorundayım- çalışmanın güzelliğini ihmal etmeden. Bu amaç makinanın dönme sayısının artmasıyla bağıntılı değil. Bu çok par-

çaları herzamanki imali sırasında belirli yerlere yerleştirmek gerekti. Birçok deneyler yaratmak gerekti. İşte bunun içindir ki her saat, günlerce yalnız bir tek düşünce içine daldım: makinanın işlemesi freze çalışmasıyla bu şeye ulaşmak zorundayım, bütün mekanizma aç bir hareketle, elimin en ufak bir dokunuşuyla hareket ediyor. Bu aylar içinde bir çok sonuçlara vardım.

Fabrikamızın doğu kısmının boşaltılmasından beri bir an bile araştırmalarımı kesmedim. Burada makinaların montajı esnasında yarı otomatik makinanın üzerinde yaptığım inceleme beni gitgide keyiflendiriyordu, beni Leningrad'a sınıra, Lisa'ya Ignaşa'ya yaklaştırıyor gibiydi. Ben mademki silâh yapımı için kızıl orduya gönderildim ve beyaz finlilere karşı savaşta bir tankçı olarak bulunuyorum o halde ben bir savaş adamıyım. Değerli bir frezeci sıfatıyla mümkün olan en kısa vade içinde bütün fabrika aletleriyle birlikte Ural'a yöneldim. Bana:

Ordunun sana burada olduğundan daha çok ihtiyacı var aşağıda denilmişti.

Gittim. Bizim alay Ural şehrine varmak için üç hafta boyunca yol aldı Müdür düzenlemek, nakletmek, hava alanını düzenlemek amacıyla bizim hareket günümüzde gittiler. Birçok işçi ve mühendis aileleriyle birlikte gidiyorlardı. Hava oldukça sıcaktı. fakat gece üşüyorduk mantolarımız olmasına rağmen. Gündüzler özellikle açık geçiyordu, gök kadife gibi masmaviydi, tarlalar

yanımızda uzanıyordu, alev gibi kızıllık çökmüştü. Uzak aydınlıklar, ahşap evlerin damlarındaki az miktarda samanı birbirinden ayırdeder göründüğü noktada net olarak beliriyordu. Kederli küçük orman üstünden alakargalar uçuyor ve bu kaygılı kuşlar kızıl alevden geçiyor kayboluyorlar ve göğe çıkıyorlardı. Bizim seyahat ıstırap safhasındaydı, çalışmaya koyulmak için kendimizi sabırlı hissediyorduk.

Hiç duymamıştım. Akşama dek yüreğimi sakinleştirmem mümkün olmuyordu. Yapı aletlerini burada tasvir etmem faydasız. Maketlerim fabrikanın idaresi altında muhafaza edilmişti, düşüncelerim de kalbimin atışları da yaşanan günle birlikte azalıyordu. Ruhumun günlüğünü yazmak isterim.

Bu yıl hayatımın en karışık yılı oldu. Sanıyorum ki gelecekteki yaşam ve çalışma geçmişte-kinden çok zor. Binlerce kilometre mesafe ruhu, göğün sakinliğini aşırı çalışmanın ciddiyetini kemiriyor. Bu uzaklıkla çarpışmak için düşünsel bir çaba yeterli değil. Öfkeden kabaran kalbiyle savaşçının tutkusuna, keskin görüşe sahib olmak gerekir.

II

Kısa bir zaman için çalışmaya başlamadan önce Pavel Pavloviç Buerakov'un başa geçi-

şiyle aniden yönetim değişti. Bu küçük kırmızı yüzlü, gözleri muzipçe parlayan bodur bir adam. Buerakov'un her şeyi gri renkte: paltosu, geniş siperli şapkası, ayakkabıları. İriyarı olması ona yürümesinde güçlük çektiriyordu daha çok, sık sık nefes alırken ,önünde birinin ilerlemesine, öne atılmasına mani teşkil etmiyor: Her işçinin alışkanlıklarını biliyor ve insanın kendinin bile unuttuğu hayatın öyle koşulları varki onları bile hatırlıyor. Onun çınlayan ve neşeli sesi atölyenin içinde uzaktan duyuluyor.

Günaydın Yrişin? İşler nasıl gidiyor. Karın, Leningrad'da hâlâ ağlıyormu? Ah, Kostantin, seni görüyorum... Haydi baklım, kalkık burun, niye dün akşam bitiremedin? Ben sana güveniyorum dostum...

Bu canlı, hareketli ses fabrikaya serin rüzgar estirmişe benziyor. Bu Erakov bizlerdendir, Leningrad'lı. Oradada sanki savaş ve birçok tecrübeler onda hiç etki uyandırmamış gibi hep aynıydı. Yalnızca kendi enerjisiyle, buluş dehası ve fikir zenginliği sayesinde fabrikayı belirli tarihten önce yüksek bir seviyeye çıkardı. Canlılığı, neşesi hatta karşı koyma gücü ve dayanma gücü, herkesin cesaretini aynı düzeyde tutmaya yardım etti. Onsuz fabrika kendini gösteremez.

Sana birçok defalar gerçeği söyledim. Tam on beş kez. Sen de hesap vereceksin.

O iyice bilmektedir. Sayısız günler boyu ça-

lıştığım buluş, masama yığılmış projeler, yeni getirilmiş yapı işleri, ve nihayet kurallara uygun olarak istenmiş ve ekonomik sadeliğiyle benden büyük bir kuvvet harcamamı istemişlerdi. Araştırmalarım vücut bulmuş ve amacına, sonunda ulaşmış olduklarını hissettiğimde bu esnada hürlüğün kısa bir sevincini duydum, bana öyle geliyordu ki büyük bir zahmetten kurtuluyordum, artık temiz bir havayı ciğerlerime dolduracak ve engin genişlikleri farkedebilecektim. Sadeliğin, en zor insancıl girişim olduğu kanısına vardım, onu götüren kimseler için ondan daha zor bir yol olmadığına karar verdim. O birçok ıstırabın hemen önünde gelen çok az şey gibidir. Makete göz gezdirirken kahkaha ile gülündü. Bir tava kadar basit bir şey için gerçekten beyin çürütmek çok zaman sarfetmek neden?

Atölyenin yolu üzerinde giderken Piyodr'a:

Benim yerime, sen büyük ölçüde kuvvet birikimiyle herşeyi yapacaksın, Piyotr, dedim. Senin yardımın olmaksızın Allah bilir ne kadar zaman uğraşacaktım ve tamamen mahvolacaktım. Hırslı olmanın avantajı kötü ve azdır.

Bana, beni çok iyi tanıyan bir dost gülümseyişi ile baktı. Sonra yakınmalı samimi bir sesle suçladı.

— Bununla birlikte senden başka hiç kimse bu cihazı ne gerçekleştirdi ne de buludu. Gördüğün gibi ben onu teknisyen olmama rağmen

yapmadım, ben ancak inşa ustasıyım. Önümde komedi oynama. Seni tanıyorum. Herşeyin fikir ve önsezi içinde olduğunu görüyorsun. Aman Allahım senin bu yakınmaların. Şimdi açıkça kendinden emin olmak ve başkalarının fabrikaya veremediği şeyi senin vereceğini ve verdiğini düşünmek gerekiyor.

Piyotr'un ailesi çok eskiden beri Leningrad'dadır. Orada doğdu, bir işçi ailesi içinde büyüdü. Babalarımız eski arkadaştırlar: üç devrim için de birlikte dövüşmüşlerdi. Onun babası birçok defalar Çar hapishanelerinde kalmıştı ve 1915'te Lena'ya sürülmüştü. Kışlısaray'ın alınışında, Ekim Devriminde yaralanmıştı: Doğu sınırında savaşarak alayın geçici görevlisi unvanını almıştı. Stenografik yazıları öğretici ve tutku uyandırıcı bir kitap yapılacaktı. Stalin ve Lenin'i yakından tanımıştı, ki yazılarına göre bunlar, ben ve Piyotr kadar genç, ateşli genç insanlar gibi neşeli, yaşamaktan mutlu, çok sade insanlar, çok yakın, hatta dev gibi iri görünmüşlerdi. Piyotr'un ailesi son derece neşeli ve birleşik bir aileydi. Üç tane daha çocuk vardı. En genci Yrişki, yeni parti üyelerindendi ve etrafımızda dönmekten çok hoşlanırdı. Çok iyi yaşıyorduk: gürültülü, patırtılı, kulakları sağır edercesine tartışıyor, dansediyor, santranç şampiyonaları, futbol ve Neva üzerinde kürek yarışları düzenliyorduk. Özellikle, bir genç adam gibi işlerimize katılmalarını görmek isterdim.

Fabrikaya girerken içimden geçirmiştim, genç bir sesle bağırıyordu:

Haydi, çocuklar avluda voleybol aynamaya. Ben ve Piyotr İşletme Fakültesindeydik. Pyotr Makina İnşa Enstitüsünü seçmişti, ben, fabrikaya tornaya girmek istiyordum. Seçişim babamı çok mutlu etti. Fabrika işine bağlıydı ve kendini yüksek okul öğrencileri tarafından denenmiş çekicilikten yana hor görüyordu.

Çalı gibi, gri kaşları altından delici gözlerle bana bakarak homurdandı:

Onlar şımaracaklar, şımaracaklar, dağılacaklar... farfaracı olacaklar.

Fabrikanın işi bana cazip geliyor ve sabırsızlıkla bitirme sınavlarını bekliyordum. Saatlerimi makinalar önünde, büyülenmiş bir şekilde geçiriyor ve freze aletlerinin alışmasını izliyordum. Bana alışılmıştı, dostlarım vardı ve sık sık ben de makinaya geçiyordum. Her hangi bir işçi benimle ilgileniyordu. Meraklı ve anlayışlı bir genç olarak Fabrikaya girdiğimde, daha bir işçi gibi sayılıyordum: makina ellerime henüz boyun eğiyordu.

Bu sıralarda Piyort bana yakındı: çalışmalarını, derslerini yarı yolda nasıl kesebilirdi? İnsanların en büyük hatası benim gibi, bir şey sonuna dek götürmemekti. Her şeye burnunu sokan adam değil, fakat yarı adamdır. Ona üretim çalışmalarimi durdurmaksızın bilimsel çalışmalarıma da

devam edeceğimi söylediğimde biraz şaşırdı. Fakat sonra, İşletme Fakültesi etüdlerimin sonunda, edebiyatla uğraşmaya karar verdiğimi açıkladım, şaşırdı:

— Sen gerçekten de sofusun, Nikolas... Fakat bu ancak dostluğumuzu, gençliğimizin dostluğunu, samimiyetimizi kuvvetlendirdi.

Alet atölyesinde, makina parçalarının çilingiri gibi çalışıyordum. Bu kısa çalışma saatleri esnasında bir esinlenme kadar böyle bir heyecan onda yaşıyordu sanki.

Piyotr, her zamanki gibi enerji dolu sesiyle bana seslendi, henüz traş olmuş, üzerinde paltosu vardı, fakat gözleri gizli bir ıstırap ifadesi içindeydi. Sanıyorum ki evinde düşünceleriyle birarada kaldığında kafesteki bir hayvan gibi hereket ediyordu. Verimin tüm teknik sorunlarını metodik olarak çözümlemek ,dikkat ve sakinlikle çalışmak, kendi kendini kontrol etmek için sık sık ruhun büyük kuvvetine gerek duyulur. O, işçiler tarafından gelen önerileri inceliyor dostluğa yakışır bir incelikle her zaman sakınarak, büyük bir ciddiyetle herbiriyle konuşur. Öneriler arasında birçokları oldukça ilginç diğerleri pek safça önerilir.

Herhangi birinde teknik açıdan kültür ve düşünce noksanlığı farkettiği zaman çalışanı cesaretlendiriyor her adımda, kuvvetini yeminini kuvvetlendiriyor. Sık sık:

İlk anda bu ciddi sakinlik soğukluktan, sönüklükten vazgeçirmek içindir. Onun evinde, ru-

hî değişiklikleri kimse farkedemez benden başka. Ruhunda hareketlenen fırtınayı çok iyi görüyordum. Bir tek düşünce, bu tek ihtiyaç onu itiyordu: initkamı. Şayet sınırda ateş açılmasaydı. kızının kaatili, düşmanını çember içine alıp sıkıştırabilirdi. Veroşka'nın ölümü, Nataşa'nın deliliği kişisel ıstırabını teşkil ediyordu, kendi ıstırabını, milyonlarca kişinin ıstırabından ayırmaksızın. Söze, teselliye ihtiyacı olmadığını anlıyorduk: ikimiz de aynı tutkuyla çalışıyorduk. Öfkelendirici bir sessizlik, içinde, iki kat olmuş, dişlerini kuvvetli bir şekilde sıkmış, bende endişeli, içim içime sığmıyor sıksık hislerime hakim olmanın imkansızlığını hissediyordum.

Piyotr koluma girdi ve uzakta patlamaların oluşturduğu duman ve gürültü içinde, genişce bir yoldan götürdü. Açıkça alet atölyesine, benim eve yöneldi.

— Haydi göster.? dedi aldırışsız kurnazsa bir edayla. Hareket halindeki makinanın hepsini görmek istiyorum. Sana bugün çalışmanı tevsiye etmiyorum. Saatlerini kazanacaksın. Biraz dinlenmek ve hazırlanmak gerekiyor.

Eğer makinalar vapurların platformu üzerinde harekete geçebilseydi, herbiri tereddütsüz çalışmaya başlıyacaktı.

İlk günler bombardıman eden düşman avcıları tarafından ara vermeden akına uğramıştık, fakat bu akınlar bir çeşit korkutma gösterisiydi sanki, uçaklar D. E. A. nın atış yerine doğru uçu-

yorlardı. Fakat bir iki defa bombaları, gara, boş vagonlara, gar etrafındaki köylere attılar. Yangınlar çıkmıştı. Vagonlarımızı kurtarıyor, uzağa yuvarlıyorduk.

İşçi ve mühendisler aileleriyle birlikte bu amaçla düzenlenmiş yük vegonlarına yerleşiyorlardı. Teknisyen Piyo Polintzov'in karısı Lenin'grad'da kalmak istememişti: bizimle birlikte beş yaşındaki kızıyla gelmişti. Kocasını bırakmıyordu, ve vagon içinde başıboş dolaştığını görüyordum. Her şeye rağmen kayıtsız davranıyordu, sevimli kızı Veroşka'nın elinden tutup, çayıra götürerek orada çiçek topluyor, sıçrıyor haykırıyordu. O vakit Piyotr canlanıyordu: yüzü aydınlanıyordu, gülümsüyor onu yakalıyor kollarında tutarak otlar arasında koşuyordu. Karısı, Lisa'nın arkadaşı Nataşa, tarlanın içinde onları gördüğü zaman Piyotr'u çağırıyor ve vagonda hareketsiz duruyordu. Birçok defalar gar iskelesinde ya da tarlada onunla başbaşa kalmayı denedim, fakat daima geri dönüyor Nataşının onu çağırmasını dikkatle dinliyordu.

Bu de beni sinirlendiriyordu. Aman yarabbi, benimkiler kuşatılmış şehirde kaldıkları halde karısı ve kızı bizimle birlikteydi.... Arkadaşları ve bizim aramızda ödevlerini unutmuş gibiydi sanki hatta bize emanet edilmiş son derece kıymetli araç gereci bile.

Bir keresinde gücenmiş bir edayla:

— Seni tanıyamıyorum Piyotr, anlıyorum se-

ni karın, kızın... bu durmaksızın endişe onlar için... Fakat dostum, neden işlerin yürüyüp yürümediğini görmek için bir kere olsun platformdan geçmedin? Bu senin ödevin, ilgilerinin yönünü biraz değiştirmek zorundasın, dedim. Titredi, yüzü ıstıraplı ve allak bullak olmuştu. Sessizce:

— Böyle yakınmaları senden duymak istemezdim Nikolas. Bilmediğimimi sanıyorsun? Fakat, anlamalısın ki hasta bir kadını gözetmek gerekiyor. O bedenen yaralıdır.. Fabrikadaydım... Acelеden şaşırtılıyordu... Nerden geldiği bilinmeyen bu bombardımanı hatırlıyor musun? Budalanın biri fabrikanın yok edildiği, bir çok kurbanlarının olduğu haberini vermiş. O da deli gibi koşmuş. İşte o zamandan beri... Onu iyileştirmek için hiç bir şey yapamıyorum... Bu korkunç bir şey.

Piyotr her zaman iyi ve biraz da alaycıydı, gözlerindeki kurnaz parıltıyla şimdi yaralı havası vardı. Onun, hakkında söylediklerinden, duyduğum ıstırabı anlatamam. Ezilmiş, susuyordu ve çocukluk arkadaşı olarak onun hislerini anlıyamadığımı görmekten dolayı çok üzülüyordu. Onunla böyle konuşmaktan çok pişmandım. Onun dost bir ele, yardıma ihtiyacı vardı. Af diledim ve hatamı düzeltmeğe gayret ettim. Fakat elini kaldırdı ve gitti.

Ertesi gün, demiryolu noktasında durduğumuz esnada ani felâket oldu. Alârm düdüğü çaldı. İnsan kalabalığı vagonlara doğru yürüdüler, kadın-

lar, çocuklar ,ihtiyarlar tarlaların çukurlarına en yakın ormandaki çalılıklar arasında durmak için yollardan geçiyorlardı. Piyotr'un bir eliyle Veroşka'yı tutarken, diğeriyle de Nataşa'yı götürdüğünü farkediyordum. Yüzü bir ölü sakinliği içinde donuklaşmıştı, yalnız gözleri ölüme mahkûm bir insanınki gibi görünüyordu. Nataşa ile beraber toprak üzerinde yürüyor, bir kör gibi uzağa bakıyor ve kızının kanlı vücudunu sallıyordu. Kan pantalon ve elbisesinin üzerine akıyordu.

Piyotra doğru bir şeyler söyleyerek acele ile yürüdüm, fakat devamlı hafızamdan silindi. Yalnızca ölülerin gömülmesini, Piyotr'un vagonunda geçenleri ve yol boyunca ona ihtimam gösterildiğini hatırlıyorum. Nataşa kendine gelemiyor ve hergün kriz geçiriyordu. Bu şehre gelişinin ilk gününde onu bir psikiyatri kliniğine yatırdık.

III

Atölyeye girdim elektriği ıslanmıştı. Her yerde, aşağıda, makinalar arasında, yukarda, çatılar arasında şiddetle yansıyan ışık topluluğu içinde. Binanın alanı içinde mavi bir duman yayılıyor, gözleri kör edercesine yeşil ışıklar her yere dağılıyordu. Her yerde gürültüler, sesler. Toprak sanki titriyor ve nefes alıyordu.

Her zaman ki gibi beni makinaya bağlayan bir bağ olduğunu hissettim. Onu uzaktan gördüm tıpkı bir canlı gibi, kendine özgü ısısı ve gürültüsüyle beni uzktan selâmlıyordu. Karakterim endişem, ruhum.

Yanın da uzun yüzlü ve uzun bacaklı baş mühendis iri adımlarla yürüyordu, bu Vladimin Öğeneviç. Sert ve soğuk yüzü, sesinin pek az duyulduğu birbirine kenetlenmiş ince dudakları var. Gözleri özellikle hiç hoş değil. Gözleri, onları görmeksizin insanlara bakar, onların görünürdeki yokluklarıyla endişe eder ve sabit bakışlarıyla iter. Fakat insan alçak gönüllü ve yüreklidir. Fabrikayla tamamen bir vücut meydana getirir. Bütün yenilik ve akla dayanan projeler onun elinden geçer.

Onun arkasında, Pyotr'un yanında Partinin merkez komite başkanı ilerliyordu: Aleksey Mikayloviç. Sedov daha çok çingene görünüşlü esmer, ateşli biriydi.

Heyecanlıydım fakat önemsemeden sakin olmaya çalışıyordum: beni son derece şaşırtmayı düşünen bu insanlar tarafından şaşkınlıkla seyredilmem hoşuma gidiyordu. Makinamla iç içe girmişim, onlara çok az dikkat ediyordum.

Nöbet değişirme için her zamanki gibi gelmiştim: diğerleriyle konuşmaksızın, gömleğimi giyip yerime oturdum ve sessizce, metodik bir ağırlk-

la motoru ve cihazımı kontrol ettim, saydım ve imal edilecek parçaları sıraya koydum. Kimse bana yaklaşmıyordu, bana soru sorulmuyordu, işim sırasında laf etmediğim bilinirdi, benim çalışma yerim büyüleyici bir çerçeve içindeymiş gibiydi. Arada bir yalnızca dostlarımın bakışlarıla karşılaşıyordum sağda, solda bana sabit nazarlarla bakılıyordu. İhtiyar işçiler benim kadar işleriyle uğraşıyor görünüyorlardı, gençler benden daha çok sinirleniyorlardı bu durumlara.

Buerakov bana uzaktan elini uzattı ve toyca tenor sesiyle bağırdı:

— Günaydın, günaydın Nikolas Progofiç, nasıl gidiyor iş? Hazır mı? Sizi sıkmak istemiyorum fakat kardeşler birliğimiz içindeki olayı not edeceğiz. Hayır, hayır dostum karşı durmayınız. Bu kişisel bir iş değil; biz bayram düzenlemiyoruz, fakat sınıra ayırdım sorumluluğunun en önemli meselesini ortaya koyuyor, soruyoruz.

Ve derhal ahengi bozmadan çınlayan genç sesiyle açıkladı:

— Diğer birçok şeyler arasında senin ihtiyar kahramanca çalışıyor, başkalarını kıskandıracak şekilde. Lisa da elinden geleni yapıyor. Cesaretli ve gerçek bir partizan olarak aktif. İgnat hakkında hiç bir haberiniz yok mu?

Kalbim sıkışmış bir durumda ona doğru atılarak...

— Ne hakkında. Başına bir şey mi geldi Pavel Pavloviç?

— Hiçbirşey... hiçbirşey herşey düzgün, yerli yerinde... O vakit, ışıkları titretircesine, binanın her yerini çınlatan etkileyici yüksek sesiyle durmaksızın haykırdı.

— Arkadaşlar... Dostlar... Bu saat fabrikamız için ayrı bir saattir .Nikolas Prokofiç Şaranov her nöbet değiştirme sonunda on beş randıman elde etmeğe çalışarak Stalin'in nöbetini alacak. Freze aletleri üzerinde hiç böyle bir rekora ulaşılmadı: arkadaş Şaranov'un askerlik sözüne sadık olacağına inanmak istenir. Bu rekoru kırıp kırmamasına şaşırmayacağım. Rus ayrı bir varlıktır, mümkünü, mümkün olmayanı belli eder, birbirlerinden ayırır.

Daima yüreğindeki gözü peklikle dünyayı şaşırmıştır. Stalin'in on beş yıllık planı devrinde bunu zaferlerle kanıtlamıştır, ve şimdi de savaş alanında ve çalışma alanında... Yarın sabah arkadaş Şaranov çalışmasının sonucunu bize bildirecek. Bu binlerce şampiyonun yeni zaferi olacak. Bu insanlar her yerde göze çarparlar, fakat aynı zamanda birleşmiştirler, veya tek başına kahramanlardır.

Şaranov, kazanmışların yığınına hareketle yol açıyor yeni şekiller oluşturan insanların yolu bedenen ve düşünsel olarak çalışma birliğinin sorumluları. Aynı zamanda bunlar kazanan savaşçılar, kafasız faşisti, yenen ve ustalıkları kazanan-

lardır. Nikolas Prokofiç'e dileyelim ki (bana doğru dönerek elini kaldırdı) dost arkadaşımız büyük bir başarı sağlasın.

Alkışlar.

Böyle fiyakalı törenlere alışmamıştım. Üstelik de makinamı terketmek zorunda kalışımdan ötürü içimde sinirli, karmakarışık bir durum oldu.

— Stalin nöbetine başlarken kesinlikle on beşden az verimi gerçekleştirmemek üzere söz veriyorum arkadaşlar mümkün olursa daha fazla, dedim keyifle.

Pavel Pavloviç'i tutup, gözlerine dikkatlice baktım... Sarsıldı.

— Aynı zamanda Pavel Pavloviç, Iğnat'ın başına geleni bana söylemek zorundasınız. Ciddi bir işe girişiyorum ve benim dengemi sarsıyorsunuz... Konuşun Pavel Pavloviç. Müdür şaşırmış göründü sonra sıkıntıdan kurtulmuş gibi içini çekti.

— Uf... siz nesiniz böyle, beni bırakmak istemiyorsunuz... Pekâlâ...

İşte: Birinci pilot Şaranov Altın Yıldız'ı aldı... Sizi kutlarım... buğünlük yeter. Bu parlak başarıdan size de dilerim.

— Bugünlük mü? daha başka şeyler de mi var? Elini salladı ve hızla çıkışa doğru yöneldi, diğerleri onu takibetti. Kalbimde böyle büyük bir mutlulukla hiç çalışmamıştım: Bu ilkbaha-

rın çoşkun sularıyla bile karşılaştırılamazdı... Önce hoş olmayan bir yavaşlıkla ellerimi ve göğsümü kemiren bir hisle doldum: Ignat Sovyet Birliğinin bir kahramanı olmuştu, Lisa gerçek bir partizan olarak cesaretle çalışıyordu... Bu his de istenen ahenk ve hareketle çalışmama biraz engel teşkil ediyordu.

Kendimi Leningrad'da hayal ediyor ve Ignaşa'yı arzu ediyordum. Güneyin her karış toprağı benim çocukluğumdan beri kıymetlidir. Başıboş Alman askerlerinin tiksindirici yönünden duyduğum kinle titriyordum. Pavlovsk'ta bu kurt ağızlar: Puşkin'de hürriyeti hayal eden iki büklüm genç bir adamın parkında —ki Ignat'ın okulu da oradaydı— aç kurtlar. Peterhof'ta uykusuz geçirdiğimiz geceler - saray ve çeşmeleri içine alan yıkıntılar... Bunların bir anını bile unutmak nasıl mümkün olabilirdi.

Bir keresinde Kokas'da bir alarm sesiyle büyük bir kalabalık halinde toplanan kazakların toplantısına tesadüfen katıldım. Atla ve çekirgelerle savaşan iki tekerlekli arabalarla hareket ettik. Bu iğrenç mahlûku ilk kez olarak orada gördüm. Yarımküre şeklindeki gözlerinin yeşil aksi güneşle parlayarak, tek hareketli bir yığın halinde karşı konulmaz bir şekilde yayılıyordu buğday tarlaları üzerinde, onları birkaç saat içinde yoketmeğe çalışıyorlardı. Yüzlerce, milyonlarca insan derin çukurlar kazıyordu: uzakta atlar, bu kirliliği örtmek için yuvarlak tüşlarla itiliyordu. Bu küçük

acayip mahlûklar zincirleme birşekilde çukurların içine acele ile giriyorlardı ve yukarı çıkamıyorlardı, kenarları dik olarak kazılmıştı. Çukur derhal kaynayan kirli, yeşil yığınla doluyordu. Kürekle bu korkunç canlıların üzerine toprak atıyorduk onu gömmek için ve kımıldayan toprağa iğrenerek bakıyorduk. Bir başka yol üzerinde hendekler açmak için koşuyorduk: adamlar, ellerinde küreklerle düşmanı bekliyorlardı ve bu düşdan güneşle kaynaşıyordu, durmaksızın çukurların üstünde dolaşıyordu aceleyle.

Almanlar... Evet, memleketimiz üzerinde gücünü yitirmiş bir yıkıcı kalabalıktır. Bu sulh insanlarına karşı harekete geçen, işkence yapan, delilerin oluşturduğu bir göçebe topluluk. Köyler yanıyor, şehirler patlıyan maddelerle havaya uçuruluyor. Alçak bulutlar altında ve boş yollarda düşman askerlerinin esirliği altında bitmez tükenmez kadın ve çocuk dizileri tüm mahlûklar köle olmuş, ağır cezaya çarptırılmış, ıstıraplı. Bu düşman süngüsünün ağzına böyle gidecekti, çamur içinde, soğuk yağmur altında, ümitsiz bir uzaklıkta, Lisa'nın Lavrik'in elinden tutmuş...

Bu manzaralar, çoğu kez gözümün önünde canlanıyor. Fakat şimdi kalbim yeni bir sevinçle doluydu, göğsüm de zaferane bir şekilde atıyordu. Ignaşa Altın yıldız'ı almıştı... gülmek, küçük yaramazlar gibi tepinmek ve şarkı söyleme kistiyordum. Sanıyordum ki makinamda gülüyor ve bir-

çok paraçlarının çıkardığı ışık içinde muzipçe göz kırpıyordu bana.

Frezeden geçiş ilk parça grubunu çıkarıyorum ve onları iç güdüsel bir kaygı ve herzamanki akıl süzgecimden geçirip inceliyorum. Hareketlerimi izleyen arkadaşlarımın dikkatli gözlerini görüyorum. Yüzüm oldukça solgun. Vites kutusunun kaldıracını elimle çeviriyorum, nabzım atıyor. Her halde Ignaşa da, bir çok düşman uçağına cesaretiyle tek başına atılmak ve onları yere indirmek ya da Alman birlikleri, bataryaları, ve tanklarına dik uçuşlar yaparken uçaksavar namlularının ateşi arasına kendini atmak hırsını duyuyordur.

Piyotr bana yaklaştı, sanki zafer abidesi gibi merkezi iki sütun içinde arkamda yükselen su çarkının çalışmasıyla ilgilenirmiş gibi görünüyordu: başını kaldırarak, elastiki ve ağır hareketleriyle sinirlenmiş gibi ve bu geniş cihazı dalgınlıkla inceliyor. Fakat neden makinamda durduğunu çok iyi biliyorum. Onun da şimdi kalbi atıyor kuvvetle. Yüzünün gölgelendiğini, dudaklarının kardığını sanıyorum. Gülüyor ve alttan ona işaret ederek bakıyordum. Yaklaştı, soru sorar gibi kaşlarını kaldırmıştı. Gülen gözlerimle karşılaştığında omuzlarını silkti, zalim bir yüz takınıp yumruğunu gösterdi. Parçaları aldı, onları inceledi. makinaya yaklaştı ve onun incelenmesi işine daldı.

— Mükemmel, Nikolas, ne kadar?.... Hesabıma göre onbeştan fazla.

— Sakin ol, Piyotr... ondan şüphe etmiyorum... Bu ancak bir başlangıç.

Diğer makinaların arkasında kayboldu. Fakat soldaki geçitten çıktığında onun frezeciler tarafından etrafı çevrilmiş gördüm, geçmesine izin vermiyorlardı. Dişlerimi sıkarak vites kutularının kaldıracını kaptım, son süratle yaslandım.

Sabahleyin Aleksey Mikhayloviç Sedov yalnız geldi, gözleri uykusuzluktan kızarmıştı. Çekinerek gülümsedi ve sordu.

— Seni sıkmıyorum ya Nikolas Prokofiç?

— Rica ederim Aleksey Mikhayloviç.

— Şimdiye dek bana yaklaşılmaz sanıyordum, fakat bu gece bir kafeste gibi çırpınıyordum...

Güldüm.

Bense tam tersine Aleksey Mikhayloviç beni affedin, gösterişli ziyaretinizle beni şereflendirdiğiniz şu sırada kendimi geceden daha serin ve cesur hissediyorum.

— Şimdi bunu bırak Şaranov. Bana ihtiyacın bile olmadığını anlamamazlıktan gelme..... Ne kadar? onu söyle bana.

— Çalışmanın sonunda on altı, on yedi ye vardığını ümidediyorum.

— Oh. Bu bizim büyük zaferimiz, dedi, sende-

leyerek, gözleri sevinçten parladı. Teşekkür nikolas.

Kuvvetle tokalaştı benimle.

Sedov benim gençlik arkadaşımdır. Fakat onun bölümü ben ve Piyotr Polintzevden' ayrıdır. Onu bizden ayıran neden onun ve ruhundaki sırrının arkasındadır her zaman.

Çalışma saatleri arasında yemek yemiyordum, aç değildim, Öyle istekli tutkulu ve çoşmuştum ki kendimi ruhça ve bedence kuvvetli hissediyordum ve bu kuvvetin sevinci beni sarhoş ediyordu. Etrafımda hiçbirşey görmüyordum, makinamı hızlandırıyordum ve metali kemiren freze aletlerinin gıcırtıları ve çatırtılarını büyük bir zevkle duyuyordum. Gümüş parlaklığındaki yonca ve metal talaşlar düşüyorlardı. Sübye freze aletleri üzerine maden filizlerrini gönderiyor ve altın renkli kurlam püskürüyordu. Makinanın sesli, benimle birlikte, sanki iç çekiyor, gıcırtıları, dev preslerin soluk alışları elektromotörlerin gürlemesi benim gibi yapıyorlardı. Makinamla aynı şeyi yapıyordum.

Düdükten sonra, bütün geçitlerdeki işçiler bana doğru koştular ve etrafımı çevirdiler. Endişeleniyorlar, ellerimden kapıyorlar, her taraftan bağırıyorlardı:

— Ne haber Prokofiç?

— Kaç tane? on yedi...

Ne dedi? imkânsız mı? Öyle mi?

— Şaranov, dostum. Onun için tempolu alkış..

Ve onların alkışları beni sağırlaştırdı. Her karşılaşmada baş müdür derhal geliyordu.

— Tebrikler Nikolas Prokofiç... Sizi kucaklayacağım dostum benim iyi arkadaşım... Evet, evet, kahraman Leningrad burada büyük başarı gösterdi...

Miting kendiliğinden başladı.

IV

Gazete habercileri beni tedirgin ediyorlar, fakat onlarla gevezelik ediyorum biraz, onlara ters davranmaya hevesliyim.

Onları, acımaksızın parti komitesine gönderiyorum doğruca, onları ilgilendiren tüm belgeleri oradan elde edebilirler. Beni yalnız bırakmalarını ve rahatsız etmemelerini istiyorum. Fakat onları hiç etkilemiyor. Benimle şakalaşmaya, damarıma basmaya kalkıyorlar. O vakit yapı idaresi bürosuna gönderiyorum ve kısaca fakat kesinlikle söylüyorum:

— Arkadaşlar, kalabalığın şerefli temsilcilerinden beni kurtarmanızı rica ediyorum. Aksi halde hepsini bir çırpıda kovalarım.

Bu harekete geçirdi. Yönetim kurulu güldü, fakat saldırganlardan bir kaçı kalktılar ve homurdanarak dışarı çıktılar.

Kendimi rahat hissetmiyorum: adım son haberler içinde radyoda söylendi. Çalışanların hare-

ketlerinin yöneticisi, çalışma metodlarının yaratıcısı diye çağrılıyorum.

Gece nöbetinden sonra eve son derece neşeli ve mutlu olarak girdim. Zevkle yıkandım, göğsümü, omuzlarımı ıslak havluyla nemlendirdim. Antrede, Aprafena Takharovna ile karşılaştım. Mutfağın kapısında duruyordu, onun okşayıcı gülümsemesi evimin insanını hatırlattı bana. Bu nazik kadın bizi anlamış gibidir, ayırdetmeksizin bizi, insanları, beni ve kocasını, sessizliğin ne zaman muhafaza edilmesi gerektiğini, kendini belli etmemeyi biliyor, bizimle ne zaman karşılaşır, ne zaman bir tek kelime söyler biliyor.

Kapıya ne zaman vurmağa gelebileceğini, onda çay içmeğe beni ne zaman davet edeceğini biliyor. Ağzından bir kere kaba söz işitmedim, rahat edemediğinden ve fakirliğinden ötürü bir kere bile şikâyet işitmedim. Titreyen birçok kadınlarla birlikte soğukta, dükkanın önünde, saatlerce kuyrukta beklediğini bana anlattığında kendinden şikâyet etmeden hoş bir canayakınlıklaonları şikâyet etti.

— A.. bu insanların yoksulluğu yok mu.....

Önünden geçerken nezaketimle onlara ait kapalı kapıya doğru başımı kaldırarak sordum ona.

— Uyuyor mu?

Hoşnut olmayan muzipçe olumsuz bir hareket yaptı.

— Onu zorla uyuttum, bu inatçıyı. Onu kendim yıkadım ve sırtını ovaladım. Tıpkı bir çocuk

gibi... Görüyorsun, bir savaşı yönetiyor... Bir dakika nefes almak istemiyor, ocaklarına doğru yeniden acele ile gidiyordu. Ona bir yumruk attım, ayakkabılarını çıkardım, elbisesini çıkardım, yatağına ittim ve kapıyı kapadım...

Muzipçe nazik bir memnunluk belirtisiyle gülmeye başladı.

— Eğer yalnızca onun çıkmasına izin verseydim, bu deli... Bir daha hiç çıkmamak üzere onun çıkmasına izin vermeyeceğim. Şayet bağırmağa başlarsa onu kamçılarım... Bu şimdi sizin sıranız... Benimle gelin, Nikolas Prokofici henüz yeni hazırladığım taze çaydan çok içeceksiniz.

— Çaydan içerim Agrafena Takharovna, doğruca sizinle geliyorum, çünkü siz fevkalâde bir kadınsınız.

O herzaman sakindir, sanki hiçbir şey onu şaşırtmıyordu. Bir yangın veya almanlara ait uçak akınları olsaydı, tatlı, sarsılmaz, dikkatli olacaktı ve bitmek bilmez gülüşünü parmaklarıyla daima silecekti. Kocasıyla uğraşacaktı, benimle de, bizi ısrarlı tatlılığıyla bir barınak yerine götürecekti, ancak ev işlerinden kurtulacaktı. İlk bakışta, herşeye karşı ilgisiz, onun için dünyada hiçbirşeyin yeni olmadığı sanılır. Fakat, yakından gözlenirse, onun analık şefkâtine, dikkatine ve önsezisine şaşılır. Memleketin gerisinde parçalanmış Leningrad içinde Lisa'mın katlandığı ıstırapları biliyor, ruhumun ıstırabını, Fabrikayı da evim

kadar iyi biliyor, bir tek düşünceye kapıldım, bir tek tutkuya: Leningrad'ım için savaşmak, akrabalarım için, memleketim için, her şeyi biliyor:

— Ruh sakin olunca, iştahla yenir Nikolas Prokofiç siz başarısızlığı asla bilmeyeceksiniz.

Gülmeğe başladım.

— Pekâlâ.. Fakat başarısızlıklar herkesin başına gelir...

— Siz, sizin asla olmayacak. Belki, saflıkla başarısız olabilirsiniz. Tıpkı bir değirmen gibi, tuttuğunuzu altın yapıyorsunuz. Benim kocam gibi. İkinizde rahatça uyuşabilirsiniz çalışıyorsunuz, çırpınıyorsunuz. Bugün benimki, cehennem şeytanı gibi geri döndü: ateş başına çıkmış, ve yalnızca mırıldanıyor: ««Kirov fabrikasındakiler beni elde edemiyecekler. Onları, şeytan götürsün, ancak bir sorunu hallediyorlar, bense iki.» Onun yanına oturup, başını okşadım mırıldanmasını durdurduğu ana dek.

Kalktı, gülümsemesi bitti, bana işaret etti ve birşeyler söylemek için kulağıma eğildi.

— Eğer benim uykusuz çırpınırsa, kımıldatmayın. Bırakın uyusun... Evde kimsenin olmadığını hissedecek ve yeniden yatağına gömülecek. Bu hep böyledir... Benim için mektup yok mu Agrafena Zakharovna? Sessizliğini sakladı, ve giyinmeğe başladı.

Anlamıyorum niçin Lisa bana uzun zaman yazmasın. Beni ciddi bir sesle teselli etti.

— Güneyde çarpışılıyor, ancak siz ve Tikhon

var. Antreye çıktı, deri bir manto giymiş, kürklü bir şal vardı üzerinde. Ayak uçlarına basarak tekrar döndü ve masanın üzerine parmağıyla vurdu.

— Hepsini yemeniz gerek... kesinlikle... beni üzmeyiniz. Bu sade özenti, hizmet beni son derece etkiledi. Benim için onlardan bir parça alarak geri kalanını sakladı. Onların rahatlarını bozdum, şehirlerine ulaşırken, onları dar bir yere yaşamaya zorladım. Değerli çalışkan ihtiyarla fabrika, büyük bir usta olarak şeref duyuyor, böylece mükemmel bir dinlenmeden yararlanmak hakkına sahip olacaktı. Fakat cömertce ve hatta zevkle beni kabul etti.

— Tasalanma, Nikolas Prokofiç «Yoksulca, fakat küçük düşmeksizin.» Şimdi insanlar daha kuvetli olmak için kemerleri sıkmak zorundalar.

Onların önünde oldukça karışık bir durumda oturduğum anlar içinde Agrafen Zakharovna çok uzakta duruyor ve susuyordu. O vakit ona bakarken, bununla birlikte onun ne iç çekişlerini, ne de karamsar, neşesini kaçıran tesellilerini duydum.

Onunla mutfak masasında oturdum. Aşçı ateşi yakıyor, üstünde birşeyler kaynıyordu ve üflüyordu. Agrafena Zakharovne sessizce sıcak çayı uzattı fırını açtı, en dibinden beyaz peynirli pasta çıkarıp bir tabağa koydu aynı dikkatle bana onları uzattı.

— Ne yapıyorsunuz Agrafena Zakharovne? diye sordum heyecanla. Böyle hazinelerden sun-

manın şimdi zamanı mı? Ben bu pastaları yiyeceğim ve Tikhon Vasilyeviç'e kalacakmı?

— Yiyin, yiyin Nikolas Prokofiç... sıhhatinize. Herkese var ondan. Yaptığım beğenilsin isterim.

Ayakta duruyordu, korkmuş bir edayla bana hizmet edeceği anı bekliyordu.

— Benimle oturmayacaksanız ondan yemiyeceğim.

— Zamanım var mı? Dükkâna gitmek gerekiyor hemen yerim tutulmuştur. Fakat aynı zamanda bana doğru parça şekerlerin bulunduğu tabağa uzatmak için oturdu.

Şekerim var Agrafena Zekharovna... bu gerçekten savurganlık.

Etkileyen gri gözleriyle bana baktı ve yakınır bir edayla başını salladı. Pintice tutumluluğumdan utanmıştım.

İstemeden onu öfkelendirdiğim hissi uyandı içimde. Benim rahat etmem için de belki, çay tasını boşalttı, bir parça pasta aldı ve ihtimamla ikiye böldü. Çekici bir şekilde kızarmış turta, hafifçe kavrulmuş kabuğu şişmiş, sıcaktı. Peynir kırıntıları masanın üzerine düşüyor. Agrafena Takharovna onları bir maşa ile topluyor. Peynirli pastadan alıyorum, dişlerime gömülüyor, sıcak kabuğun lezzetiyle, harika çatırdısını duyuyorum ve peynirin hoş kokusu dişlerimi yıkıyor.

— Hepsini yiyin, Nikolas Prokofiç, Onları sizin için kızarttım. Gece sizin için kolay değildi. Çok güçtü, fakat yapmanız gereken şeyi yaptınız.

— Nereden biliyorsunuz Agrafena Zakharovna?

— Görüyorum. Gözleriniz bir çocuğun gözleri gibi. Ve benim pastalarım hoşunuza gitti.

— Bu çok iyi Agrafena Zakharovna.. Sanıyorum, çocukken bile böylesine nefis olanları yemedim hiç. Benden sıkılmış olabileceğini, bir düşman gibi olduğumu düşünüyordum. Çekinerek küçük eşyalarımı getirip getirmeyeceğimi ve belki bir geceyi mutfakta geçirmemin mümkün olup olmayacağını sordum, Parmaklarını ağzına kapayıp susmaya çalışırcasına bir gülüşle:

— Peki neden mutfakta Nikolas Prokofiç?

Sizde gördünüz ki, odamız boş canınız istediği gibi kullanabilir ondan yararlanabilirsiniz. Tikhon Vasilyeviç sizinle gidip, bavullarınızı taşımaya yardım edecek. Neden sıkılıyorsunuz? Siz dostlarınızın evindesiniz. Istıraplarınız o kadar çok ki... yüreğiniz tamamen de karamsar oldu, ister istemez...

Tikhon Vasilyeviç fırça şeklinde saçları, yanık tenli, delici parlak gözleri, kısa boylu, metali hisseden ruha sahipti, alçak gönüllülükle gülümsüyordu ve karısını göstererek göz ucuyla işaret etti:

— O yaygaracı değil, patırtıcı değil, fakat yüreği bir kor, bir alevdir.

Tikhon Vasilyeviç'i yardımdan vazgeçirmeğe

boşuna çabalıyordum. Kolayca taşıyabildiğim yatağım, valizim olduğuna inanmak istemiyordu, o kadar ki bu eşyalar kültür sarayının hemen yanındaydı. Sessizce, gizli bir kurnazlık ifadesiyle kalktı, Agrafena Zakharovna mutluydu, gülümsemesi hiç eksik olmuyordu.

Tikhon Vasilyeviç bende tek bir etki bıraktı: Cana yakın, alçak gönüllüydü, gözlerimin içine bakmıyordu bile, hatta Agrafena Zakharovna'ya bile cesaretlendirmiştim: gecenin bu saatinde davetsiz bir kiracıydım ve ev sahibim gerekeni yapıyordu ancak. Bu ıstıraplı sıkıntı bende birçok günler devam etti. Onunla yarı karanlık içinde trotuvar üzerinde yürüdüğümüz sırada, fabrikanın ışıklarıyla karşılaşmamızda inatla susuyordu ve boğuk bir sesle öksürüyordu. Bana şehrin yakınında olan çarpışmasından, uçakların gürlemeleri, yıldırım sesleri, ateş dolu gökten yana sorular sorabilirdi yol boyunca. Birliklerimizi Ural'ın bu dev toprakları üzerine bıraktık, ve derhal kapıların yerleştirilmesine başladılar, bunların inşası savaşın ilk gününden itibaren planda kalmıştı, duvarlarının henüz yarısı bile bitirilmemişti. Bundan başka, Her yüzeyini iki parçaya bölerken üç eski binanın yerleşmesi bitmişti. Bu şehir, Ural'ın bütün endüstri bölgelerindeki gibi bir kaynaşma içinde bulunuyor, Kuzey'den Güney'e kadar yayılmış her yerde, metal gürültüleri, gece, gündüz durmadan birliklerin gelişi, mahvolmuş yolculuktan gelen yüzlerce, mil-

yonlarca insanın kaynaşması görülüyor. Eski şehir içindeki klüpler, bazı okullar, müzeler, tüm Üniversite sitesi fabrika işçileri tarafından işgal edilmişti. Sokaklar, avlular, caddeler herçeşit makina yığıntılarından, her boyda paslanmış parçalarından birikmeler meydana gelmişti. Dünyanın kalabalığı, bu kümeler arasında birçok şeyle meşgul oluyordu, makina parçalarından, kapılar içinden demirden destekleri ve geniş makina parçalarını çıkarıyorlardı. Apartman daireleri halka ait eşyalarla doluyordu tamamen doluncaya dek, gelen işçi ve mühendisler tek bir oda içinde yerleşiyorlardı. Şehrin tek oteli ve köy evde tıkabasa doluydu, kadın ve çocuklar dehlizler ve dar avlular içinde uzanmış veya oturmuşlardı, hepsinin yüzü ıstıraplıydı ve boyun eğmişlerdi.

Tikhon Vasilyeviç ve ben bir tek kelime etmeden, omuzlarımızı iki yana sallayarak yürüyorduk. Adımları ağır ve kabaydı. Benim gidişim, onunkinin yanında açık ve tasasız bir karakter taşıyordu. Sessizliği beni yoruyordu, bu ise ona zevk veriyordu sanki, isteklendirici bir edayla konuşmaktan kendimi alamadım:

— Buranın ev sahiplerine değer vermiyoruz: Ural bizim evimiz, bununla birlikte üzerinize bir çığ gibi düşüyoruz. Herhalde sizin de kazanacağınız ve kendinizde yenilik yapacağınız şeyler olacak, Tikhon Vasilyeviç.

Sözlerime ilgisiz kalmak ister gibiydi, burun-

dan soluyarak sessiz duruyordu. Daha fazla zahmet verici bir his duydum ve sinirlenmeye başladım. Neden bir ayı gibi böyle soluyordu. Memleketin dertleri ona önemsiz mi geliyor. Ona tatlılıkla soracaktım, diğer işçiler, eski sayısız gelenekleriyle kendi fabrikalarına bizim saldırışımızı nasıl görüyorlardı? O sırada beklenmedik safça bir ses tonuyla ifade etti.

— Herşey yatışacak herşey yerini bulacak... İnsanlar birbiriyle uyuşacak Yıkmak kolaydır ama onu toplamak...

— Vadelerimiz çetindir, Tikhon Vasilyeviç: bir ay içinde fabrika tüm randımanla çalışmak zorundadır.

Uzun süre sesiz durdu ve sonra güldü, hor görür bir edayla haykırdı:

— O halde? Herşey mümkün. Zamanla oynanmaz. Olanaklar ölçüsünde biz yardım edeceğiz.

Dönüşte de aynı konuşmalar oldu aramızda. Valizimi ve katlanır yatağımı taşıyordu, ben de dikili bir balya ile şiltemi taşıyordum. Bütün gece ve gündüz uyumamaktan ötürü şaşırtıcı birşey yapabilirdi - her zamanki sakinliğini gizliyordu - kuvvetli bir adamın sakinliği gibi. Fakat bir kere yatmış, hemen orada uyuyordu, Horultusu ve gürültüsü çok fazlaydı. Fakat sık sık, bilhassa son zamanlarda bir veya iki saat sonra uyanıyor uykudan şişmiş gözle oradan çıkıyordu, fakat bakışı

muzipçe ve seviçli gözleri deliciydi, ıstıraplı değildi.

Bu sabah eğlendirici bir olay, geldi başıma odunlar yere düşmesin diye dikatle bakarken peynirli pastalarını da zevkle bitiriyordum, sonra odama geçtim. O anda yumuşak ve sevimli örtümün, yastık ve şiltemin düzeltildiğini gördüm, kendimi yorgun hissettim. Soyunurken hemen uyumaktan vazgeçtim: duvarlar, masa, mavi perdeler birden gerçek görüntülerini kaybettiler: hepsi hareketli ve gerçek değildi sanki.

Korkunç bir bağırtı ve gürültüyle uyandım. İlk anda, kendime güveniyordum, nedenini çok bilmiyordum, kendimi Leningrad'da bir yandan obüslerin patladığı alman bombardımanları sırasında bulunuyordum sanki: evde, sokakta, kalabalığın haykırışı ve karışıklığı içindeydim. Birisi inatla kapımı yumrukluyordu.

— Kim o?

Kapıya geldim, kimse yoktu antrede.

Hiddetli bir sesle Tikhon Vasilyeviç.

— Grunya diye bağırıyordu. Aptallık etme Grunya, aç kapıyı bana. Uykumun çok olmasına ve gözlerimi kapamama rağmen kendimi gülmekten alamadım. Onu sakinleştirmeğe çalıştım:

— Ayaklanma yok Tikhon Vasilyeviç. Rahatça uyu, Agrafens Zakharovna gelinceye dek uyu, O gitti kardeşim, ve anahtarla seni kilitledi daha emin olmak için.

Derince iç çekti.

İşte bir tavşan daha... Fabrikaya gitmem gerekiyor, anlıyorsun, emin ol dostum, Nikolas Prokofiç, ateş küreğini al ve bu aptal aleti kır, parçala.

— Yapamam Tikhon Vasilyeviç. Seni sevdiğim ve Agrafena Zakharovna'yı göz önüne alarak yapamam, kapıya yaklaşmamı kesinlikle yasakladı. Sana acımama rağmen hayatımda hiç kilit kırmadım.

— Ah... şeytan götürsün seni. Güya arkadaş olacaksın, anladın değil mi... Sana kır deniliyor...

Ciddi olmaya çalışarak içimde kaynayan gülmeye güçlükle karşı koyuyordum. Bu topuz, tek bir elle kilidi çıkarabilirdi (ince halkalarıyla küçük bir kilit) Tokhon Vasilyeviç bağırarak kapıya ayaklarıyla vuruyordu:

— Ah: Şeytanlar... hiç endişe etmeden bir adamı kapatmakta ha... İhtiyar bir dökümcüyü kapatmak, bu nerede görülmüştür Hem de kendi evinde, bu kadarı fazla. Bir kere daha sabırla sana söylüyorum, kurtar beni.

— Sabretmek gerekir Tikhon Vasilyeviç. Agrafena Zakharovna seni kendi kurtaracak. Seni iyi uyutabilirdi bunu ümidediyordu. Bana hiçbirşey sorma bir adım bile kımıldamam.

Karmakırışık olmuştu, ayaklarını döşemeye bırakıyor, ve iç çekiyordu:

— İşte leş kargaları... Gardiyanlar gibi çıkar yolunu buluyorlar. Sana güvenirdim. Nikolas,

Fakat şimdi senin değerin hakkında ne öğrendiğimi biliyorum. Sen bir korkaksın, katıksız. Kadın benimle alay eder ve sen meşhur frezeci, arka ayakların üzerinde duruyorsun onun önünde: en kıymetli hangisi: omu ben mi?

— Sadakat daha kıymetli bana, dostum. Dostlarımın evinde düzene karşı gelemem. Bundan başka Agrafena Zakharovna'nın düşüncesinden yanayım: İyice uyumalısın, hem sonra benim de sıkılmamam gerekiyor. Dinlenmeye ihtiyacım var, aynı şekilde.

Ve kapıyı kuvvetle çarptım.

— Hey şeytan götürsün sizi... Bir saat uyuyacağım. Eğer Grunya gelmezse şamata yapacağım.

V

Öğleden sonra saat birde uyandım. Çok çabuk, rüyasız uyumuştum. Zaten, kendikendime uyanmadım, fakat Agrafena Zakharovna ayak darbeleriyle kapımı vuruyordu bağırarak:

— Nikolas Prokofiç, inlemeyi ne zaman bitireceksiniz. Bir dilsiz gibi uluyorsunuz. Kalkınız, çok iyi uyudunuz.

— Kalkıyorum, Agrafena Zakharovna, Tikhon Vasiliyeviç nasıl? Tahta perdeyi çökertmedi ya?

Agrafena Zakharovna gülmeğe başladı.

— O çoktan kaçtı... şimdi atölyede... buraya geldiğimde, derin derin uyuyordu. Onu ben kaldırdım. Öfkeyle içeri girdi, tıpkı bir hayvan gibi... Ona baktığımda katılarak güldüm. Beni korkutmadığını görünce oda gülmeğe başladı...

— Çok kurnazsınız Agrafena Zakharovna...

— Öyle, evet, kurnaz... kurnazlık olmadan sizinle hiçbirşey yapılmaz. Biraz çabuk kalkın. Müdür sizi görmeğe geldi. Sizi uyandırmak istemiyordum, fakat bana sizi uyandırmaktan vazgeçmemi emretti. Bir saatte gelmiş. Çok iyi görülüyorki ciddi bir adam.

Hemen kalktım ve aceleyle giyinmeğe başladım, bir endişe aldı beni: Pavel Pavlovitch niçin bizzat daireme geldi? Eskiden hiç olmazdı bu. Şuhalde onu iten önemli bir şey var. Ignacha hakkındaki dünkü konuşmasını hatırladım... Ingacha, Sovyet Birliğinin kahramanı. Bu sevinç kalbimde sönmemişti, hatta uykumda bile. Ve şimdi, önsezi kalbimi sıkıştırıyor. Lisa'ya birşey olmadı ya? Hayır, ondan neşeyle bahsetti. Baba için de coşmuştu hatta. Yoksa Lavrik'e bir şeymi oldu? Fakat sordum herşey yerli yerinde diye cevap vermişti. O halde ne var?

Çaydanlığımı astım, pencereye yaklaştım ve makinanın gürültüsünü yakalamağa çalıştım. Sokak sakindi. Pencerenin önünde, kadınlar sıcak kürklerine bürünmüşler, çantalarını para

cüzdanlarını taşıyarak, küçük kızaklarını çekerek geçiyorlardı. Bir odun yükü geçti. Onu sürükleyen atın tüyleri kırağıdan diken diken olmuştu ve buğu ile çevrilmişti. Kıvırcık sakallı bir ihtiyar tahta kollarına tutunarak atı yürütüyordu. Masama oturdum ve tesviyeciler hakkında Hulle'nin bir kitabını açtım, fakat onu derhal öteye fırlattım. Makinam gürüldedi. Sandalyemden kalktım ve pencereye doğru atıldım. Bir kamyon gürültüyle geçti. Pavel Pavlovitch kötü haberler getirmek zorunda mı kalıyordu? Belki de herkesten daha iyi tanıdığım ve oldukça zor bir kriz geçiren Piyotr'dan başbaşa verip bahsetmek mi istiyordu? Bir defasında ona verildiği gibi Pavel Pavlovithch'in Leningrad için, uçağa binmek zorunda oluşu ve Lisa'ya bildireceğim şeyi bana sormak istediği ve ona yükleyebileceğim görevler henüz çıkmadı... Fakat bu çeşitli varsayımlar beni teselli etmeye değildi.

Arabanın gelişini, giriş zilini farketmedim. Yalnızca Bouerakov'un antredeki sesini işittim. Kapıya doğru koştum ve ardına dek açtım Pavel Pavlovitch'in kırışık hafif gülümsemesiyle karşılaşmak için. Hızla sofaya girdi ve ellerini ovuşturarak dedi ki:

— O halde, küçük bir don var havada... Çok sıkışık... Oural'in karabiberiyle...

Elinden onu tuttum ve haykırdım:

— Peki, neden beni uyandırmadınız? Bu çi-

leden çıkarıcı, Pavel Pavlovitch.

Elini salladı ve bana yakınarak baktı.

— Eh işte... Onu niye yapacakmışım? Uzun bir uykuya ihtiyacınız var. Her ihtimale karşı geçiyordum. Gözleri her zamanki kadar kurnaz değildi artık. Hatta bana biraz karışık gibi gelmişti.

— Çaydanlığınız kaynamakla meşgul. Bir bardak çayı zevkle içerim.

Masama oturdu, odanın içinde bir göz gezdirdi, cebinden bir pipo ve tütün kesesi çıkardı. Çayı yaptım ve bardakları hazırladım. Bouerakov konuşacak kelime bulamıyordu ve farkedilir bir şekilde sıkıntılı hissediyordu kendini. Ben de endişemi gideremiyordum bir türlü ve farkettirmeden onu kolluyordum. Onu uzun zamandır kuvvetli bir usta, iktidarlı bir organizatör, atelyemizle yek vücut ve kendini tamamiyle işe vermiş biri olarak tanıyordum. O fazlasıyla merhametsizdi fakat sade, herşeyden haberi olan ve açık fikirli bir adamdı. Şakayı, neşeyi, esprili konuşmadan hoşlanırdı, çoğu zaman onun ince alayı, doğrudan doğruya yaptığı uyarmadan daha fazla insanları yola getirirdi. Fakat bir işçinin yada bir mühendisin ihtyacı olduğu veya hastalık nedeniyle işini durdurduğunu öğrendiğinde yardıma ilkin o koşardı. Öyle bir durum olmuştu bizim binada bir kere: İhtiyar bir işçi hastalanmıştı ve hastahaneye gönderilmişti. Ertesi gün, Bouerakov onu görmeğe gitti bir kazak ve terlik

kolunun altına alarak ve yatağının kenarında oturdu, şaka yaptı, ihtiyarı kendine getirdi ve onu terkederken bir şeye ihtiyacı olup olmadığını sordu. Hasta cevap verdi.

— Biraz lahana, Pavel Pavlovitch... Lahana turşusundan... Bana öyle geliyor ki ondan yersem iyileşebileceğim derhal.

Pavel Pavlovitch aynı gün hastahaneye bir kavanoz kvas turşusu getirdi. Ondan bulmak çok zordu. Piposunu çekerek, onun etrafında bakınarak sade bir şekilde beni sevindirmek istercesine:

— Ulaştığımız amacı şüphesiz varsaymıyorsunuz Nicolas Prokofich, Bizim komşu endişeleniyor cidden. Başka atölyeler bana telefon ediyorlar aynı şekilde. Biz, zaman kaybetmeden bizim makinalara atanmanızı kabul edeceğiz. Polintzev'le birlikte bunu yönetmeniz gerekecek. Bizim bölgemizden başlıyacaksınız. Fakat komşu gemi protesto ediyor. Yeniliklerden tutkuya kapılmadılar, disiplinleri kötü. Bazı yenilikler ortaya koymak gerek. Sizden işçi kolunu idare etmenizi, aşağıdaki düzeni sürdürmeyi, iyi bir çalışma havası yaratmanızı istiyeceğiz.

Beni etkileyen onun inceliği idi. Olabilir ki bu öneri düşüncesi bir başka tarihe ertelenmişti. Önüne bir bardak iyi demlenmiş çak koydum ve ben de bardağımı alarak oturdum onun karşısına. Karşılıklı gülümsedik ve yarı kapalı gözlerinde

bir çeşit üzüntü ve kaygı farkettim. Fincandaki çayını içmeğe başladı, ağzına bir parça şeker koydu ve soğuk odada beliren kalın buğu üzerinde üfleyerek küçük yutkunmalarla çayı içmeğe koyuldu.

— Bu gemideki biz Leningrad'lılar hiçbir girişkenlik denemesi yapmadık. Geminin şefi usta bir mühendis olmasına rağmen bizim tarafımızdan aceleyle tayin edilmişti. Fakat gençlik sabırsız ve ateşlidir, onunla çalışabilir ve şöyleki: organize etmek, onu cesarete getirmek ve bir ilerleme yaratmak yeterlidir.

Konuk sever ev sahibi rolünü terkederek Bouerakov'un sözünü kestim:

— Pavel Pavlovitch, söz konusunun ne olduğunu keşfediyorum. İşleriniz için beni ziyaret ettiniz. Gelmeniz için hiçbirşey gerekmez, bir kaç şey bana bildirmeyi istersiniz.

Fincanı boşalttı, çayın arta kalanını bardağını koydu. Ve beni kontrol eder gibi sabit gözlerle bana baktı. Piposunu aldı ve içmeğe koyuldu gözleriyle kibrit ateşini takibederken.

— Görüyorsunuz Pavel Pavlovitch... Şimdi hepimiz savaştayız. Bizdeki devrim kuvveti hiçbir darbe altında eğilmemektir. Son derece dayanıklıyız. Biliyorumki siz kuvvetli bir kişisiniz... biraz da itici... fakat acıya dayanma gücü olan kişi ve inatçı. Bundan dolayı ki gerçeği sizden sak-

lamak istedim. Onu bugün veya yarın öğrenmiş olacaktınız. Fakat bu hiçbirşeyi değiştirmez...

Sabırsızca bir hareketle onu durdurdum.

— Önceden söylediklerıniz faydasız Pavel Pavlovitch yıllardan beri beni tanıyorsunuz. Bana açık yürekle söyleyiniz: Lisa'ya yada küçüğe birşey mi oldu?

İnceler bir havayla yeniden bana baktı ve piposundan bir nefes çekti.

— Hayır, onlar için herşey iyi gidiyor.

— O vakit, bu ne?

— İşte böyle, endişelisiniz...

Bir sigara aldım ve sarmağa koyuldum.

— Neden endişeliyim Pavel Pavloviç? Şöyle ki bu gayet anlaşılabilir şimdi her çeşit darbenin elinde oyuncak olduk. Her türlü tehlikeye aynı ölçüde hazırız.

— O halde bu önemli nokta Nicolas Prokofiç. Polintzev'in bedbahtlığını görüyorsunuz, eskiden olduğu gibi herşeye rağmen çalışıyor. Ben erkek kardeşimi kaybettim, Baltık'ın tayfası, kızkardeşim Pukhins'da çocuklarıyla birlikte öldürüldü... Fakat dostum, bu bizi gittiğimiz yoldan saptırmaz. Tersine bu savaş daha da sertleştirir bizi.

— O halde Pavel Pavloviç Ignat'ın başına birşey geldi.

— Evet dedi ve kelime arayarak durdu. Uçağı düşman bölgesi içine yanarak düştü.

Masanın kenarına tutunarak dikildim. Sol-

gunluğum o denli fazlaydı ki Pavel Pavloviç de aynı korkmuş yüzle ayağı kalktı ve bana doğru bir adım attı.

— Tasalanmayınız. Pavel Pavloviç. Yüzü aydınlandı.

— Biliyor musunuz Nikolas Prokofiç, benim fikrime göre Ignat'ın ölmemesi gerekir. Uçağıyla düşmesi bu onun öldüğünü ifade etmez. Havacılar bazan geri dönerler sınır çizgisini aşarak.

Çayının geri kalanını da bir solukta içti ve piposunu küllükte söndürdü. Yeniden doldurmak için boş bardağı almak istedimse de istemediğini ifade edercesine elini bardağın üzerine koydu.

— Boş ümitlerle oyalanmayalım Pavel Pavloviç. Şayet Ignat sağsalim inmiş olsaydı Almanlar onunla hesaplaşırlardı. Onlar gevşek insan değildir. Eminim ki Ignat sağ değil.

— Ben ondan şüphe etmiyorum Nikolas Prokoviç. Fakat bekleyin göreceğiz. Sizin ihtiyarın demek istediği gibi ailenizin şansı var.

Ve Boverakos canlı bir şekilde güldü.

Pavel Pavloviç bana söyleyiniz Ignat sovyet birliğinin emrini ne zaman aldı. Ölümünden sonra mı, önce mi?

— Bu yakın günlerde. Birbuçuk ay var ki kaybolduğu haberi geldi. Gazeteler haber getirecekler. Bugün, yarın okuruz.

Elini omuzuma koydu ve her defasında okşa-

yan, ciddi ve inceler bir bakış fırlattı bana yeniden.

— Tamamiyle anlıyoruz... sizin hissettiğinizi, hissediyorum, Nikolas Prokofiç. Fakat aynı şekilde biliyorum ki başınıza gelenden ötürü bocalamıyacaksınız.

Gözyaşları nefesimi kesiyordu. Sûkunetimi muhafaza edemedim, bağırdım.

— Ah... şayet aşağıda olsaydım bu ayaktakımı Faşistlerden ne kadar intikam alırdım kimbilir... yumruklarımı sıkarken. Dudaklarım titriyordu.

— Piposunu cebine koyarken bana:

— Biz onları sert bir şekilde iade ediyoruz diye cevap verdi. Onları yakında tekniklerinden, göçebe kalabalıklarından hiçbir şey kalmayacak şekilde vuracağız. Tüm olarak arkada savaşa da katılacağız. Biliyorsunuz ki Leningrad'daki fabrikamızdan birçok yerlerde var ve şimdi bunlar ayrı ayrı bağımsız üretici atölyeler oldular.

Saatine bir göz attı ve acele etti.

— Gitmek gerekiyor, giyininiz...

— Nereye gideceğim?

— Teknikleri ve gemi şeflerini toplayacağım ve teknik bazı sorunları görüşeceğiz.

Hiçbirşey anlamadan ona itaat ettim. Müdürün sesi sağır eder gibi ve aynı zamanda çok uzak gibi geliyordu. Kar, gözkamaştırıcı bir ışıkla pa-

rıldıyordu: gök büsbütün kırağı serpiştiriyordu. Arabanın içine girmek yerine, prensip itibariyle yürüyerek gitmeyi tercih edecektim ve ona nazikçe söyledim.

— Nasıl isterseniz... Zaten memnunlukla birkaç adım atacağım... fakat bu mümkün değil dedi bana gülerken, yapamam: beni bekliyorlar.

Araba, kar tozlarını savurarak derhal yola çıktı. Trotuvarı terkettim ve cadde üzerinde yürüdüm tüylü ve beyaz ağaçların yanında.

Ignat artık yoktu ve onu asla göremiyecektim. Belki uçağıyla birlikte öldü, belki Faşistler tarafından esir edilmiştir, belki de korkunç bir işkence ile ölmüştü. Beni bu düşüncelere iten ümit iyimserdi. Savaş beni fazlasıyla, derin bir şekilde yaralıyordu ve bu yara asla kapanmıyacaktı. Ruh yaralarının ilacı yoktur. Ignat benim ruhumun yarısıydı.

Bu, Lisa'nın, Lavrik ve ihtiyarlarının çevresiydi.. Leningrad Alman ordusunun korkunç mengenesine yeniden sıkıştı. Silah ve makinalı tüfek (mitralyöz) lerin binlercesini kasabalardan çekiyorlar, ağır mermilerin binlercesi çok eski yapıları eziyor. Sokaklarda, evlerde patlamalarla yaralanmış insanlar düşünüyorlar. Lisa, açlık ve soğuktan mahvolmuş, koşarak işe gidiyor, tekrar eve dönmek için koşuyor. Bir obüs patlayarak ve vızıldayarak geçiyor... O kollarını kaldırıyor ve yıkılıyor...

Titriyorum, inlerken yumruklarımı sıkıyo-

rum. Oraya, oraya mutlak gitmeliyim, burada, atölyede ıstırap çekmek zorunda değilim binlerce fersah ötede, emniyette.

Orada, Lisa sokoklarda bomba ve obüs altında koşuyor, Lisa makinasında çalışıyor ve Lavrik'imi avluda kızağında kaydırıyor çocuk suçsuzluğuyla. Ona doğru ağır obüsler vızıldadığı esnada.. Oraya onları savunmak, bana son derece yakın varlıkları, silahsız hısımlarımı korumağa gitmeliyim, yoksa Ignat gibi beni de mahvedecekler. Onlarla ölmek ya da gittikçe onları savunmak zorundayım. Leningrad'a hemen Leningrad'a gitmeliyim.

VI

Parti kurulu, fabrika tarafındaki birinci kattaki odaları işgal ediyordu. Dar geçitte bir sürü insan acele ile gidip geliyorlardı. Bunlardan kim olduklarını bilmediğim bazıları onlara cevap vermediğim halde beni selâmlıyorlardı. Teknisyen Olga kırmızı yanaklı peruk saçlı bir genç kız. Bana herzamanki gibi sevinçle elini uzattı. Özel bir konuşma yapmam için Sedov'a geldiğimi haber vermesini ve beni bilhassa kabul etmesini istedim ondan.

— Ona erkenden gelenin girmesi gerektiğini kendisi söyledi zaten. Şimdi çıkacak biri var. Son-

ra derhal geçiniz.

Hızla yerinden kalktı, bir deste kağıtla odadan koşarak çıktı.

Sedov beni beklediğine göre Ignat'ın ölümünden haberi vardı. Şüphesiz o dünden biliyordu ama bir müdür olarak bana davranışı tutumluydu. Daha iyi, konuşma böylece kolay olacaktı benim için.. Kalbimi ona açmak için geldiğimi bilerek beni bekliyordu: o benim eski bir arkadaşım, dostumdu. Beni anlamaya gayret edecekti.

Sovyet Birliğinin Avrupaya ait kısmını gösteren kart önünde durdum. İşte kırmızı olanı Leningrad çevresi.. Mühürlü bir çevre. Bu çevre içinde Ignat ölmüştü. Ve ben, burada, Ural'ın derin sınırı içindeyim, buraya bir düşman uçağı bile yanaşmıyacak. Lisa'nın Mektupları buraya üç haftada ulaşıyor. Burada silahlar, Almanları yokedecek uçakların imaline çalışıyorum. Evet, onları yapıyorum... fakat onlardan faydalanmıyorum... Darbelerimin kuvvetini göremiyorum onu hissetmiyorum. Onların tanklarını yakmak ve katillerin iğrenç vücutlarını patlatacak obüslerimi göremiyorum.

Uzun boylu, renkli haybetli yüzlü, siyah bir meşin giymiş bir adam yazıhaneden çıkıyordu: Sedov ona eşlik ediyordu. Bana eliyle bir işaret yaptı ve beni endişeli bir dikkatle inceler gibiydi.

— Gir, gir Nikolas...

Koluma girdi ve birlikte odaya girdik. Ben

bir koltuğa oturdum o da masasına geçti. Birkaç dakika sessiz kaldık. Sözlerimi bekleyerek beni tetkik etti, sonra yana döndü ve sessiz bir seyretme içinde donup kaldı.

İlk olarak, alnındaki derin kırışıklıkla, şişmiş gözleriyle onun yoğun halini farkettim. Onun çingeneye benzer yanık tenli enerji dolu burnuyla, ateşli siyah gözleriyle kalın ve dalgalı saçlarıyla başı çok hoşuma gidiyordu: Bu kafa onun kuvvetini, fikir ve hislerine olan güvenini, sağlam iradesini gösteriyordu. Düz, geniş yakalı koyu mavi gömleği ona içten ve çekici bir sadelik havası veriyordu. Onu tanıdığım zaman daha (kosomoldu). İşletme Fakültesine birlikte devam ediyorduk, spor yapıyor birlikte ava gidiyorduk. Sonra o, Makina İmal Enstitüsüne girdi böylece birçok seneler birbirimizden ayrı kaldık: Fakat Parti kurulunun ikinci sekreteri olarak bizim fabrikaya gelmişti tekrar. Bu sırada çok sade ve anlayışlıydı. Sıksık bizim evde hararetle tartışmak için toplanırdık. Lisa daha öğrenciydi o zamanlar ve Astronom-Fizikçi olmayı hayal ederdi. Lisayla birlikte sık sık, Satürn, Ay ve Mars gezegenlerini gözlediğimiz Pulkova'ya giderdik. Lisanın yetenekli kutsallaşmış çocuklar dediği gençleri olduğu kadar geçmişin bilgin ve astronomlarıyla birlikte tanıştık. Parlak gözler, uzay, bulut ve güneş sisteminin kökeni konusundaki ilgi çekisi varsayımları önümüze seriyordu. Piyotr eğlendirici bir coşkuya ka-

pılıp, atıp tutuyor ve Lisa'ya elini uzatarak.

Gizlilikler ortadan kalkacak bizde.

Uzak dünyalar aydınlanacaklar...

Bunlar gençliğimizin harika unutulmaz günleriydi. Şimdi Sedov ilgi çeken çevrelere artık gidip gelmiyor. Zaten Piyotr'la bile artık hiç görüşmüyoruz. Buna zaman imkan vermiyor.

Bana öyle geliyor ki Aloşa Sedov hoş görüden uzak bir ağır sorumluluk taşıyor. Acaba uyumağa zamanı var mı? Gece gündüz atölyede ona rastlamak mümkün. Bir günde yaptığı işler parti kurulu ve loncaların çalışmasını yürütmek, fabrikayı dolaşmak, halk ve maden kuruluşlarıyla şehirde bulunmak.

Sedov bana döndü ve konuşmamı bekleyerek bana tekrar baktı.

— Biliyorum, biliyorum tüm kalbimle seninle beraberim Nikolas. Ignatı çok severdim.

O kadar heyecanlanmıştım ki koltuktan kalkıp odada yürüdüm.

Ben dövüşen bir askerim Aleksi, diye başladım. Beyaz Finlilerle tankçı olarak çarpıştım. Çok iyi çarpıştım sen bilirsin ya. Ignat'ın yerini almak zorundayım: Faşizm Leningrad'ı tıkadıkça, memleketimi çiğnedikçe burada, fabrikada kalmaya hakkım ve de gücüm kalmadı. Ben sınıra gidiyorum Aleksi.

Sedov sakince, dikkatle dinliyordu. Bir saat

boyunca konuşmağa devam etmiş olsaydım beni durduramıyacağını farkediyordum. Fakat sigarayı yaktığımda ellerim titriyordu.

— Bitirdin mi? diye alttan bakarak sordu.

— Bitirdim.

Sırtını sandalyesine dayayarak:

— Görüyorsun ya Nikolas, haklısın. Seni anlıyorum ve bunu kuvvetle hissediyorum kendimde. Otur, sakin ol, sakince konuşalım, dedi.

Bir sigara paketi çıkardı ve yakmayı ancak kibrit söneceği esnada düşündü.

— Söz konusu olan şeyi görüyorsun... Burada hayatımızı kurtarmak ve dinlenmek için durmuyoruz. Savaş hattından uzaklara giderken ön saflarda birleştik. Burada olmana rağmen iyi savaştın, bir tankçı, bir pilot yanında hiç kalır.

— Bu değil Aleksi. Sen düşündüğün esnada ruhun ateşlendi.. Sen çok kuramcısın.

Beni dinlemeksizin sözüne devam etti:

Hükümet sınıra kimi çağıracağını, kimi desteklmek zorunda olduğunu ve orduyu nasıl donatacağını bilirdi. İlk Savunma hattının çatışma görevinden kaçış, hatta hendeği geçmekten ziyade asker kaçaklığı konusunda da, savaş alanlarının kötü fırtınasına yakalanmak için aynı hareket meydana geliyordu. Düşman üzerine göndereceğin öbüsün patlamasıyla, savaşta hemen sende oluşacak intikam sevincini anlıyorum. Fakat bu hislenmenin dışında, bizler, bilinçli olmak zorun-

dayı zki zafer, teknik ve donatımla sağlamlaşsın, örneğin silâh yapımının artışı için senin yedi parça aletin cephe için fazlasıyla önemli değilde nedir? Seni vuran darbenin heyecanı içinde bilincini mi kaybettin?

Sustu ve şiddetle bana baktı. Gözleri tereddüt ve üzüntülü bir sempati ile dolmuştu. Onu açıkca üzmüştüm: bu mantıksız isyan hareketimi beklemiyordu benden.

— Dostum, beni aldatmaya kalkmayın. Seni isyana götüren fikri biliyorum: Lisa, oğlun, orada olanlar. Ignat'ın ölümü. Bombardıman eden ve şehri topa tutan Faşistler. Yakınlarını kaybetmekten korkuyorsun. İşte ruhunun fırtınasının nedeni, kökeni. Gerçek mi bu?

— Evet ya da hayır.

— Bu tastamam böyle, başka şey değil Nikolas. Seni suçlamıyorum, senden hiç bir yakınma beklemiyorum. Sana tekrar ediyorum ki bu isyan psikolojik olarak tamamen tabii ve açıklanabilir, aynı zamanda kaçınılmaz. Fakat bu, ancak gönlün itişi, içtepkisidir. Ve biz, devlet adamlarıyız.

Yüzüm ateş içindeydi. Sedov'un nüfuz eden bakışı altında titriyordum. Kendi de bunalmıştı, benden başka hiç kimse bunu farkedemezdi: dostluğumuzun yıllarboyu oluşundan, dolayı başkalarının kavrayamadığı belirtilerde ruhsal durumunu keşfetmeye alışmıştım. Dikildi, bir sigara daha aldı ve birincisiyle yaktı.

— Hatırlıyor musun Nikolas? Bir defasında beş yıllık planda bizim çalışanları meydana getirdiğimiz belirtilmişti. Bunlar seçkin topluluk, geniş ufuklu insanlar. Onların arasında üretimi kesmeden üst sınıfa devam edenler çok. Tek kelimeyle bunlar gerçek aydın sınıf. Savaş günlerinde kesin karar veren bir kuvvet oluşturdular. Şimdi mühendislerle birlikte yeni bir teknik yarattılar, bir sürekli işçi hareketine girişenler de onlar. Çeşitli ekler yardımıyla, otomatik bir şekilde çalışan makina yapılabiliyor ve giderek kalitesiz işçi ve ustalar bile orada çalışabiliyor. Zaman artık daha fazla üretici hale geldi. On yıl önce bir mucize gibi görünen bu şey şimdi normal bir gelişme hareketi olarak gğrülüyor. Bu aydın çalışanlar içerisinde senin de yerini almanı ümidediyorum.

Bana bakarak benim cevabımı bekler gibi yeniden sustu. Ben de ayağa kalktım ve birbirimize gülümsedik. Yaklaştı ve elini uzattı. Elini kuvvetle ve içtenlikle sıktım.

— O halde Nikolas, eskisi gibi aynı durumda savaşmaya devam edelim mi?

— Evet, çalışacağız Alyoşa.

Gülmeğe başladı ve başını öte yana çevirdi. Bir başka yakınma edasıyla bana şakalaşarak:

— Öyle, sen kafası yakılmış bir şeytansın Nikolas ... eskiden olduğu gibi başa çıkılmazsın...

Kapıya kadar benimle geldi ve heyecanlı bir

ses tonuyla:

— Lisa'ya yazacak olursan ona dostça selamımı ilet. Ve ikimiz içinde hüzünlü bu hikayeyi anlatmayı unutma.

Bana kendi karısından bir tek kelime söz etmedi.

VII

Faşistler kovuldu, tankları, seçkin bölükleri kırıp geçirildi. Binlerce silâh ve makina, binlerce ölü, Moskovanın güney ve batısındaki karla kaplı alanlarda yatıyordu. Esir kafileleri bizim saflarımıza doğru uzun sıralar halinde yollara dökülmüştü. Savaşçılarımız, tankçılarımız öne atılıyor, çemberleri içine giren faşistleri sıkıştırıyorlar, onları eziyor ve yol üzerinde öldürüyorlar. «ilerleme devam ediyor...» Parlak sözlerle, gençliğe özgü bir neşe ile doluyduk. Şair olsaydım ordumuzun şerefine bir marş yapardım, fakat ben ancak basit bir askerim, notlarımda bildiğim kadarıyla kendi düşünce ve hislerimi ifade eden, edebiyatta tecrübesiz bir kişiydim.

İyi uyuyamıyorum fakat kendimi canlı, hafif hissediyorum genç bir adam gibi. Her zaman hatta uyurken bile mükemmel ve büyük bir hareket doğru atılışımı hissediyorum. Faşistlerin takibinde, bir meteordaki gibi alevlenmiş kuyruğuyla

göğü yaran görünemeyen bir torpili fırlatmak ihtiyacı duyuyorum.

Mitingler fabrikada oluyor. Hepsi randımanı iki veya üç defa arttırma amacıyla yapılıyor. Bütün yüzler heyecanlı, kararlı, gözler parıldıyor. Birkaç kelime söylemek için ben de söz alıyorum.

— Dostlarım.. Ordumuz Almanları eziyor. En kıza zaman içinde ücretimi sağduyuyla arttırmak için karışık ve en önemli parçanın imalinde görev almaya söz veriyorum. Böylece, sınıra daha fazla savaş makinası göndereceğiz.

Kendime güveniyordum ve varlığı henüz belli olmayıp fakat gerçekleşmesi mümkün olan bu göreve inanmıştım. Bu sırada ancak bir tek şey biliyordum: söz verdiğim bu şey yapılacaktı. Yeni savaşın ve yeni zaferlerin önsezisi vardı bende.

Üç bin işçi gülümseyerek bana bakıyordu, ve aralarında, onları işiteceğim bir şekilde konuşuyorlardı:

— O halde... madem ki Şaranov bize onu vadetti, bu yapılacak...

— Neyi, söz mü vermiş? Fakat herşeyi yeni hazırladı... Ancak onu uygulama imkanı var. Sözleri ıspanak yaprağı değildir: kelimeleri güçlü.

— Hangi parçadan bahsedebiliyor?

Onlardan biri Zinovi Tşertakov kendinden emin bir kafayla koştu (o da iyi bir frezeci,) bana gözüyle işaret etti. Ve inançla ilan ediyordu.

— Burada kafa patlatacak bir şey yok: bir

tek detay bizi meşgul edecek önce... şeytan benim sinirlerimi iyice bozdu...

Adını söylediği ayrı parçaya biçim verme kıymetli zamanları alıyor. Tşerkov uzun zamandır başarısızlıklarından yakınırdı: mükemmel bir hale koymaya çalışıyordu ve biçim verme hususunda harcadığı zamanının yarısını kazanmayı başarmıştı fakat onu memnun etmiyordu bu. Gerçekte, bu parça dış görünüşüyle çok acaipti. Uzun zamandan beri onu düşünmüştüm, fakat elime geçmemişti böyle bir fırsat.

Onların konuşmalarını duymamazlıktan geldim sigaramı içime çekerken. Fakat o kadar heyecanlıydım ki ellerim titremeye başladı ve parmaklarım arasında yırtılan kağıdın hakkından bir türlü gelemedim. Tıpkı bir boşlukta imiş gibi hissedilen günler vardır, çünkü durmaksızın otomatik bir şekilde çalışıldı.

Ruhumu bir endişedir aldı: eskiden benimle birlikte yaşıyan ve düşüncelerimin tümünü alan eserin şimdi basitleşmiş, imal edilebilir hale geldiğini anlıyorum. Artık o bana ait değil, benden ayrıldı. Yeniden boşluktayım şimdi. İşte o vakit bende yeni bir savaşın özlemi, araştırma endişesi başlıyor. Çok yaygın bir şekilde. O anda duyduğum bir çeşit hasretten başka birşey değildi bu.

Durgun, zevkten uzak bir halde iki makine üzerinde çalışıyordum: bir makinayı daha tesi-

satla donatıyordum, yardımcım Chura'nın makinasını (Chura'ın koyu kızıl saçları omuzlarına dökülüyor, on yedi yaşından büyük olduğu söylenemez fakat bir olgun insanınki kadar saf ve gelişmiş yüzüyle yirmi yaşında gösteriyordu) İşin bir kez daha tekrarlanmasına gerek duyurmadan ilk bakışta herşeyi kavrıyor ve yanılmadan yapıyor. Hiç bir çekingenlik göstermeksizin dehal benim araçlarımı kullandı, haberim olmadan beni çalışma saatim esnasında incelediğini anladım.

Onunla ilişkilerimde bazı tuhaflıklar vardı. Bakışıyla karşılaştığımda kızarıyor, başını öte yana çeviriyordu veya başeğen bir eda ve dikkatle bana bakıyordu. Bu anlarda gözleri genişce açılıyor ve parlaklaşıyordu.

Bir defasında ona sordum:

— Neyiniz var Şura? Birşey söylemek ister gibisiniz, fakat cesaret edemiyorsunuz.

— Hayır, hiçbir şey yok Nicolas Prokofiç... diye acele ile ve çekingenlikle cevap verdi. Şayet bir şeye ihtiyacım olsaydı sorardım.

Benimle hiç konuşmuyordu, fakat düşünceli ve dikkatli bakışını sık sık hissediyordum. Bunalıyor ve sinirli bir edayla başını çeviriyordu. İşçilerle konuşması canlı, coşkulu gülüşü neşe ve esenlikle çınlıyordu. Bir şeye öfkelendiği sonucuna vardım, fakat ona sorduğumda şaşkınca cevap verdi.

— Ben mi? öfkelenmek mi? sizden? bu benim aptallığım olurdu Nikolas Prokofiç...

Aniden bana yaklaştı ve uzun zamandan beri içini kemiren çok önemli şeyi söyliyecekmiş gibi sessizce duruyordu.

— Ona doğru bir adım atarak gülümser bir sesle:

— Hadi, konuşun Şura, dedim.

Fakat o vakit uyanmış gibi tekrar yerine dönüyordu. Bu tuhaf hareketler beni sinirlendirmeğe yetiyor ve onun anormal olduğunu düşünüyordum. Bir defa onun yakın arkadaşlarından birine, Tamara Zvekova'ya açıkladım düşüncemi. Bu küçük sarışının elinde çok işi vardı ve ciddiydi. (her ikisi de yedi yıllık plan sonunda savaşın başından beri kan bağışlayıcısı oldular ve fabrikaya birlikte acemi çırak olarak geldiler.) Tamara bana olumsuz bir işaret yaptı ve şaşkınlıkla dinledi beni.

— Hayır, onun benden ve sizden, daha sağlam sinirleri var.

— Peki bu tuhaflıklar nasıl izah edilir?

Gülmeğe başladı ve ağzını zorla açarak kıtanlayışlı bir havayla cevap verdi.

— Bizi ne kadar yanlış tanıyorsunuz, biz diğer kızlardan ayrıyız...

Bir kere Şura'yı ayakta benim yanımda hissettim, hemen arka tarafımda. Döndüm ve zayıf

bir gülümsemeyle karşılaştım:

— Nikolas Prokofiç, bakınız, böyle iyi mi?

— Gösteriniz.

— Benim tarafa gidelim, dedi, aklımdan bazı şeyler geçirdim...

Küçük, önemsiz, fakat biçim vermede bana büyük zaman kazandırın mükemmel bir şeyi gerçekleştirerek tesisatımdaki birkaç şekil değişikliğini gösterdi bana. Onu tebrik ettim, gülerek elleriyle yüzünü sakladı.

— Nöbetin sonunda prensibi aşacaksınız, sizi kutlarım Şura.

Şaşkın gözlerle buna karşı koydu:

— Fakat bu benim değil, sizindir...

— Nasıl olur, benim mi? Bu sizin çalışmanız değil mi? Size ait değil mi?

Hayır Nikolas Prokofiç, önemli olan yardımcı ayrıntılar değil tasarınızın gerçekleştirilmesi. Sizden daha usta kimse yok bu atölyede...

— Ah Şura, diye bağırdım, bana artık bunlardan söz etme.

— Fakat bu gerçek Nikolas Prokofiç. Herkes bunu biliyor... Herkes sizden sözediyor...

— Bunu söyleyen sizsiniz, herkes değil. Diğerleri gibi, daha fazla yükselmeğe çalışmıyorum. Yeni şeyler icadetmiyorum, diğer yapılanlar arasında eskilerden faydalanıyorum.

Benim büyük şaşkınlığıma karşın inanç ve

cesaretle bağırdı:

— Hayır, Nikolas Prokofiç bu böyle değil... herkes, burada alışılan gibi, anlaşabilir insanlar, siz, siz bu alışılmışlığın üstündesiniz...

— Ne saflık, Şura... Olağanüstü, anlaşılmayan... bu çok gülünç...

— Evet, evet.

Uzaklaştım hemen.

Bu tuhaf konuşma, Ignat'ın ölüm haberinden üç gün sonra olmuştu. Kendimi mahvolmuş hissediyordum. Akşam, dostlarım evime geldiler.

Fabrikamızın çekirdeğini Leningrad'lılar oluşturuyorlar. Hemen hemen yüz elli kişiydik. Ekseriyetle benimle aynı yaştaydılar. Benimle aynı zamanda girdiler fabrikaya, Birbirimizi akraba gibi yakın hissediyorduk. Fakat onlardan üçü benim en güvendiğim dostlarım.

İşte Vasya, sert ve yüksek sesle konuşan, bir çeşit neşeli bir bekleyiş, içinde insanlara dikkatle bakan bir kişi. Benimle çalışmada sevinçle rekabet eder, sadece kendi zaferlerinden değil benim yeniliklerimden ötürü de çok sevinir.

İşte Mitya, küçük çekingen, sessiz. İlk bakışta bu durumu koyu bir kötümserlikten zannedilir oysa bu iyi huyundandır, hayalci ve yumuşak huyludur. Harika bir şekilde gitar çalar, bütün boş zamanlarını gitarıyla toplulukta geçirmeğe hazırdır.

İşte Vakov, açık renk saçlı, kirpiksiz, köylü görünüşlüdür, daima herşeyden ve herkesten

memnun olmayan bir insan gibidir: saldırgan bir zevk içinde makinasında çalışır, yaşıyan varlıklar gibi eşya ve aletlerle herzaman konuşur.

Akşamları her hafta büyük bir alışkanlıkla evimde toplanırlar, herzaman gezinti yaptığımız cadde üzerindeki kültürsarayı, sinema, kütüphane yada konsere gideriz. Bu defa Vasya benim eve aceleyle tekbaşına geldi.

— Dinle, ne macera: dedi kapıya gelinceye dek çıkışta bizim baş mühendise rastladım, kasketimi kaldırdım, o kasketimi bana birşey söylemeden aldı ve tıpkı bir cam gibi orada durdu. Hangi durumda olacağımı bilmiyerek bunaldım. O da bana tatlılıkla «onu sizden alıyorum, kasketinizi, bu belki küçük bir sıçrayıcı, sizin başınızda durmak istemiyor» -Fakat hayır Vladimir Öjeneviç. Onu sizi selamlamak için çıkardım. «Fakat sizin kafanızdan sıçrayışı ilk kez değil bugün. Ve anlamıyorum artık, şayet benden korkuyor veya görünüşümden seviniyorsa» diye devam etti. «bu benim karakterimdeki canlılıktan geliyor, Vladimir Öğeneviç« o halde bileceğim tek şey kasketinizin ruhunuzun aynası olduğudur artık.»

Vasya ani bir sevinçle bana baktı ve ilk olarak gülmeğe başladı. Zorlukla gülümsedim öfkelenmemek için. Başını salladı tereddütle.

— Hem bu başarılı değil...

— Keyfin yerinde değil Vasya dedim yumuşak bir şekilde, nükten pek iyi değil.

— Eh peki, o vakit bana çay ver, veya ondan daha kuvvetli bir şey var mı?

— Yirmibeş mumluk küçük bir lambam var. Elektirik saat altıya dek yanıyor. Sonrada saat onbire dek elektirik kesikliği var. Vasya, elektrikle işleyen çaydanlığı kaynatabilmemiz için, elektriğin kesildiğini bilerek bir saat önce, saat beşe doğru, eve gelmeyi alışkanlık edinmişti.

Mitya, Jakovla aynı odayı paylaşıyordu. Zayıflığından ve ayrıca kamburu ve kötü karakterinden dolayı, kemikli diye çağrılan bura öğretmeninin dairesinde kalıyorlardı.

Konuşmak ihtiyacını duymuyordum ve Vasya'nın gelişinden de pek memnun değildim.

Vasya bana yaklaştı ve elini omuzuma koydu:

— Bu hiçbir şey değil Nikolas.. Ümitsizliğe düşmemiz gerekmez. Heryerde mutsuz kişiler yok mu? Sık sık benim de kalbim sıkıntıyla kıvranır. Fakat aldırış etmek istemem. Hay allah.. Pskov'dan ailemi nasıl, kurtarabilirim. Ancak bu ellerle ve bu ateşle...

Elini göğsüne vurdu.

Herhangi bir şeyde zayıflığımı ifade ettim mi Vasya? Bana öyle geliyor ki duygularımı tutacak güce sahibim.

— Biliyorum, biliyorum Nikolas. Senin yaptığın gibi, mutsuzluğuna cesurca katlanma olanağını senin kadar herkese veriyor tanrı. Fakat ben-

de gözlememelisin. İstenilen şeyden bahsedilebilir veya susulabilir, oysa yürek gizlenemez. Çaydanlık kaynamaya başladı kapağını çınlatarak. Gittim çayı yaptım ve demlenmesi için küçük elektrik ocağının üzerine koydum. Vasya birşey hatırlamış gibi odadan çıktı, fakat hemen geri dönüp bana bir göz attı. Kaçamak bir gülüşle, ayaklarının uçları üzerinde ilerleyerek muzafferane bir şekilde bir şişe votkayı masanın üzerine koydu.

— İşte Nikolas bütün yanıklara ve kalb ağrılarına karşı büyük bir teselli.

Birkaç patetesi, morumsu iki bardağı ve birparça ekmeği etejerin üzerinden aldı.

— Hayranlığa değer... Agrefena Zakhoro'na ne anlayışlı kadın... diye haykırdı.

Şişenin tıpasını masanın bir köşesinde ezdi. Avucuyla şişenin dibine vurdu. Tıpa bir köşeye gitti.

— E Nikolas... Leningrad'da bütün çocuklar toplanıyorduk hatırlarsan.. Gençlikte Nikolas.. denildiği gibi ebedi gençlikte...

Kadehlerimizi tokuşturarak, bardaklarımızı boşalttık. Biraz da yedik. Vasya yeniden doldurdu bardakları.

— Ve şimdi senin Lisa'n için içelim.. bu iyi kadın için sen Nikolas, harikalar yaratıcı, onu buraya derhal getirtmek zorundasın. Yarından

tezi yok telgraf yolla.

Bardağımı bitirdim, sandalyemi tekrar ittim ve Vaysa'yı omuzundan yakaladım. Sakince güldü, memnuniyetini belirten bir işaret yaptı başıyla.

— Otur yeniden Nikolas.. Ruhunu da çok iyi hissediyorum böyle. Daha çok içelim...

Alkolün hoş etkisi altındaydım ve ıstırap kalbimde derinleşiyordu. Vasya'nın gözleri parlamış, yanakları canlanmıştı. Kendine has bir canlılıkla gevezelik ediyordu.

— İsyan ediyorsun, dostum.. o halde.. şeytan diyor isyan et, yak, tutuştur... fakat kemirme... yetenek bunu çekmez... anlıyor musun? Sedov'a bıraktığın çalışmalarının bilinmediğini mi düşünüyorsun? Evet. Seni çok iyi anlıyorum, fakat yanlış dedikodulara fırsat verme, en küçük adımın herkesçe görüldü. Katı olmak zorundasın... Tıpkı bir çelik sütunu gibi... Lisa'ya telgraf yolla.....

Kapı çaldı. Antreye çıktım fakat Agrafene Zakharovna, Jakov ve Mitya'nın geçmesine henüz izin veriyordu. Alçak gönüllülükle ve çekingen bir halde paltolarını çıkardılar, her zaman ki gibi ve bunları yaptıktan sonra ancak Agrafene Zakharovna'yla tokalaştılar.

— Vasya burda mı? diye mırıldanarak bana sordu. Jakov neden saçlarını büyük bir itimamla yassılaştırdı bilmiyorum. Görünmeden kaçtı, onu lanetledi, ve şimdi bizim kemikli gene kötü işlerle

uğraşıyor.

Mitya sanki Jakov'un sözleri onu hiç ilgilendirmiyormuş gibi sessizce duruyordu. Malsahibiyle aralarındaki kavgada, Tıpkı bir sağır gibi telaş etmeden duruyordu ve diğeri ona sataştığında kaygıyla soruyordu:

— Soğuk suya ihtiyacınız olabilir mi?

Bu yanlış anlaşılmalar onlar arasında daha ilk günden itibaren başladı. Profesör, üç oda içine sıkıştırıldığı ve çalışma odasıda işgal edildiği için kendine birtürlü çekidüzen veremiyordu. Yürütme komitesi, kızı ve karısıyla birlikte halk kurtuluşlarından birinde çalışan mühendisi yerleştirmek için evinin bir odasını verdiği zaman iyice aklını kaybetti. Profesör elli yaşından fazlaydı, fakat az bir zaman önce enstitüsündeki bir öğrenciyle evlenmişti, genç süslü bir kızdı, herzaman şarkı söylerdi kendi kendine ve ökçelerini neşe ile vururdu. Mutlaka evin hizmetçisi meşgul olurdu. Bu kadın iriyarı, çenesi kuvvetli fakat iyi kalpliydi. Ev sahibinden sonra bağırmak için kendini sıkmazdı.

— Onu siz yapmayınız Sergey Sergeyeviç... Sahip olduğunuz durumla müsade ediyorsunuz... Siz burada kendi iradenizle bulunmuyorsunuz... Bu bir savaş biraz sabretmek gerekiyor.

— Sen sus bakalım. Bu senin işin değil... Burada sesini yükseltmeğe hakkın yok senin diye gürlüyordu.

— Gerçeği severim ve gerçeğin heryerde sesi vardır, dedi hırçınca bir edayla. Ve bende açıkça söyledim: bu yaptığınız hiç iyi değil.

Dostlarım içeri girdi, Agrafena Zakharova'nın yanına mutfağa gittim. Ocağıyla uğraşıyordu.

— Tikhon Vasilyeviç nerde peki? Çalışma saatleri dışında fabrikayı asla terketmiyor.

— Onu siz bulmak zorundasınız Nikolas Prokofiç: burada kanunu yapan ben değilim. İşte, bekliyorum: herşey ateşin üzerinde. Bununla birlikte iyi hissediyorum ki o bugün gelmeyecek.

— O halde, maden ki burada değil biraz da siz gelin bizim eve.

Beni kapıya doğru yavaşça itti. Arkadaşlar omuz omuza sıkışmış oturmuşlardı, çay içmekle meşguldüler. Şişe henüz boşalmıştıki, Mitya kayıtsız bir hava içinde susuyordu, Jakov da onu güldüren acayip bir şeyler anlatmakla meşguldü.

— Dinle Nikolas, işte senin için yepyeni bir fıkra... diye haykırdı Vasya. Çok zaman geçmemişti ki bizim Kemikli bana ve komşularımıza banyodan faydalanmamızı menettiğini söyledi. Sözünde durdu, kilitçi getirdi, muslukları kaldırttı ve deliğe de bir tıpa oturttu. Sanki: elveda, rahatça yıkanınız.. der gibiydi.

Mitya dalgın bir halde çayını içti. Düşünceleriyle gülümsüyordu ve o anda kayıtsız bir hava farketti:

Tutumu tamamen bilimsel bir şekilde gelişti. Karşılık verecek hiçbirşey yok. Vasya kurnazca bir göz kırptı bana ve gülerek başını çevirdi.

Jakov sataşırcasına neşeyle karşılık verdi.

— Bilimsel olamaz bu. Daha elektriği söndürmekle işe başladı. Prizin deliklerini çubukla tıkadı. -tik... her yer kapkaranlık.- Kendi de lambasını akümülatörle aydınlatıyor. Bu şakanın son birkaç gününde artık ona önem vermiyorum. Kapısına yaklaşıp diplomatca söze başlıyorum. -hesaplarıma göre priz içinde tam dokuz çubuk erittiniz, onları savcıya göndermek için saklıyorum.

Bu bir hayat değil opera - komikti sanki. Perdeyi ortadan kaldıran bir pandomim yaptık. Ocağın borularını da çıkardı. Sonuç: profesör sıcak susuz kaldı.

— Siz neşeli çocuklarsınız, dedim yakınır bir ifadeyle. Fakat bu aynı zamanda saygısızlık.

Vasya Jakov ve Mityaya işaret ediyordu: gülüyordu. Mitya boş şişeyi eline aldı, inceledi ve sevdalı gibi kafasına dikti. Sözlerime cevap alacağım bir sırada, Jakov hışımla içeri girdi.

— Kültürlü bir serseri havasında nasıl davranabilirsiniz? Savaş onun iyice canını sıktı, memnuniyetinden ve sakinliğinden mahrum etti. Kendini sıkmak gerekti, tatlı bir yaşayışı orada geçirmek için gelmemiş kişilere yer ayırmak gerekti. Fakirlik, bir anne ve çocuğunu banyo kuy-

ruğunda bekletmek istiyordu: Biz muslukları bulduk ve o bizim sorumluluğumuz altında yıkanabildi ancak. Nikolas senin hangi erdemlerden yana olduğunu bilmiyorum ama biz küstahlıktan yanayız. Hem sonra biz boru ve muslukları yeniden taktık.

— Hangi eğitime dayanan yetenek boşuboşuna ki: Halk eğitim kurulu neredesin?

Vasya başını tutarak acıyla haykırdı. Mitya gözlerini kapadı ve şarkı söylemeğe koyuldu iki yana sallanarak..

Ve kim biliyor.

Niçin o, göz kapaklarını birbirine çarpıyor. Vasya imalı bir gülümseme ve neşeyle ona katıldı.

— Jakov sen çok safsın. Haklısın. Biz kültür dersinden bir örnek veriyoruz.

— Eee.. Vasya, sen şarkılarla duygularını açığa vurduğun zaman şişenin altına fiske vurup kuvvetle çınlatırken Mitya'yı şaşırttı bu. Votka, onu aynı zamanda boşaltma zamanınız da var... bu işte çok güzel örneksel bir ders.

Herkes gülmeye başladı. Mitya pantolonunun cebinden oradaki votka şişesinin bir eşini çıkardı tıpasını fırlattı ve küçük bir bardağa döktü. Bu sırada elektrik söndü. Ah bir bu eksikti.. herkeste bir ürkme.. lambayı yaktım.

— Kim boşalttı bardağımı ha? Gücenmişcesine ve öfkeyle Mitya sordu. Jakov çekingen bir

gülümsemeyle yumuşak bir halde teselli etti onu.

— Kurudu Mitya, uçtu... Seni neden şaşırtsın bu? Alkol bir ruhtur, bunu sözlükten öğrendim. Çay bardağının yarısını boşaltırken Mitya cevap verdi:

—Karanlıklar içinde bu ruhun kaçıp gittiğini görmeğe niyetliysen... Gülmeler yeniden başladı...

Sevgili dostum, bu çocukları düşünürken çok heyecanlıydım. Bugün evime yaslı düşüncelerimi dağıttım beni eğlendirmek için gelmişlerdi. Belki Ignat'ın başına gelen felaketi benden daha önce öğrenmişlerdi ve bana bilmiyormuş gibi görünmüşlerdi. Beni bir bardak dost votkasıyla canlandırmak ve hikayelerinin çevresi içine sürükleyebilmek için yaptıkları beceriksiz ve emek verdikleri denemelerini görmekten eğleniyorum. Şüphesiz bu iki şişeyi elde edebilmek için ne güçlükler çektiler.

Bir bardak daha içelim. Mitya sessizce antreden gitarını aldı ve tatlı bir şekilde şarkı söylemeğe başladı.

Uzakta, uzak bir memlekette,
Doğduğumuz şehir Neva'dan, Neva'dan öte-de.
Büyük bir çalışma için ,
Yüksek bir başarı için
Burada toplanmışız biz...

Uzun bir süre şarkı söyledik, şarkı üstüne

şarkı, candan tatlı, heyecanlı birbirimize dayanarak.

VIII.

Saat dokuzda onlarla beraber olmak için dışarı çıktım. Uzaktan, meydandan bir şarkı bize kadar dalgalanarak geliyordu. Çok güzeldi, belli ki Moskova'nın büyük korolarından biri tarafından yapılmıştı. Fabrikanın yükseğinden gelen sönük ışık aniden şiddetle aydınlanıyor, alçak bulutlar yarı karanlık şimşekte titreşiyorlardı. Diğer yandan boğuk ve belirsiz bir uğultu geliyordu. Vasya ve Jakov volanların fazla dayanıklılığının avantajını tartışarak arkadan geliyorlardı.

— Bizde sırları söylemekle iyi edeceksin Jakov zira onlara bahsettiğin zaman aletleri sana bırakıyorlar.

— Konuşanlar ancak ellerimdir, sözler ise yalnızca düzenleyip sıraya koyuyor. Bu tıpkı bir şarkı gibi... Sesin aydınlanması, baştanbaşa uyuşması gerekir. Makinamla konuşmazsam, işim yürümez.

Koronun şarkısı gitgide bize doğru yaklaştı, Mitya ve ben, uzaktan gelen nakaratlarını izler ve dinlerken fabrikanın parıltısına bakıyorduk.

— Ee dostlarım, yıllar, on yıllar geçecekler

diye kendimi tutamadım, bağırdım... Belki toprak altında olacağız, veya tirit bir ihtiyar olacağız... Hayat gelişecek, görülmemiş güzellikle bu kanlı yıllardan sonra, yeni adamlar, çocuklarımız ve torunlarımız tıpkı kahramanların ki gibi anımızı hatırlayacaklar. Hayatlarımızdaki sefaleti, egoizmi, orada karşılaşılan küçük tutkuları bilmeyecekler. Bizim ıstıraplarımızı, sevinçlerimizi, başarısızlıklarımızı, zaferlerimizi yüceltecekler. Bizim bu anlarımız söylenecek: dünyayı ışık verenler, mutluluklar, özgürlük için çarpışanlar işte bu devlerdi. Bizi taklid edecekler, dövüşteki yapmacıklığımızı örnek alacaklar:

—Yüzyıllar içinde, yüzyıllar, amin.. diye ciddiyetle bitirdi Vasya.

Herkes güldü. Herkes kendini iyi, hafif, sevinçli hissediyordu. Yürünen yol üzerinde postaneye girdik ve Lisa'ya bir telgraf gönderdik. Kültür sarayının önünden geçerken, iki kuvvetli fenerle aydınlanmış giriş kapısına doğru Vasya yöneldi. Gençler geniş sahanlıkta gidip geliyorlardı: her dakika kapı açılıyor ve bu arada dalgalar halindeki bulutlardan uçan kalın bir buhar rahatlıkla dışarı çıkıyordu. Kapı açıldığında kulakları sağır eden bir müzik sesi işitiliyordu.

— Yarım saat için, çocuklarım.. dedi Vasya ve bize eliyle emreder gibi işaret etti.

— Mitya da üzgün bir ifadeyle açıkladı:

— Saat birde fabrikada saat onda orkestrada

olmak zorundayım, o halde bir yarım saat sorun değildir. Her halûkarda müzik benim için uykudan daha fazla değerlidir, ruhum bir nefesli çalgının dili gibi titriyor.

Birçok ışıkla aydınlanmış geniş bir dehlize girdik. Bomboştu, yalnızca birkaç kişi vestiyerdeydi. Müzik bir seslendirme tertibatıyla geniş bir alana yayılmıştı, hoparlörler kulakları sağır edercesine gürlüyordu, oradakiler ikinci katın fuayesinde dansetmek zorundaydılar. Vasya ve Mitya pardesülerini çıkararak merdivene doğru ağır ağır yöneldiler, yolda saçlarını tararken, ben ve Jakov'a bakmamız için geriye dönüyorlardı. Mitya hep gitarıyla birlikteydi. Ona yaklaştığımızda Jakov boğuk boğuk homurdandı:

— İşte dansedenler..! Ayakların tepinmesi ne büyük zevk.. Niçin Nikolas, bir bilardo çevirmeyecek miyiz?

— Yok öyle şey. Birliği bozma. Güzel bir rus dansı yapalım birlikte dedi hiddetle Vasya.

Girişin duvarlarında daha çok eski afişlerden birkaçı görülüyordu. Onlardan biri üzerinde adımı gördüm. Bir süre önce bir konferans düzenlemiştim.

Konusu bir Rus kadınının fedakârlığıydı. Onu büyük bir zevkle hazırlamıştım: Burada, kütüphanede birçok klasik kitap okumuştum, notlar almış, tezlerimden kısa bir metin kaleme almıştım. Öyle sanıyorum ki bu konferans başarılı

olmuştu. Fakat bu konuya tekrar teşebbüs etmedim. Bu zevk ağır bir surette benim boş zamanlarımı almıştı.

Merdivenle ikinci kata çıktık. Herkesin kaynaştığı çok geniş bir dans salonu. Genç kızlar ve delikanlılardan oluşmuş bir topluluk sessizce, özenle, ciddiyetle dans ediyorlardı. Çiftler ölçülü adımlarla, ökçelerini birbirine vurarak, döne döne dansediyorlardı. Hoparlörden bir nefesli çalgının müziği yayılıyordu. Genç kızlar da buraya göre süslü, zarif ve saçları yapılıydı. Delikanlılarla dansediyorlardı, Birbirlerine kenetlenmişler ayrılıp birleşerek, yer değiştirerek zor figürleri yapıyorlardı.

Şura zayıf yüzlü bir tank subayıyla dansederek geçti. Onun arkasında bir başka çift: Tamara Zvekova bir pilotla birlikteydi, pilot kısa boyluydu canlı bir yüze sahipti, gülüyor ve kulağına bir şeyler söylüyordu. Fakat o önüne bakıyordu, kaşları ciddi bir hal almıştı. Şura beni farketti ve kıpkırmızı kesildi. Birkaç dakika sonra Tamara'yla birlikte yakınımıza geldi. Şura, grubumuzu dalgın dalgın selâmladı. Tamara Vasya'ya emredercesine ellerini uzattı ve

— Devam edelim... dedi...

Vasya neşeyle sarıldı ona, dansedenlerin arasında gözden kayboldular. Şura çekingen ve sessiz bir halde benimle kalıyordu.

— Neden artık dansetmiyorsunuz Şura?

Hep canı sıkkın, mendilini buruşturuyordu.

— Sizi gördüm ve utandım.

— Peki niçin?

— «Başım çatlıyor, kanım gidiyor ve sen, sen dansediyorsun» der gibi bana bağırdınız hissi uyandı içimde.

— İlk saflarda dansettiler Şura. Bunda bir kötülük mü var?

— Dansı severim Nikolas Prokofiç. Fakat zamanında ve herkesin kalbinin sızladığı bir sırada... Herkes savaşı unutmuş gibi. Hepsi kendi hallerine dalmış.

— Başka türlü nasıl olabilir Şura? İnsanlar öldürmek istemiyorlar: çalışıyorlar ve eğleniyorlar. Neden kötü düşüncelerle ezilsinler? O halde istediğiniz kadar dansediniz.

Müzik durdu, dansedenler dağıldı. Herkes gülerek ve konuşarak salona dağıldılar. Fakat Vasya, dans salonunun ortasına koşarak, elini kaldırıp bağırdı:

— Arkadaşlar şimdi bir Rus dansı...

Birçokları onun çağırısına uydular ve ona doğru koştular.

— Fazlaca açılın arkadaşlar.. Hazırlanın size meydan okuyacağım.

Kalabalık gülerek, gürültü ederek geri çekiliyordu: fakat arka sıradakiler öndekilerden dolayı sıkışıktılar. Genç kızlar duruyorlardı, delikanlılar da gülmek için sesler çıkarıyorlardı. Birisi

de hareketli adımlarla ökçesini vurarak ritm yapıyordu.

Tamara Şura'yı kolundan tuttu, bana nedenini pek bilmediğim bir bakışla:

— Haydi Şura.. senden vazgeçmek olmaz. Arkadaş Şaranov, sizi de ilgilendirir, onunla ve benimle birlikte sanatınızı gösterin.

— Ben dansetmem fakat zevkle seyredeceğim.

Şura tıpkı af diler ve sözünü doğrular gibi, soru sorar bir havayla çekinerek bana baktı.

— Hakkımda kötü düşünmeyiniz, dansetmeyi çok istiyorum...

Çok bilinen rus havalarına başlandı. Mitya omuzuyla itti ve kalabalığı işaret etti gitariyle.

— O halde Nikolas haydi görelim Vasya'yı.

— Söylemesi kolay ama geçemiyeceğiz.

— Haydi? geçme ne demek biliyorum.

— Jakov nerede?

— Nasıl nerede? Vasya ile, Rus dansı Jakov'a vazgeçirebiliriz mi?

Mitya, kararlı bir adımla önümde ilerledi, gitarının tellerini çınlatarak emredercesine haykırdı:

Gerçekten, önümüzdeki kalabalık ayrıldı. Mit ya kendinden emin, gitarını hafifçe çalmaya devam ederek ilerliyordu. Gençler onu tanımış olacaklardı. Sık sık amatör sanatkarlar gecelerinde çalıyordu. Bu arada bravo seslerini alkışlar izledi.

Ortada, halka olmuş topluluk sıkışıyordu: Derhal kendimde sıkışmış vücudun boğucu sıcaklığını hissettim. Tüm gözler sabırsız bir bekleyişle parıldıyordu.. Vasya bu yuvarlağın tam ortasında duruyordu. Topluk sesleri ve müziği takibeden hareketleri, gözleri, gülüşüyle insanı kendine çekiyordu. Aniden sakinleşti, elleriyle dizlerine vurdu ve ayakkabılarıyla belirli bir tempoya ayak uydurdu.

— Haydi çıkınız genç kızlar..

Fakat kızlardan hiçbiri ilerlemiyordu, halbuki her biri dansözle aynı neşe ve canlılıkla tempo tutmayı ve o halkanın içine girmeyi istiyordu. Vasya aniden Şura'yı elinden yakaladı ve onu kendine doğru çekti.

— Açılın arkadaşlar.. daha fazla... Rus atılımlarına yer versin. Şura, sakin, utangaç Vasya'nın istediği herşeyi yapmağa hazır kollarını sallayarak duruyordu. Kollarını sırtının arkasına çaprazladı ve tempo tutarak Şura'nın etrafında dönüyordu, ona gözlerinde toplanan gülümsemeyle ona cesaret veriyordu. Sonra ellerini birbirine vurdu, göğüs göğüse, yan yana vuruştular, Vasya başını eğdi, geriçekildi ve Şura'yı eliyle çağırmaya başladı. Şura birden bire ciddileşti, kendini toparladı, kollarını göğsünün yukarısında çaprazladı, ve de ağır ağır geri çekildi adımlarını belli ederek, sonra mendilini çıkartarak başının üstüne kaldırdı, mendili büyük darbeleriyle onu

kovalıyarak, hiddetle Vasya'nın üzerine yürüyüp hızla dönmeğe başladı. Tutkuyla atılışından, gururlu yürüyüşünden bu gencecik kızın anlamlı oyunundan şaşırmış, onu zevkle seyrediyordum. «Vasya ona doğru ilerlemeye çalışıyor, yapmacık hareketler yapıyor, becerikli elleriyle onu kapmağa çalışıyordu.» Ökçelerinin hızlı vuruşuyla onu korkutarak, sırasıyla çömelmiş veya dizginsiz bir dansla sıçrayarak onu kapmaya çalışıyordu. Şura ise kendinden emin, kuvvetli, hemen hemen ağır başlı bir durumda ondan kaçıyordu ve başını çevirerek, onu coşturan, kovalıyan ve çağıran parlak ve iyice açılmış gözlerle onu izliyordu dikkatle. Hay allah, bu sert üstünlük ve yiğitlik fırtınası beni yeniyordu: vücudum titriyor, bacaklarım sallanıyordu ve şuursuzca, ayaklarımla, gülümseyerek ayak uydurdum, bağırtılarımla dans edenleri cesaretlendiriyordum. Başı eğik, dönmeğe ve ayaklarımı çalıştırmaya, bu halkanın içine girmeğe hazırdım. Buradaki tüm topluluğun benim duyduğum hisleri duyduğunu görüyordum. Hepsinin parlak gözleri vardı, hepsi bacak ve kollarını hareket ettiriyordu, herbiri ölçülü sesler çıkarıyordu ağır ağır nefes alarak, bu dansın verdiği güçten başka birşey hissetmeksizin.

Tamara artık orada durmuyordu, çığlık koparak Mitya'yı gitarıyla yakaladı, havadan aşağı yukarı hafif bir adımla ilerliyor, gözlerini kapıyordu. Mitya, gitarını başının üstüne kaldırarak oldukça karışık bir dansa topuklarıyla ayak uy-

durmaya başladı. Diğer iki çift ilerlediler. Halka kendi kendine genişledi, kalabalık dağıldı, ve genel bir dans başladı.

IX

Bir akşam Piyotr, bodur, küçük boylu genç bir mühendisle evime geldi. Geniş yüzü, kuvvetli çenesiyle, çukur gözleriyle bir maske gibi hareketsizdi.

— Tanıştırayım Nikola Prokofiç: Öğraf Semenoviç Briyakin. Bu bay senin tugayına gelmesini istettiğin yapı işi teknik uzmanıdır. Seninle konuşmak istiyordu.

Briyakin masadan aldığı sandalyeyi odanın ortasına koydu ve bir kelime etmeksizin oturdu. Kayıtsız, yabancı edasıyla etrafına bakmağa başladı.

Sigarasını bir solukta içine çekti ve bana sormaktan çok, sorularımı beklemeyi tercih edeceğini farkkettim. Piyotr sabırsızca bize bakarak ve çalışma masamın üzerindeki bir kitabın sayfalarını karıştırarak, konuşmamızın dışında kalmayı azmetmiş görünüyordu.

— Çay ister misiniz acaba arkadaşlar? diye Piyotr 'dan çok Briyakin'e hitabederek sordum.

— Boş zamanım yok, yarım saat içinde bir toplantıda olmam gerekiyor dedi, Briyakin sigarasını işaret ederek.

— O vakit emrinize amadeyim.

Piyotr kalktı, pencere pervazı kenarında asılı çaydanlığı yakaladı ve odadan dışarı çıktı. Mutfakta, benim Briyankin'le yapacağım konuşmadan daha ilginç olduğu aşikar bir şekilde Agrafena Zakharovna konuşmağa başladı.

Biriyankin ikinci kez taşıdığı kutuda kibritin bittiğini farketti ve onu fırlatıp attı. Sigarasını eski sigarasıyla yaktı, sonra hor görürcesine kahkahayla güldü ve şöyle devam etti:

— Yapı işinde her çeşit işte size yardım etmem öne sürülüyor aynı zamanda tugayınızın çalışma koşullarını meydana getirmemde isteniyordu.

— Fakat sizin görevinizin orada olduğunu düşünüyorum, arkadaş Briyankin. Uygun durumlar olmadıkça bir çalışmanın varlığı olanaksız.

— Yüzüme bakmadan kötümser alaylı bir dille bana sordu:

— O halde bu koşullar hangileridir?

— Ögraf semenoviç, fabrika kesiminde ilk günümüzü? Önce tugayın bütün buyruklarını çok hızlı olarak yapmaya alışmalısınız ve yardımcı atölyeleri büyük bir randımanla çalıştırmanız gerekir... Fakat, bu şeylerden bahsetmek bana mı düşüyor?.. Teknolojik sorunların çözümünde işbirliğinize müracaat etmenizi salık verebilirim, aksi takdirde ne siz, ne üretim yeri müdürü ve de başmühendis, hiçbir özel ihtiyaç hissetmeden, işlerime karışma zorunda değildir.

— Acı, gerçek mi?

— Evet, biliyorsunuz ki bu bir alışkanlık,

— Ve şayet bu alışkanlık çalışma düzenine aykırı geliyorsa. Şayet bu alışkanlık disiplini bozuyorsa?

— Tam tersi olduğunu düşünüyorum. Bildiğiniz üzere bizim atölye örnek bir düzene sahiptir, mükemmel çalışma disiplini vardır. Akılcı örgütüme geniş ölçüde katılan Pyotr Ivanoviç'le bile ilişkilerimiz seyrektir.

Briyankin alaycı bir ifadeyle dudak büktü.

— Bununla birlikte birlik içinde ününüz yayıldığı esnada Pyotr Ivanoviç Polintzev dışarda kalıyordu. Bu olağan dışı özellik dikkate değerdir, en nitelikli işçi kahramanıdır, teknisyendir, o zaman, o ancak bir yük beygiridir..

— Pyotr Övanoviç, düşmanlık hakkını fazlaca kulanıyor. Bir yaşamanın tek ışığına sahip olmak istiyor. Kariyerizm ve kast fikri ona yabancı geliyor.

Briyakin sigara dumanı bulutları içinde cevap verdi.

— Kast fikri ve burada hırs yaratmak nereden geliyor? Fabrikada mühendis ve işçi tarafından işgal edilmiş karşılıklı yerden bahsediyorum. Ben, bütün projelere, çalışmalardaki değişikliklere, teknolojiye cevap veriyorum. Son söz teknisyenindir.

Tatlılıkla ona sordum:

— Yoksa size ait olmayan teknik yeniliklerde mührünüzü belirtmeyi mi istiyorsunuz. O halde sizi yapıcı olmaya, sizdeki mükemmelliklerin yapıcısı olmaya engel olan biri mi var?

Kulakları tırmalayıcı bir sesle güldü ve iki büklüm oldu.

— Merkezi yüz ve üretimin kararlı kuvveti. Ondaki bu kinci kıskançlık, bu başarısızlıktan ötürü ondan tiksiniyordum. Bununla birlikte ona terbiyelice davrandım, fabrikanın tüm durumu üzerine birkaç soru sordum. Acı bir gülümsemeyle sigarasına dikkatle bakarak, öfkeli bir tavırla cevap veriyordu.

— Gelecek ve göreceksiniz. Size hiçbirşey anlatmayacağım. Şikayet etme benim karakterimin dışında kalır. Küçük çalışma yarı karanlık bir bakış fırlattı ve sarı dişlerini göstererek şöyle dedi.

— Kitaplar.. Kâğıtlar... Kafa egzersizleri yapmak için epey vaktiniz var o halde?

— Ya siz, siz okumuyor musunuz?

— Boş vakitlerimde kağıt oyunu yada satranç oyunu tercih ederim. Eskiden Çehov'un eserlerini okudum, sonra Zostşenko'dan bir kaç eser ve de,

— Bu nasıl olabilir. Ögraf Semenoviç? Birçok soru var, onlara derin cevaplar verilmesi arzu ediliyor.

— Ben ödevini yapan kimseyim, tenkitçi değilim... güldüm...

— Siz çok iyi bir kişisiniz ögraf Semenoviç. Ayağa kalktı ve arkadaşça omuzuna vurdu.

Votkanız yok mu?

Hayır

Ah, işte sizinle dar uzmanlık sınırından dışarı çıkılmaz. Beni görmeğe geliniz. Plaklarım var. Karım onu tanır. Duslanova'yı çok sever, ben ise daha çok Çfasman.

— Size göre caz, tenkide değer bir konum?

— Şüphesiz.

Ellerini saçları arasından geçirdi onları karıştırdı, sonra ceplerine dokunduktan sonra sözleri ağzında karıştırdı:

O halde, ben gidiyorum. Plointzev'le çayınızı içiniz ve felsefe yapınız.. Onun evinde de... ruh başıboş dolaşıyor.

İzin almak için geçişte parmakları beni ezdi, kapıyı itti ve kayboldu. Ona giderken katılmadım. Antrede Piyotr'a birşeyler mırıldandı cevap vermek için ve kahkahayla güldü.

— Piyotr kaynamış suyla ve çayla içeri girdi, ciddi görünerek sordu:

— Meslekdaşım ne yaptın? Niçin kendinden geçmiş, gidiyor?

— Tam tersine, evimden hınçlı ve öfkeli gitmek zorunda kalıyor. Bu acaip yaratığı bana neden getirdin?

— Nasıl, niçin? seninle tanışmak istiyordu.

Sen onunla çalışmak zorundasın.

— Fakat, dinle, bu tam manasıyla cahil.

— Niçin Kendi alanında bilgili ve tecrübeli bir mühendistir. Çok değerlidir.

Piyotr'un uğraşılarına katılmaksızın masanın kenarına dayanarak oturup duruyordum.

— Fakat bu adam gelişmemiş tam bir ukalâ Pyotr. Ancak bir tek inancı var: Verilen herşey çözülebilir. Bir birine karışmaz.

Pyotr çoğu defa beklenmedik bir sonuçla beni şaşırttı:

— Bu durumda haksızsın Nikolas. Onun tekniğe karşı sevgisi var, ve herçeşit olgunlaşmanın peşinden koşuyor. Fakat açıkgöz mal sahibi, bütün detaryalı, herşeyi elden geçirmek ister. Şimdi çayımızı içelim dilersen.

— Hayır, bu nasıl adam. İkimizi de deliler gibi hükümleştiriyor. Onun uzmanlığının dışında olan hiç bir şey mevcut değil. Edebiyatı bilmiyor çünkü onu bilmek istemiyor. Onun için sanat, fox-trot ve cazın sınırı içinde kalıyor.

Piyotr şaşkınlıkla beni teselli etti:

— Neden böyle sinirleniyorsun? Birçok uzmanlarımız çok dar bir alanda kalıyorlar. Az okuyorlar kolay ve eğlenceli edebiyatı tercih ediyorlar. Çok bunalmışlardır ve onların tek gevşek yönleri patefonla gürültülü bir gece geçirmektir.

— Fakat, sen, sen öyle değilsin.

— Dar çerçeveli bir uzmanlık için hazırlanmıştım. Çalışma planım, bana kişisel okumaları-

ma hemen hemen zaman bırakmıyor. Bununla birlikte kültür ancak bu tarzda elde edilir. Yüksek Teknik Okulunda, hatta ek olarak. Okuma merakı, tutkusu olmayan kimse, öğretim düzeni içinde kalıyordu. Okuyordum. ve çalışmalarımı aşan bu tutkuyu güçlükle geliştiriyordum: notlarım memnunluk verici değildi. Sanıyorum ki hükümet iyilik etti: çok sayıda uzman gerekiyordu hemen, fazla ihtisaslaşmamış fakat sağlam bir bilgiye sahip uzmanlara ihtiyaç vardı. Fakat kabiliyetli işçilerimiz de aynı okuldan geçmişler miydi? Fizik, mekanik, matematik olmadan, makinaları tanıyarak, sözlü kurslar olmadan usta işçilere sahip olmak mümkündü. Kimi işçiler, tek başlarına yeni bir teknoloji yaratabilirler, çalışma metodlarını geliştirebilirler.

Sıcak çayı fincana döktü ve afiyetle, sedeflenmiş buharını üfleyerek yudumladı. Tek kelime konuşmaksızın ikinci fincanı içti. Benimle çay içmeyi çok seviyordu:

Onu kendi hazırlıyor, kantinden beyaz ekmeği yada bisküvileri getiriyordu.

Çalışma masama baktı ve anlaşılır bir işaret yaptı, bana sorarak:

— Buradaki kağıt yığını da ne oluyor? Bilimsel incelemelermi?

Şaşırdım ve yumuşak bir şekilde cevap verdim:

Bu yazdığım bir itiraftır.

Ne? hangi itiraf, ne itirafı? sevgili dostum,

sen yola gelmez bir şairsin, dedi melankolûk tatlı bir yüzle.

Bu yalnızca benim evimde başıma gelirdi ve de oldukça ender. Çoğu zaman, sevilen kahramanlardan, en büyük yazarlarımızdan, edebiyattan bahsettiğimizde gözlerinin içinden bu okşayıcı aydınlık süzülürdü ve sonra da gençlik anılarımıza ve kişisel duygularımıza geçiyorduk.

— Biliyor musun Nikola sana ihtiyacım var. Bana öyle geliyorki şair ruhunun elverdiği ölçüde, insan sevinçli anlarda oluyor örneğin bendeki gibi, kendinde oluşan tüm olarak bilinmeyen senvinçler. Şiirde bir ışık beliriyor: görünmeyen, kelimelerle ifade edilmeyen, güzelliğin ışığı. Belki bu iç ışık huzmeleri bir çeşit iç güdüdür. Yazmıyorum, asla yazmayacağım: bu içgüdüden bende yok Fakat bu içe doğmayı hissetmeyi ne kadar isterdim.

— Oysa ikimizde Pyotr, ruh şairleriyiz. Bana karşılıksız sanatkâr içgüdüsü veriyorsun. Bu itiraf şayet diyebilirsen, bu savaş günleri içinde insanlarla ilişkilerimde, hareketlerimde, vicdanım önünde bir hesap vermedir.

Elini omuzuma koydu ve coşkulu bir atılışla bağırdı:

— Biz eskiden olduğu gibi romantik, ateşli kafalarız Nikola, fakat değişmiş... Zekâmız olgunlaştı, ihtiyarların tecrübesini kazandık. Kutsal bir endişeyi bütün hayatımız için sakladık. Bana

Nekravos'un mısralarını okuyarak...

— Hatırlıyor musun bu mısraları? dedi.

Bir benzeri olmayan bu tenkid
Kendini beğenmişlik ve sakinlik
Yıllarımızın onunla sona ermesi
Görevlerimizden utanarak kaçmayacağız.

Pyotr heyecanlanmayı biliyordu. Devam eden gerilim ve çalışma hayatımız içinde böyle nadir anlar unutulmuyordu. Birbirine yakın ruhlarımızı duyabilmek, küçük odamın sakinliği içinde bir bardak çay önümüzde ikimizin dost olması ne iyiydi.

Çocukluğumuzdan beri bir kardeş sevgisiyle bağlanmıştık birbirimize: bu bağ evlenmemizden sonra zayıflamadı, aksine arttı ve kuvvetlendi. Aynı zevklere, benzer düşüncelere sahiptik. Yalnız karakterlerimiz değişti. İnsanlara karşı bir çeşit hoş görü, kin duymaksızın bir alay vardı: Onların kendilerinin yaratmadığı, cahilliklerinden ileri gelen kötü alışkanlıklarına, kabalıklarına, zayıf karakterliliklerine aldanmış kanmıştı.

Bense, kabalığa, kötü sözlere, sarhoşluğa, çalışma bilincinden yoksunluğu yalana, aldatmaya, umursamazlığa katlanamıyordum, bütün bunlar beni çileden çıkarıyordu. Beni bu durumda gördüğünde, bana acıyordu ve bakışında oluşan küçük bir alay kıvılcımıyla, tatlılık belirsi gösteriyordu kendinde.

— Asil şövalye.. Sabırsızsın, bununla da hak-

sızsın. Bu akşam endişeliydi.

— Evet, romantizmsiz bir hayat olanaksız bizim için Nikola, sevilen, yaşanılan, hayal edilen, şarkısı söylenen şey bu, ruhun içinde bir şiir gibi. Ancak yeniden hayal edilebilir ve kendi fedakârlığı içinde savaş ancak yeni şeyler için mümkündür. Fakat bir başka savaş daha var. Korkunç, fakat verimsiz... kendi kendisiyle savaş, karanlıklarla mücadelede.

Sıkıntının oluşturduğu bir kırışıklık alnını çizgiledi, kaşları burnunun hemen yukarısına kalktı.

— Ben herhalde kuvvetli bir adamım, şayet buraya kadar deli olmamışsam.

— Piyotr..

Gözlerinin içini sevinçle parıldatmak için parlak, büyük sözler söylemek arzusunu duymuştum ona, ama bu kelimeleri bulamıyordum.

— Piyotr, sen benim için ne kadar kıymetlisin.. Şunuda bilirsin ki hiç kimse benim kadar senin ızdıraplarından üzüntü duymuyor. Fakat dostum, kendine işkence etmeğe hakkın yok ve mecbur değilsin. Herşeyden önce sen bir savaşçısın ve onu unutmamak zorundasın.

— Biliyorum.. bunu biliyorum. Bana neden söylüyorsun bunu? dedi kaşlarını çatarak.

— Bunu kendi kendime de söylüyorum, bilki...

Odada gezinirken sigara yaktım. Pyotr sıcak

çaydan koydu bardağına ve aceleyle içmeğe başladı.

— Kardeşim Ignaşa orada değil, öldü, devrildi, korkunç bir ölüm şekliyle ölebileceği düşüncesiyle ürktüm.? Lisa... gerçek bir varlık, fakat bütün gerçeği bana yansıtmıyor. Ölüm her an onun karşısına çıkabilir. Bir obüs, bir bomda, soğuk, açlık, akla ne gelirse. Pavel Pavloviç'in erkek kardeşi öldü, kızkardeşi çocuklarıyla birlikte kurşunlandı. Onları püskürtünceye dek dişleri kuvvetle sıkmak gerekiyor, ne aksilik... kuvvetimizi biriktirmeksizin çarpışmak olan ödevimizi yapalım yeterki. Pyotr, unutmamamız gereken bir şey daha var, oda yeni bir hayat kurmak görevi, bana ve sana düşecek, başkalarına değil.

Boş bardağı uzaklaştırıp, gözlerini kapadı.

— Bir varlık görmek... sevilmiş, en yakınım.. akıldan yoksun korkunç bir şey bu... Evine geliyorum, onu çağırıyorum, kucaklıyorum,bana bakıyor ve beni görmüyor..... Ürkütücü bir kayıtsızlık.. her şeye,. Ve o tekrarlıyor her zaman alçak sesle: «-Veroşka burada... Onu saklıyorlar... Neden geçmeme izin vermiyorlar?..» Herşeye katlanabilirim, fakat buna Nikola... sık sık yerimi terketmek ve fabrikanın yönetimine koşmak geliyor içimden.. Sınıra... savaşın ortasına... Fakat müdürün kapısının önünde kuvvetim beni yeniyor... Günlük işlerle uğraşıyorum ve hiçkimse içimden geçeni farketmiyor.. hiç kimse.....

Hareretle cevap verdim:

— Ben senin içinden geçeni biliyorum, Pyotr. Fakat senin zayıflık yeteneğini de biliyorum. Ve şunu da iyi biliyorum ki Nataşa iyileşecek.

— Neyi? Bu güvene nereden vardın? diye sordu şaşkınlıkla.

Heyecan onu ayağa kaldırmıştı ve titrek elleriyle saçlarını karıştırdı. Bana çılgınca inanmak istediğini ve bu ümitle kendini oyalamak istediğini görüyordum.

— Evet Piyotr, Nataşa iyileşecek. Bu geçecek. Ve yakında sana kavuşacak... Hekimlerle onu konuştum. Yalan söylüyordum: hiçbir hekimle konuşmamıştım. Pişman olmaksızın yalan söylüyordum. Bir kelime etmeden elimi sıktı ve derin bir iç çekti.

— Bende hekimlere sordum... Bana ümit verdiler... Bu durumda aldattıklarını düşünüyordum. Fakat şimdi Nikola... inanıyorum Nikola, inanıyorum.. Nedenini bilmiyorum ama doktorlardan çok sana inanıyorum. Ona iştirak ettim. Kolkola yürüyorduk, bu bizi birbirimize tutunmamızı sağlıyordu serin karanlılık içinde yürüyorduk.

Don, yanaklarımıza, kulaklarımıza işliyordu, kuru kar, ayaklarımız altında hoş bir şekilde çatırdıyordu: Karmakarışık bir alaca karanlık fabrikanın üstünde titreşiyordu.

Dar yoldan geri dönerken kuvvetli bir elin

omuzumdan beni yakaladığını hissettim. Arkama endişeyle döndüm. Başlıklı, askeri paltolu, uzun boylu bir adam gördüm önümde. Yüzü uzun ve kuruydu. Fabrikanın uzaktan gelen ışıklarından, bana sarhoş gibi göründü.

— Siz frezeci Şaranov'musunuz diye sordu bana, geri çekildim ve başka yana geçmek istedim, fakat gülerek yolumu kesti.

Beni apaçık kışkırtmağa çalışarak yapmacık bir tavırla yüzünü buruşturuyor, şaklabanlık yapıyordu.

Sinirli bir şekilde sordum:

— Size ne? Yolunuza gidiniz.

— Sizi uzaktan gördüm. Şimdi yüzünüzü yakından görmek istiyorum. Onu anımın içinde kuvvetlendirmek istiyorum.

— Beni rahat bırakın?. Yolunuza gidiniz.

Hıçkırığa benzeyen bir gülmeyle yeniden: öyle, işte gibi sözler söyledi. Bir insan tüm Rusya'lıların ünlü kişisine karşı hayranlığını ispatlamak ister bunun ki ise kafa tutmak.

— Kimsiniz? Şaranov'dan ne istiyorsunuz? diye hiddetle bağırdım.

— Kim olduğum sizi ilgilendirmese gerek. Merakımı ilgilendiren bu kimse için, ünlüler adına kısaca zayıflık hissediyorum kendimde.

Kötümser bir alayla palyaço gibi göz kırparak konuşuyordu. Dudakları zehirli gibi ve çırpınırcasına kıvrılıyordu. Gülüşü sert ve küstah

yüzünü buruşturmuyor, şaşırtmıyordu. Onda bir çeşit düşmancıl ve yabancı bir hava hissediyordum. Onu denemeye karar verdim.

— İyi. Bende kiminle işim olduğunu bilmek istiyorum. Benimle evraklarınızı denetlemeğe geliniz. Eliyle saçına şekil verircesine düzeltirken hıçkırmağa başladı ve ağır ağır mırıldandı.

— O, hayır... resmi hareket tarzlarını sevmem. Benim şerefim var... Şimdilik tekrar görüşmek üzere...

Ve hemen dönerek açık adımlarla meydana doğru yürüyüp yanımdan uzaklaştı.

X.

Ertesi gün yapı işini kontrole gittim, verim pek ümitverici değildi. Orada çalışan işçiler öncelikle o şehrin insanlarını kapsıyordu. Leningradlalar on kişi kadardı. İşçilerin çoğunluğu gençlerdi. Leningrad'lılar beni yakını gibi karşıladılar. Bunlar kırsaçlı, karamsar yüzlü, yorgun gözlü adamlardı. Benim ihtiyarla birlikte yıllar boyu çalışmışlardı. Bir grup kalabalık etrafımı çevirdi. Gözlerinde beliren gülümsemelerle bana bakıyorlardı.

— Şaranov'mu?.. Ne yapıyor Prokofiç? Nasıl iyi mi?..

— Seni başarıdan ötürü kutlarım Şaranov. Leningrad'lılar şerefini üstte tutuyorsun.

— Biz diğer Leningrad'lılar, gururlanacak bir şeyimiz yok.. düşe kalka gidiyoruz... buradaki kirliliğe bak.

Hoşnut olmadığımı ifade eder bir edayla kafam salladım ve bağırdım:

— Peki o halde ne yapıyordunuz Leningradlılar. Dikkat etmiyor muydunuz?

Karamsar bir halde yandan bakıyorlardı. Derin kırışıklıkları çizgilenmiş kemikli geniş yüzlü, şakaklarına düşmüş iri saç örgülü biri, arkadaşlarına fena bakıyordu. Boğuk bir sesle bağırdı:

— Arkadaşlar, bu ikiyüzlülükten nefret ediyorum. Bunu sıkılmadan söylüyorum. Şaranov teknolojisini ortaya koyduğu esnada, vicdanlı şerefli gerektiği kadar doğru çalıştı, hatta yirmi randımana ulaşıyordu. Ama ne ben ne de siz gökteki yıldızları temizlemedik. Şaranov haklı... Ne yaptık? alay etmek, kıyıda köşede kulaktan kulağa konuşmaktan başka hiç bir şey... Biri de:

— Ya sen Kobotiev sen alay etmiyor muydun? diye sözünü kesti.

— Evet ben de, itiraf ediyorum bunu. Dövüşe atılacağımız ve toparlanacağımız yerde beklemekle yetiniyorduk burada. Diğeri de «bekliyorduk» dedi, onu taklid ederek. Bize yalvarmalarını bekliyorduk:

— Yeter artık Kobotiev... Niçin bu hikayeleri anlatıyorsun.. Bu bitmedi mi hâlâ?

Kobotiev gözlerini kırpıştırarak ve acıyla gülerek sordu:

— Ee, o halde anlatınız bakalım bu nasıl oldu.

— Pekiştirecek birşey yok arkadaşlar... Aksitaktirde olsaydı, Şaranov getirilmemiş olacaktı... Bu konuşmayı bitirelim hemen... Gerçek şu ki, kollarımızı sıvamak zorundayız...

Kobotiev öfkeyle yerini almaya gitti. İşçiler, karmakarışık, makinalarının başına gitmek için dağıldılar.

Bu büyük «kutu» nun, genel durumun hesabını vermem için bina boyunca ilerledim. Bir göz atışta bunun yürümediğini anladım. Bu karışık ve nemli atmosfer içinde bunaltıcı şeyler de vardı. süprüntü yığınları, yongalar, toprak kitleleri, metal parçaları toprakla sürükleniyordu. Bir çeşit çarnar keçe botlara yapışıyordu. Çocuklar ve genç kızlar bilinçsizce yol üstünde geziniyorlardı: birçok makina başıboştu. Sarışın bir çocuk yere oturmuş, ürküntü veren bir zevkle bana bakıyordu, gözleriyle beni çağırır gibiydi. Bu gencecik adamları tanımaya çalıştım: görünüşleri, gözleri, hareketleri aralıksız merakları kadar çalışmalarındaki belirgin ilgi ve sevgi açıkça ortaya çıkarıyor bunu. Makinası iyi işliyordu: masası temiz, döşeme süpürülmüştü...

— Peki iş nasıl iyi mi? diye dostça bir gülüşle sordum.

— Size nasıl söylemeli bilmem ki arkadaş Şa-

ranov. Sizde bunlar rekor seviyede bizde ise kirli yüzler.

— Neye yarar, yüzler? O neden öyle? Size bakmakla olmaz bu durum.. Tanışalım.

— Adım Baranov'dur. İki yıldır çalışıyorum.

— Makinam düzenli işliyor: esas yönetim iyi işlemiyor. Nöbetteki işimi bitirdiğimde imal edilcek parçaları aramağa gideceğim.

«— Kırk dakikaya kadar orada olacağım. İşte randımanın kesik kuyruğu. Ve sonra arkadaş Şaranov, siz de düşünün: Ezilmiş bir insiyatif olursa burada nasıl çalışılır? İşte bunun üzerinde çalışıyorum...»

Makinasını durdurdu, önemli bir parçayı eline aldı, çevirdi ve bana uzattı. İş birinci sınıf ve karışıktı, son derece ağırlık ve dikkat istiyordu, Ön görüyle ve kusursuzca makinayı çevirirken bir dakika bile kesmeden gözlemek gerekiyordu işi. Adeta bir oyuncak olan bu güzel alet olmaksızın makina kımıldamıyordu. Baranov, nöbetle, bu parçaların iki ya da üçünü yapmaya çalışıyordu, randıman ondan en az beş tane daha yapılmasını gerektiriyordu. Benim binlik randımanım bu küçük oyuncaktan ibaret aşılmaz barikata çarpacağını ve bunun içi asla ilerletmeyeceğini düşündüm.

Parçalarım bu ifadesi güç önemsiz kurdun önünde yığınlaşıyor ve onları etkisiz hale getiriyordu, parçalardan oluşan durgun bir yığın meydana geliyordu. Baranov'un önünde sessizliğimi

muhafaza ederek duruyordum. O ise bana bakarken ümitle gülümsüyordu ve kuvvetime güvendiğini farkediyordum.

— Bizdekilerin hiçbiri bu ustalığı anlamadı. Dilimleri ayırmaksızın kesiyor, onu lanetliyor... Bana inanmıyacaksınız ama gözümü kapatmaya vaktim yok. Ruhum ondan daima ıstırap çekiyor...

Müfrezemdeki çocukları hiçbir yerde göremiyordum: Herhalde beni yazıhanede bekliyorlardı. Binanın bir başka kısmına geçtim ve Jakov'u tombul yanaklı, güzel genç bir kızın yanında ayakta dururken farkettim, ona makinanın çalışması hakkında bir şeyler söylüyordu. Üç genç de onun hareketlerini dikkatle takibederek yanında duruyorlardı. Levyeyi iki defa çevirdi: Genç kız heyecanla sıçradı.

— Bu ne ustalık. Bununla soluğumuz kesiliyor, ölüyoruz adeta. Jakov beni farkederek eliyle gelmemi işaret etti.

— Gençliği neyle şaşırtıyorsun Jakov?

— Ee işte böyle, diyerek hor görür bir yüzburuşturma ile makinayı işaret etti. Makinaların millerini çok çalıştırıyorlar. Bizim çalışma tempomuzla onları kolayca saçıp savurmak izni var mı? Bir başka şey daha gerekiyor, bir veya iki kez çevirtecek bir civata gerek. Ondan kolay ne var? Atelyemizde uzun zamandan beri ondan kullanılıyor.

Makinayı terketti ve dinleyicilerini bırakıp bana doğru geldi. Genç kız neşeyle bağırdı:

— Hiç olmazsa isminizi söyleyin bize. Portrenizi vitrine koyacağım. ensesi üzerinde kasketini oynatarak elini salladı.

— Burada bizzat bulunacağım dostum. Kişiliğime bundan böyle hayran olabileceksiniz. Sevgi ve saygılar.

Herkes gülmeğe başladı. Jakov acıyla söylendi.

— Burası bir çarşı, fabrika değil... Bu karışıklığı gördün Nikolav Prokofiç? Parçaların volanlarından yok. Bizzat aramağa gidiyorlar veya depodan araştırıyorlar. Orada insan kendini tramvay durağında sanıyor.

— Bizim çocuklar nerede Jakov?

— Yukarda, şefin yanında. Bir danışma kurulu toplantısı yapmak istiyor. Bütün yönetim orada. Haydi aşağı inelim.

— Hayır Jakov ben burada kalıyorum, sen gidebilirsin ve şimdi çalışmaya başladığımı söyleyebilirsin. Aşağıda, Vasya'yla metanetinizi gösteriniz.

Kararlı ve öfkeli bir adımla kapıya doğru yöneldi. Her yerde aynı şey kirlilik, yığışım, itip kakma, yüzüstü bırakılmış makinalar. Ne kadar tuhaf. Bizim fabrika binasına yakındı. Geçecek ancak bir tek yol vardı. Gençlik orada kaynaşıyordu, ateşli devrimci düşünce oraya akın ediyordu. Görünmez bir boşlukta bir arka avluda sakinli-

ğin hüküm sürdüğü bir sırada fabrika yaygın bir mücadele içinde yaşıyordu. Orada ,savaşa atılıyorlardı, kararlı bir öfke ile diğer gemilerle yan yana, eski fabrikanın binlerce işçisiyle omuz omuza çarpışılıyordu, orada Tikhon Vasiliyeviç de eski bir asker olarak çarpışıyordu ilk saflarda, etrafında ondan kurucu —Yenilikçi olarak, bahsediliyordu. Ve savaşta hiç yerini terketmeyecekti. Binlerin şampiyon hareketi ilân ediliyordu: Birlikler yeni yeni müfrezeler oluşturuyorlar onların sıralarına sınırdaki müfrezeler ekleniyor ve bir çalışma yarışı düzenleniyordu. O halde uyuşukluğun hakimiyeti neden burada etkindir?

Makinalar arasında dolaştım durdum. Genç kız ve erkekler bana doğru koştular. Sanki olağanüstü bir cisim gibi dikkatle bakarak her yandan etramı çevirdiler. Durdum ve bir gülümseyerek onlara baktım.

— Ne var çocuklar? Neden makinalarınızın başından ayrılıyorsunuz. Yeni bir adamı gördünüzmü onun üzerine hemen atılıyorsunuz tıpkı bir dansörün ya da hokkabazın üzerine atılır gibi. Böyle çalışılır mı?

Ciddiyetle konuşuyordum, bununla birlikte onlar arasındaki yaşama sevinci bana da bulaşmıştı sanki, işte bu hissin verdiği gülümsemenin önüne geçemiyordum bir türlü.

Uzun saçlı genç kız beni elimden yakalayarak ısrarla soruyordu:

— Arkadaş Şaranov burada olacakmısınız?

Onun sorusu bir anda birçok seslerden de yansıdı?

— Bize de öğreteceksiniz değil mi arkadaş Şaranov? Evet mi? Bu bizim için çok iyi olacak...

— Haydi çocuklar, işinizin başına gidin. Sizi görmeğe geleceğim ve işinizi bana göstereceksiniz.

Endişelendiler. Onların herbiri bana daha yakın olmak istiyordu. Kalp atışlarını duyuyor gibiydim.

— Mutlaka geliniz arkadaş Şaranov... Beni unutmayınız. Adım Liuba Masliakina Sizi her gün bekliyeceğiz.

— Ben Olga Buravina. Şüphesiz biz de sınırda bir birlik düzenliyeceğiz. Topuklarım üzerinde hızla döndüğümde farkettim ve anladım ki Baranov'a doğru gidiyordum. Bu anda işçilerin bağırtılarını, motor sesleri, metallerin çarpmalarını işittim.

Bulunduğum bölgede artık ne herzamanki makinaların metal sesini, ne kokula havanın kendine özgü titreşimini farkediyordum, yani fabrikanın karakteristik havası yoktu. Çevrenin alışkanlığı bizi gürültü ve hareketle sağırlaştırıyor binanın kaynaşması, bir sürü makinaların çıkardıkları sesler hemen hemen bir hizmet hırsına istirak ediyor, onunla bu hırsı hissetmeksizin hatta teneffüs edilen hava bile hissedilmeden organik bir bütün oluyor. Burada, bu bina içinde havayı bozan bazı şeyler vardı.

Binanın ileri gelen yönetici'leri bizim müfrezenin çocuklarıyla beni karşılamaya geliyorlardı. Briyakin önde yürüyordu, yüzü donuktu ve fena gözlerle bakıyordu. Kayıtsız bir sesle elimi sıktı ve:

— Ne kadar gururlusunuz. Biz onu burayı dolaştığı esnada şefin yanında bekliyoruz. Soğuk ve terbiyeli bir şekilde cevap verdim :

— Olanaksız bir tartışmaya başka türlü değer veririm.

Tavşan derisinden kalpak giymiş, ürküntü veren gözlerle, etli yüzlü ihtiyar biri elimi sıktı, Daha fazla ilerlemeğe cesareti yokmuş gibi şaşkınlıkla etrafına bakınıyordu. Bir anda görünmemek ister gibi, kalabalığa dalacakmış gibi geldi bana. Burada çalışıyordu, ama ben uzun zamandır tanıyordum. Binanın düzenini kurmayı bilmediği durumlarda kendine yol verilmekle tehdit edilmiş, müdür odasındaki toplantılarda ve fabrikanın konferanslarında sık sık mesele olmuştu. Her zaman cüretkâr bir edayla ve açık yüreklilikle cevap veriyordu:

— Ne yapabilirim arkadaş? Kötü çalışıyoruz. Bu doğru, gerçek. Kendimi temize çıkarmaya çalışmayacağım. Gerekli bütün tedbirleri alacağız.

Fakat herhalde «gerekli ölçüde» tedbir almıyordu ve herşey olduğu gibi duruyordu. Adı bile şanssız gibiydi. Nikola Fomiç Nebitov (hiçlik, anlamı yokluktu.)

İç çekerek söylendi.

— E, işte böyle... tecrübeli görünüyorsunuz, bunu anlamak zor değil... suçsuzluğumuzu ispat etmeyeceğiz... Bizi kötüleyebilirsiniz.

Bu bana acaip geldi ve gülmeye başladım.

— Önce size yüklenmek neden Nikola Fomiç? Bu hiçbir işe yaramaz. Çalışmak gerek. İşleri aramızda paylaşmamıza ve işe koyulmamıza izin veriniz. Sevinçle mırıldanarak keskin bir sesle elini kolunu oynattı.

— Rica ederim, küçüğüm... Arzunuza göre yapınız. Her hangi bir reklam durumunda ya da emir vermek gerekince işte arkadaş Briyakin. İşte eski usta... işte... Siz de tanışınız. Briyakin sessizliğini muhafaza ediyordu ve uzağa bakıyordu. Eski usta somurtkan ihtiyar, çalı gibi beyaz kaşlarıyla, traştan yoksun dik yüzüyle ayakta, herşeyden uzak, soğuk edasıyla duruyordu.

Nikola Fomiç ivedi ödevlerini hatırlar gibi harekete geçti.

— Haydi hareketlenin arkadaşlar... çekilip gitmeme izin verin: çok işim var, işlerim...

Ve hızlı adımlarla geri döndü.

Briyakin hınçlı bir bakışla köşeden onu yolladı ve iri dişlerini göstererek ilgisiz ve soğuk bir edayla bana sordu:

— Bu sempatik adamcağızı gördünüz mü? Tavşan bacağı üzerinde çam yarması gibi adam.

— O niye, pekalâ gerçekten sempatik bir havası var... iyi de üstelik... Büyük bir hareket ser-

bestliğine izin veriyor.

Briyakin, çok hoş bir saçmalık etmişim gibi yapınız. Herhangi bir reklâm durumunda ya da omuzlarını kaldırarak, boğuk sesle gülerek gitti.

— Bu sempatik adamcağızın yerine, bir telgraf direğiyle çalışmayı tercih ederdim. Büyük bir zevkle, her şeyde ve herkesle anlaşıyor, fakat tıpkı durgun suyun dibinden size yaklaşan bir yılan balığı gibi ele geçmez. Bu adamın geniş tecrübeye sahip usta bir mühendis olduğu söyleniyor. Bir bilmece adeta: Nebitov için de, Nebitov'u arayınız. Hiç bir yerde yok. Her yerde çarpışıldı. O ise sakince oturuyor. Fakat onun yerinde sizin birliğinizi görnüce utancımdan ölecektim bir anda.

— Sen ise asla sempatik değilsin ne de sprituelsin. Diye düşündüm.

İhtiyar usta sessizliğini koruyarak, kayıtsız ve donuk bir edaylâ bakıyordu. Benim gibi aynı şeyi düşünüyor olmalıydı, fakat bende hiçbir ilgi belirtisi uyandırmadı.

Jakov istekle bir iç çekti ve şöyle söyledi:

— Ne güzel bir oturma. Söyleyecek hiçbir şey yok... Hayalci bir yaşayış.

Jakov ve ihtiyar ustanın dışında herkes gülmeğe başladı.

Binadaki işimizi birçok bölümlere ayırdık ve işimizin başına döndük. Briyakin ve ustayla birlikte ambara gittim. Yolda parçaları götüren tornacı ve frezecilere rastladık. Onlar arasında Ba-

ranov'da vardı. Bana hemen dudak ucuyla gülümsedi ve seslendi.

— İşte arkadaş Şaranov, güçlü ellere sahip bu adamlara hayran olunuz. Yarın verim alacağım. Vardiye ve bin metoduna göre çalışıyoruz.

Sert bir şekilde, usta ihtiyar bir işçiye yöneldim:

— Buradaki işçilerin derhal üretime katılması gerekiyor. İhtiyar soğuk, sağır eden boğuk sesiyle cevap verdi.

— Buna gerek yok. Kim sorumlu olacak bundan?

Briyakin hınç ve öfke ile beni bir köşeye itip konuştu:

— Depoya, derhal gerekeni yapacağız.

Fakat usta inatla tekrar ediyordu.

— Buna gerek yok, bu Nikodim Fomiç olmadan yapılmayacak asla.

Depoda acele ediliyordu. İşçiler kendilerine gerekleri olmıyan aletleri iterek, etajerlerin üzerini karıştırarak, çekmecelerde gerekli olanları arıyorlarken ağızlarına gelen küfürü savuruyorlardı. Gözlerinin içine kadar giren tüylü kalpağı ve kürküyle yönetim görevlisi küçük bir masaya oturmuş sigarasını içmekle meşguldü, etrafında olanlara ehemmiyet bile vermiyordu, hatta bize bakmıyordu bile.

Briyakin yanına yaklaşıp sert bir şekilde sordu:

— Şimdiye dek böyle bir karışıklık neden vardı sizde. Bütün aletlerin sınıflandırılması ve yazılı emir üzerine ondan tam bir uygunluk elde edilmesi emredilmişti.

Yönetici uykulu bir edayla ona baktı ve cevap vermeden şapkasını gözleri üzerine biraz daha indirdi. Üzgün usta mahvolmuş bir şekilde masaya oturdu ve tütün tablasına doğru elini uzattı. Görevli onu aceleyle kaptı ve cebine yerleştirdi.

Briyakin'i teskin ettim.

— Öğlen tatilinden sonra burayı düzene koymak için tüm birliğimizle geleceğiz.

Briyakin hınçla karşı çıktı:

— Bu çok ayıp ve bir skandal olur. Şayet bir başka binanın birliğinin ambarını bir diğeri düzenlemekle uğraşırsa farbrikaya ne söyleyeceğiz biz? Bunu kabul etmek istemiyorum: naklimi isteyeceğim.

Gözcü dalgın bakışlarla bana doğru gelip kalpağını kaldırdı, çıplak başı üzerinde elini gezdirdi ve içini çekti. Aniden şaşkınca, ışıkla canlanmış, beni görürken gözleri aydınlandı. Kurnazca gözleri parıldıyordu. Şaşkınlık yaratan bir canlılıkla sandalyesi üzerinde sıçradı.

Arkadaş Şaranov.. Biz düşünemiyor, önceden olacakları bilemiyoruz. İyi olmadan kötünün varlığı bilinmez. Ayak değiştirme sırasının bize geldiğini hissediyorum... Beni affedin, bu hiçbir zaman suçlamak ya da kötülemek değildir, fakat özeleş-

tiri sistemi içinde söylemek zorundayım ki, bir çok usta var ama sefalet içinde yaşandığı muhakkak. Size söz veriyorum arkadaş Şaranov yarın ambar bir eczane gibi çalışacak. Tasalanmayınız, üzmeyin kendinizi. Siz Ögraf Semenoviç, sizde üzülmeyin. Şayet biz fazla sinirlenirsek, sönmeyen kibrite dönüşebiliriz.

Birkaç işçi bize doğru kulak kabartarak döndüler. Briyakin'in yüzü kül gibi oldu, boğuk gülüşünden omuzları sarsılıyordu.

— Hayran olunuz Nikola Prokofiç bu sempatik adamcağızlara. Sayısız usta var ama sefil bir hayat... İşte yüzsüzük buna derler. Siz ancak çürümüş odunsunuz, yanan kibrit değil...

İhtiyar ustanın donukluğu ve ilgisizliği devam ediyordu.

Gözcü de içine sığmayan bir sevinçle:

— Bende tamamen sizinle aynı fikirdeyim Ögraf Semenoviç. Suyun kımıldamasından yana değil miyim? Bir defa bundan yanayım. Bu adam hoşuma gitti, neden bilmiyorum, vaadine inandım. Ondan izin alırken.

— Siz istediniz, onu yapacaksınız diye cesaretle, söyledim.

XI

İlk günler, çalışma düzeniyle uğraşmak gerekti, adamları tüm çalışma yerlerine mükemmel

bir düezn içine uymalarına ve elin ulaşabildiği yere aletleri yerleştirmeğe zorlamak gerekti. Onlara, makinaları düzene koymada yardım etmek gerekti. Binanın sahibi, herhalde utanmak veya getirdiğimiz yepyeni bir havayla canlanmak zorunda kaldı, daha gözü pek oldu, bina içinde genç biri gibi koşuyordu. Bizim yenilikçi birlik herkese cesaret ve neş'e dağıtmaya başladı.

Freze işinde Baranov'un alet parçasını kabul etme çaresi bulmaya kafa yorarken aniden aklıma bir fikir geldi. Baranov'dan uzakta olmayan orta boylu, herkes tarafından terkedildiği aşikar bir freze makinası vardı. Ona yaklaştım ve heyecanla her tarafını incelemeye başladım. Anladım ki bu küçük makina çok karışık bir tesisatdan başka şekle dönüşebilirdi. Baranov'un açıklaması ise tamamen insanın makinayı köle gibi kullanmasıydı: Vida şeklinde çukurca kazılmış taşı düzenlemek için küçük bir nokta üzerine bütün kuvvetini harcaması gerekti, yapılacak ikinci iş, çizilmiş bir çizgiyi takibederek çelikten küçük bir silindiri devamlı idare etmek gerekiyordu. Daha teknik olarak konuşmak gerekirse, bir el çalışmasıyla istenen dikkati vererek geniş açılı eğik bir çizgi çizmek gerekiyordu. Çalışma satleri içinde tornacımın iki ya da üç çeşit parçadan fazla yapamaması şaşırtıcı değildi. Benim için anlaşılır bir şeydi: gerek frezelerle motor, gerekse parçayla gelişme gösteren çizelgeyi elde etmek gerekiyordu. Hayalimde, Güneyde incelediğim dinsel bir

böceğin şiddetini farkediyordum sanki: bu ürkütücü böcek önündeki dikenli geniş ayaklarıyla bir arar böceğini yakalıyor ve hızla yemeğe başlıyor, kafasını ustaca hareket ettirerek. Bu obur hayvanın çalışması üzerimde unutulmaz bir etki bıraktı. Bu kafa hareketi tıpkı bir motorun çalışması gibi kararlı, çok hoş ve netti. Bu küçük makinayı incelerken, parçanın harekete geçebilmesi ve parça üzerinde kırnıldayabilmesi için takılabilen motorlarından biri geldi aklıma.

Briyakin'i buldum ve ona bir tek kelime etmeden koluna girip küçük makinanın yanına götürdüm.

İşte Ögraf Semenoviç, bulduğum şey bu: Baranov'un parçası sizin yapıyı felaket derecede bozuyor. Bu küçük solucan zaten bütün fabrikanın çalışmasını yavaşlatıyor. Torna çarkının bu küçük parçasını kaldırıp frezeciye götürelim.

— Pekalâ sonuç ne olacak? diye yavaşça sordu.

Dostça bir inançla fikirlerimi ortaya koydum Küçük motorlardan birini geri çevirip freze aletleriyle birlikte çalıştırmak gerekiyordu. Bazı detayları değiştirmek gerekiyordu. O zaman her nöbet değiştirmede yirmiye kadar verim alınabilirdi. Makinaya yaklaştı ve düşünceye daldı. Fakat omuzlarını sarsan bir gülüşle bana doğru döndü.

— Acaip birşey mi var Ögraf Semenoviç?

Hızla bana döndü, ellerini cebine koydu ve sarı iri dişlerini açtı.

— Öyle, bunu gerçekten sevdim. Siz cüretkar bir adamsınız. Bu makina üzerinde elinizi oynattığınızı farketmedim mi sanıyorsunuz? Mükemmel... Serbest hareketi siz istediniz o halde harekete geçin.

— Öyle, ama, hayır, beni affedin Ögraf Semenoviç. İşte şimdi size ihtiyacım var. Düşüncemi beğeniyorsanız, bir kaç şifre denemesine girişme inceliğinde bulununuz... Siz olmadan hiç birşey yapamıyorum.

— Ne kötüsünüz.. Tıpkı bir diplomat...

Bu beklenmedik çıkış beni allak bullak etti. Alıngan, incitici ve hınçlıydı. Bir çeşit intikam fikriyle canlanmış, yaratıcılık ve buluculuktan uzak, yaşama sevinci bilmeyen, oyun, şaka götürmez, genellikle kötümser insanlara tamamen benzeyen bir örnekti.

Kendimden sıkılmış gibiydim. Onunla dostluk ilişkisi içine girmem gerekiyordu.

— Haydi bakalım Ögraf Semenoviç. O halde anlamıyor musunuz? İlk kez gördüğüm bir insanı niçin sinirlendireyim?

Gözleri kurnaz zafer aleviyle parladı.

— Ah bırakın bunu, oyun yapmayın.

— Doğru. Siz, sizinkine ben benimkine sahi-

bim. Birlikte oynayalım.

Beni tamamen şaşkına döndürdü, birdenbire çevirerek, kuvvetlice kollarında sıktı, biraz da yukarı doğru kaldırdı. Önümde, tatlı gülümseyişle sade bir tip görüyordum. Saklı tutuğu kendine öz saygısını ve ruhsuz maskesini nerede bırakmıştı?

Bizim birlik bu binada tam onbeş gün çalıştı. Düzeni sürdürmek için çok zaman sarfettik. İşçilerin çoğunluğu orta yaşlı ve genç kızlardı. Disiplinlerine, makinalarının başında durmalarına, iş temizliğini alışkanlık haline getirmelerine, zamandan faydalanmayı öğrenmelerine gözcülük ediyorduk. Sınırdan üç birlik düzenledik. Gençler bu ünvandan dolayı gururluydular ve bir hataya düşmemeye gayret ediyorlardı. İlk günkü gibi, küçük çocuklar ve genç kızlar, akşam yemek aralarında, kalifiye usta olabilmek için yapmak zorunda oldukları şeyi bize sorarak, ve rekorlarımız hakkında doymamacasına bize sorular yönelterek etrafımızı çeviriyorlardı. Herşeyden önce, bir müzisyen nasıl kendi müzik aletini çalıyorsa, bir işçinin de ondan faydalanmak için makinasını mükemmel bir şekilde tanımasını, değişik dönme sayılarıyla ve çeşitli değişimleriyle makinanın çalışmasını etüd etmek, onları temizlemek ve frezeden anlamak gerektiğini açıklamaya çalıştık onlara, o vakit yalnızca çeşitli yerleştirmelerle biçimlendirmenin nasıl arttırılacağını, makinaları

nasıl ayar edeceklerini anlayabileceklerdi. Biçimleri arttırma tabii ki bir kimsenin yaratma kapasitesine, çalışma sevgisine bağlı, kişisel bir işti.

Onlara, savaşta olduklarını, savaşta insanların kahramanlaşabildiklerini söylüyorduk. İşlerinde geri kalan ve de geyretlerini gösterip başarıya ulaşan kimselerin işlerini inceliyorduk her zaman. Gençleri hatalarının kökenini kendilerinide aramalarını zorluyorduk ve çalışmalarının devamında tekrar etmemelerini istiyorduk. Araştırması, endişeli, bizi ilgilendiren insanlarla geçen konuşmalar zevkli ve canlı oluyordu.

Depo temizlendi, etiketli ve sınıflanmış her çeşit eşyanın ve aletlerin bulunduğu tertemiz bir mağaza görünüşünü aldı kısa zamanda. Tüylü şapka giymiş görevli, olağansütü bir hareketlilik yarattı ve sanki akıcı taze bir havayla yükselmiş gibiydi. İşçilerin çalışma yerleri, kişisel malzemelerini bırakacakları dolapları var. Leningrad'lılar bize yardım ediyorlardı, hatta Baranov'un bölgesindeki işçiler bile. Ayrıca özel bir istekle acemiler de yardım ediyorlardı. Bizim birliğin kumandası altında ideolojik ve politik çalışma da buna parelel olarak yapılıyordu: bizim binanın teknik denemelerinden birkaçını nihayet kabul ettirebildik, bazan da işçilerin hatta yeni işçilerin önerilerinden de esinlenmek ve de yeni buluşlarla iş yapmak gerekiyordu.

XII

Bir gece uyumaya hazırlandığım esnada, Tikhon Vasiliyeviç beni görmeğe geldi. Sessizce yavaş yavaş içeri girdi: herhalde uyumadığımı sanıyordu. Antreda, Agrafena Zakharovna'yla alçak sesle, karmaşık, kendini temize çıkarmaya çalışarak konuşuyordu. Sessizlikten sonra, kapı aralandı. Odanın dışına çıktım, mutfak kapısını vurdum ve onların yanına gittim. Tikhon Vasiliyeviç masanın kenarına durmuş, kanı tepesine çıkmış, saçları karmakarışık, çok yorgundu. Gözlerindeki sevinç ifadesiyle beni selamladı, sanki uzun zamandanberi görüşmemiş gibiydik.

— İşte nihayet geldim, diye ona selâm verdim ve elimi uzattım. Böyle canla başla bağlı karınla alay etmekten nasıl utanmazsın?

Ölü gibi uyuyacağı belliydi. Agrafena Zakharovna ocağın etrafında bir takım işlerle uğraşıyordu. Arkasını dönmese bile memnun olduğunu görüyordum.

— Kolia, Kirov fabrikasındakiler ön safları almayacaklar, sakin ol. Büyük başarılar gelmeye başladı.

Agrafena Zakharovna sevinçle homurdandı :

— Şayet hergün kendi çeliğini kaynatacak olursam dört ayakla yürümeyi bitirirsin. Seni müdüre şikâyet etmeğe gideceğim.

Tikhon Usillyeviç bana gözüyle işaret etti ve Agrafena Zakharovna'nın Başını gösterdi. Sonra da baş parmağını omuzunun arkasına doğru götürdü.

— Kirov fabrikasındaki işçiler aslandırlar, şeytandırlar. Onlar arasında bir tatar, Osmantullov, bir hayvan var. Onunla soluk almaktan başka beklenecek bir şey yok. Bugün bana bir mektup gönderdi: bu ay için yenildiğimi itiraf ediyorum, fakat sevgili dostum, seni aşacağımı şimdiden belirtirim gelecek ayda. Bu koşullarda nasıl uyunur?

Gözlerinin içinde yanan hoş bir gülüşle alttan bakarken başını salladı.

— Sen de uyumuyorsun, asla Kolia... Bu senin için zor, dostum... Bizim için farketmez, biz kendi evimizdeyiz. Sen ise kalbini yumruğunun içinde sıkıyorsun denilebilir... Ve sen çarpışıyorsun... ve nasıl.

İkisinin de özentileri bana dokunuyordu, onların iyiliklerine karşın onlara birşey verememekten üzüntü duyuyordum, şayet bu bir bağlılıksa benim için şimdi, örneğin, Tikhon Vasiliyeviç ondan bahsetmiyordu, ne beyaz gecelerini geçirten çalışmasının ağırlığından, ne de benimkinden daha ağır, bir defa yorucu çalışmasını unutarak benden bahsediyordu.

— Benden bahsetmeyiniz dostum Tikhon Vasiliyeviç dedim yakınır bir tarzda. Sen normal bir

dinlenme nedir bilmiyorsun. Bu ise, kardeşim, tamamen iyi değildir:

Agrafena Zakharovna, olumlu bir edayla gülümseyerek hızla bana doğru yöneldi. Tikhon Vasiliyeviç'i daha fazla paylamam için bakışıyla da beni cesaretlendirdi.

— Kardeşim Tikhon Vasiliyeviç, izin ver de seninle tartışayım biraz. Şayet sen Kirov fabrikasındakilerle rekabet etmeğe kararlıysan, sert adam olmalısın ki onların belini bükesin. Ural'ın dışındakiler hepiniz inatçısınız, fakat çalışma şiddet ve coşkuyla devam ediyor, büyük bir değer teşkil etmiyor. Çalışma yarışı içinde, kazanan ise azını tüketen ve daha fazla çalışan kimsedir.

Yeniden güçlenmiş Agrafena Zakharovna üzerime atıldı:

— Haydi Nikolas Prokofiç... Kafasında çelikten başka hiçbirşey yok. Onu yakalamak ve hapiste tutmak artık yetmiyor.

Boğuk bir sesle güldü, iri eliyle onu yakaladı ve kendine doğru çekti:

— O beni hapsedecek, işte sözüm... utanmamdan korkmayacak.

— Zakharovna haklı ama: Senin kuvvetini koruyacak ve aklını başına getirecek. Sana çalışmayla dinlenmeyi bağdaştırmayı öğretiyor arkadaş Rabotkin. İnsanlar bunun için her çeşit çareyi bulurlar: bütün bir nöbetin verimini bir saatte elde etmek ve sonra yakınlarını üzmeden sakince bir dinlenmeden faydalanmak. Neden fab-

rikada çalışma saatleri dışında vaktini kaybediyorsun? Bu senin düşündüğün teknolojide değil, tütün keselerindedir.

— Siz, diğerleriniz işsizsiniz, çalışmıyorsunuz, ancak boş şeyler icadedebilirsiniz, bizler ise, Martin'in fırınındakiler çabuk davranmıyoruz.

— Fakat, sende problemleri çözebilirsin... bunu biliyorum.

— Peki nasıl? Kirov fabrikalarındakiler atılgan ve becerikliler, sadece yakalama kalıyor. Yalnız Osmantullov birşeye değer veriyor. İstemiyerek denemeler yapılıyor... Sağduyulu şeylere karşı düşmanlığım asla yoktur.

— Tüm olarak, yeni adamları tutmak Uraldakilere rahat olmadı, Savaş gururlu karakterleri sevmez dedim şakayla.

Agrafena Zakharovna onun önüne lahana dolu bir tabak koydu, bol bol biberleyerek, tahta kaşıkla karıştırdı (tahta kaşıkla yemeği seviyordu.) birbiri arkasına lahana çorbasından iki kaşık attı ağzına: yüzü birdenbire yumuşadı ve sevinçli bir hal aldı. Ürkmüş ve kendi iç alemine dalmış gibi bir halde yemek yiyordu, ekmek kırıntısı bırakmamak için ekmeğini büyükçe koparıyordu, kaşık dolusu lahana alıyordu ve ağır ağır ağzına götürüyordu, büyük bir dikkat ve ciddi ifade ile yapıyordu bütün bunları. Bir defa dahi Agrafena Zakharovna'yı onunla birlikte masaya oturmuş görmedim, o hep hizmet ediyordu fırının ya-

nında duruyor, kocasının her hareketini dikkatle kontrol ediyordu. Bu, Ural ve Sibiryalı insanlara özgü bir alışkanlıktı. Tikhon Vasiliyeviç beş yıllık planın sarsıntıları sırasında işçi olmasına ve devrimci büyük mücadelenin izinde olmasına rağmen bu alışkanlık yine de devam ediyordu. Çay içtiği sırada Vasilyeviç şöyle diyordu sık sık:

— Biz Rabotkinlerin soyu sopu eskidir, kökü Urala dayanır. Benim ceddim, Çar Piyort'un yönetimi altındaki ocaklardaydı henüz. İşte o zamandan beri biz diğer Rabotkinler, dökümcü ve çelikçiyiz hepimiz. Büyükbaba ve babaların sahip oldukları sırlar çocuktan toruna geçiyordu. Yalnızca bizim Sovyet endüstrisi için bu sırlar biraz eskimiştir.

Tikhon Vasiliyeviç'in öğrencileri, bütün Ural fabrikaları içine yayılmıştı ve onlar saygı ile çağrılıyorlardı: onlara Rabotkin'in yavruları adı verilmişti ve öğrencilerinin başarılarını gazetelerden öğrendiği vakit, sevinçle heyecanlanmıştı, buruşuk kâğıt üzerinde parmağını şakırdatıyordu.

— İşte, bir serseri. Rabotkin'in bilimi daima büyük sınıftandır. Urallılar, Rus toprağında utanmayacaklar.

Urallının gururunu anlıyordum: biz, Leningradlılar, emekçi sınıfların geleneğine bağlıydık ve fırsat buldukça tarihi rolümüzü söylüyorduk. Ural

insanlarının önce bana karamsar ve kötü bir karşılama yaptıklarını sanmıştım. Birbirlerinden ayrı duruyorlardı, az konuşuyorlardı ve bazan horgörür bir eda ve alayla söylüyorlardı:

— Pekalâ... ne... biz misafir sever insanlarız: giriniz, rica ederim. Bunlar Almanlara karşı dövüşen muhafız askerlerimizdir ve biz Urallılar da tekniğimizle orduya katkıda bulunuyoruz...

Bir keresinde üretim istihkâm erlerinin bir konferansında bir ihtiyar işçi Urallı gediklilerden tıpkı Tıkhon Vasiliyeviç gibi bizi «batılılar» diye ilân etti ve bir ara memnun bir ifadeyle:

— Siz Moskovalılar ve Leningradlılar bize birşeyler öğretebileceğinizi düşünüyor musunuz? Bu fikir, gösterilerinizde açıkça belli oluyor: teknoloji her zaman teknolojidir. Urallıları şaşırtan becerikli ustalar kadar uzmanların olmadığını da söyleyiniz. Ural, beyaz saçlılarla kimseye yerini bırakmadı, bundan böyle de bırakmayacak.

Tikhon Vasiliyeviç her zaman benimle nazik oluyordu ve kendide aynı derecede oldukça derin, kökleşmiş bir yurtseverlik olmasına rağmen asla palavra sözler sarfetmiyordu bana. Kar fırtınaları ve hemen hemen donma durumunda bile açık havada makinaları harekete geçirmeğe başlayarak, fabrika yantesis ve binaların çeşitli işlerini hazırlayarak en kısa zaman içinde fabrikamızı yeniden kurduğumuzda ilk olarak beni şaşkınlıkla teselli etti ve kendini kaptırarak homurdandı:

— Kuvvetleniyorsunuz... hatta Urallıları şa-

şırtıyorsunuz bütün engellerin tersine... bu gerçek bir savaştır.

Binaları birbiri arkasına açıyorduk. Birçok zamandır insanlar bizim bölgemizde oturuyorlar, mühendisler basit işçilerin işini yapıyorlardı. Yapı işleri birbirine paralel gidiyordu, yeni evlerden arta kalan parçaları atıyorlardı, çevre yolları yayılıyordu, nakliye eksikliği nedeniyle mühendis ve işçi kalabalığı, üzerinde plakaları olan ağır makine parçalarını kayış yardımıyla sürüklüyorlardı. Birçokları üç ay önceden çalışmaya başlamışlardı. Fakat bununla birlikte eski fabrika ağır ve güçlükle gelişiyordu: gerekli elemanların taşınma işlemi gecikmelerle yapılıyordu. Düzensiz aralıklarla çelik üretiliyordu. Şefte, yeni yılın kağıdını imzaladık Urallılarla birlikte. Bizim fabrika onları birbiri ile yarışla coşturdu, emin ve cüretkâr programıyla şaşırttı. Anlaşmanın sonuçlanması için gereken delegelerden biriydim. Anlaşma koşullarını tartışmağa başladığımız esnada Urallıların gözlerindeki ifadeyi ilk defa farkediyordum, heyecanlı bir sessizlik vardı. Tikhon Vasiliyeviç şeytanca gülümseyerek söz aldı, açık açık kışkırtıcı bir edayla herbirimizin yüzüne yiyecekmiş gibi bakıyordu:

— Leningrad'lı arkadaşlar size önceden haber veriyorum, kiminle boy ölçüştüğünüzü biliyor musunuz? Biz, Ural'lılar, Kirov fabrikasına birlikte ciddi ve gururlu bir meydan okumayı kabul ettik... Ve bu meydan okumayı gönül rahatlığıyla

kabul ettik. Onlar ve siz, avantajlarımızı hesaba katıyorsunuz. Fakat bu yeterli değil. Henüz Urallının ruhunu tanımıyorsunuz. Bunu hiç düşündünüzmü arkadaşlar?

Leningrad'lıların temsilcisine saygıyla ve gülümseyerek cevap verdim.

— Biz çok düşündük arkadaş Rabotkin, ve bu düşüncemizi size açıklamaktan mutluyuz. Fakat siz, Urallılar, Lenin şehrindeki işçilerin yaratıcı güçlerini ve kuvvetlerini hesaba katmıyorsunuz. Sizinle çarpışmak bize ilginç geliyor, çünkü sizi cesaretle şerefli bir savaşa davet ediyoruz. Tikhon Vasiliyeviç sevgi ile elimi sıktı ve ilk anlaşmayı imzaladı.

Onu evinde gördüğümde, bu istek yarışmasından hiç bahsetmemiştik: bilinçsizce birbirimize karşı saygıyı gözetmek ister gibi bu konuşmadan kaçınıyorduk. Mücadele iki aydan beri devam ediyordu, aynı zamanda iki taraf için de birbiri ardısıra gelen başarılar da devam ediyordu. Fakat Briyakin'in binası yeni baştan örgütlendiğinde, bizim fabrika bütün açıklığıyla yükselmeğe başladı. Çelik de düzensiz olarak elde edilmeğe devam ediyordu ve biz de eski fabrikaya delegelerimizi gönderdik. Piyort ve ben bizim atölyedeki günlük grafik kullanımını öne sürdük. Bu grafik birçok makinalarda denenmeye başladı. Milimetrik kağıt üzerine saptanması için onun yanındaki dağıtıcı bilgi verdiği zaman kontrolörde üretim sonucunu almaya devam ediyordu.

Çizgiler, sarsıntılardan ötürü inişler, çıkışlar üretimdeki bozulmalar veya alçalma nedenlerini gösteriyor. Düzgün bir çalışmaya karşı çıkan engeller nihayet uzaklaşıp gittiler. Bütün atölye heyecanlıydı, bir keresinde, akşam yemeğe arasındaydı, eski ve yeni gelen işçiler kişisel bütün denemeler için ve çalışma yerlerinin hepsinde günlük grafiğin genel bir açıklamasını yapmak için yanımızda toplandılar. Bizim atölye şefi, alçak gönüllü bir adamdı, işinden hemen alınmıştı ve günlük grafikte her işe uygulamayı emretti. Bütün denemelerin işleyişi şimdilik matematiksel belirtilerle daraltılmıştı. Bu grafik bütün fabrikada uygulandı. Urallılar alarm zillerini çaldılar ve grafiği ele geçirdiler. Düello ateşli bir hal almıştı. Bu düelloda Tikhon Vasiliyeviç'in rolü kolay değildi: Bizlerle ve Kirov fabrikasıyla dövüşmek zorundaydı. Biz ise tırmanıyor ve Urallıları görünür bir şekilde aşıyorduk.

Bu gecelerden birinde, Tikhon Vasiliyeviç özellikle alçak gönüllüydü. Lahana çorbasının bulunduğu tabağın önünde aç gözlü bir adam gibi yemek yiyiyordu: her şey yatışınca, alçak gönüllülükle konuşuyordu:

— Dinlenmeden çok bahsediyorsun Nikola Prokofiç. Ben, yaşamımı, bu ocakların yanında geçirdim. Bu bir alışkanlık. Eve bazan geliyordum ve uyuduktan sonra, işte o zaman ne yapacağımı biliyordum: kollarım yararsız, kafam bomboş, bü-

tün vücudum ağırlaşmıştı. Aşırı derecede de yorgundum. Fakat işimin başına gelince, fabrikada, birden bire uyandım. Şimdi daha genç, iyi niyetli küçük bir çocuk gibi benim yerimi alana yardım ediyorum aynı derecede. Onu yönetmek gerekiyor.

Agrafena Zakharovna ocağının yanında duruyordu, onu hayranlıkla dinlemekten bıkmıyordu. Gerçekten de Tikhon Vasiliyeviç çelikten adeta canlı bir varlık gibi bahsediyordu, sanki bir masal anlatıyordu.

— Metalin ruhundan anlamayan çelik dökmecisi kötü bir işçidir. Onu sevmek gerekir. Kalıba dökülmeye hazır olduğu anı önsezi ile yakalamak gerekir ve hemen o anda serbest bırakmak gerekir. Bu, zırhla kaplamanın ve göz korkutan kuvvetine bağlıdır. Biz diğer Urallılar bu hissi kan içinde duyarız; dedi.

Bu iyi alet için bende dostça sıcak bir ilişkinin kurulduğunu hissediyordum ve onunla karşılaşmaktan her zaman zevk duyuyordum. Fabrikada gözden kaybolduğu ve birkaç gün onu görmediğim zaman veya evimde yoksam beni görmeğe geldiğinde veya odasında horladığı esnada dışarı çıktıysam ona sanki özlem duyuyordum, onunla konuşmam kolay ve ilginçti: onun çalışma sevgisi örnekti, beden yorgunluğunun sessiz mutluluğu ve iç rahatlığı, kuvvetinden daha etkindi. Hayatı ve işi birbirine kenetliydi, bir bütündü: on-

dan bahsederken fabrikadan bahseder gibiydi, ocaklardan bahsederek candan hislerini ifade ediyordu. Onun URALLI boş gururu beni bazan sinirlendiriyordu: Urallılar, ayrı bir halk, başka bir insan ırkı, özel karakter ve yeteneğe sahiptiler. Onunla düşüncesizce alay ediyordum. O ise safça kahkahadan kırılıyordu.

— Siz diğer Urallılar, o halde gururlanacak ve hırslanacak neyiniz var? Konukseverliği aramak için Ural'dan gelmedik biz, Ural size ait olduğu kadar bize de aittir. Ne sizin ne de bizim övülmek için özel akıllara ihtiyacımız var. Faydalı hizmetler yapabiliriz ve yardımlaşabiliriz.

Alttan alttan bana bakıyordu ve güzel gülümsemesiyle sessizce yemek yiyordu:

— Hiç birşey söylemiyorum Kolia... Hepimiz aynı ananın çocuklarıyız. Daha çok muziplik etmek için konuşulur... Açıkça iğneleyici kelimelerimiz vardır, fakat onu hesaba katmamak gerekir... Biz savaştayız ve birlikte, içiçe yaşamağa mecburuz...

Agrafena Zakharovna iyilikle doldu, bize yavaş yavaş, dikkatle yaklaştı, ve bir ana şefkati edasıyla ellerini omuzlarımızın üzerine koydu.

— Çok iyi yaptınız onu biraz dövmekle Nikola Prokofiç: bu dağlıların, gösteriş yapacak herhangi bir asalet belirtisine sahip oldukları gibi gururları da vardır.

— A.. görüyorsun, dedi Tikhon Vasiliyeviç, bir kurnazlık belirtisiyle. Buna kocanın şerefini yükseltmek denir. Fakat Agrafena Zakhorovna yakınlık göstererek tatlılıkla devam ediyordu:

— Yalnız Tikhon bunun gibi değildir. Ona darılmayınız. Daha çok eğlenmek için konuşuyor böyle. O şakayı sever. Ve Zakharovna aniden nazik bir sertlikle onu yakaladı:

— Ve sen, kelimelerle eğlenecek şeyin yok... Kelimelerin arkasında saklanmayacaksın. Yeni gelenler size onların iyisini kötüsünü gösterdiler ve şimdi fabrikadan dışarı çıkmıyorsun. Şimdi yeniden uyumana gayret et, bu büyük bir övünç olacak. Nikola Prokofiç'in sözünü dinle.

Tikhon Vasiliyeviç gülerek hafifçe dokundu:

— Ah,, Militrissa Kirtihevna. Dünyada senden güzel ve neşeli, daha cesur bir kadın yoktur, hem benden de cesur... Bu bir gerçek, Kolia... Bunu inceleyecek birşey yok... Bizi iyi kamçıladınız. Sizinle yalnız sırt sırta değil, kafa kafaya dövüşmek gerekiyor... Ben bir başka adam oldum. Kendimden bahsediyorum. Çocuklar da bunaldılar. Savaş her zaman yepyeni şeyler bulduruyor ve o şeyler çok güçtür. Bu bir zafer bilimidir. Ve zafer daima yatıştırıcı olup, hürriyettir.

Agrafena Zakharovna neşeyle kollarını kaldırdı:

— Allaha şükür. Herşey normale dönüyor.

Şimdi çok sakinim.. Bu tıpkı banyodaki gibi bir şey. Hepimiz birden güldük.

XIII

Henüz elbisemi çıkarmıştım. Uzakta bir patlamanın oluşturduğu gürültü evi sarstığı esnada, ışığımı söndürmek istiyordum. Mutfakta bir tabak yere düştü ve kırıldı. Elektrik söndü, pencereye koştum, damların üstünde yükselen karanlık bir bulut ve kan renginde bir ışık gördüm. Kalbim hızla çarpmaya başladı. Fabrikada bir patlama... Alışkanlığın dışındaki binalar gözüme çarptı. Ürkütücü şeyler olmaya başladı... Ayak ve ellerim titriyordu ve giyinmeğe gücüm yoktu. Kibritleri bulup lâmbayı yaktım. Agrafena Zakharovna allak bulak olmuş bir halde odama girdi.

— Ne var, bu ne Nikola Prokofiç? Bu ne sarsıntı. Almanlar olmasın?

— Farketmez, Agrafena Zakharovna. Odanıza gidin. Tikhon Vasiliyeviç'i teskin ediniz. Hemen şimdi haber vermeğe gideceğim.

Zakharovna aralık kapının karanlık boşluğunda gözden kayboldu, bir dakikanın sonunda, Tikhon Vasiliyeviç'in alçak sesini işittim.

— Uzaklaş Grunya... duyuyormusun... Şayet ocaklarsa ne yapabilirim. Şayet yıkılmışlarsa... ca-

nımı sıkma sana söylüyorum. Kolia... Nikolas Prokofiç...

Koşarak sokağa çıktım. Benden ötede al renkli ışık. Siyah duman her tarafı sararak caddelerin üstünde yükseliyordu. Her yerde alarm sesleri duyuluyordu, koşuşan adımlar altında kar çatırdıyordu. Uzakta yangın söndürme erlerinin çanları çalıyordu.

Girişte bir itişip kakışma vardı. İki polis kalabalığın baskısına karşı mücadele ediyorlardı ve fenerlerle yüzlerini aydınlatıyor, bağırıyorlardı. Kirbitrevna: Rus halkının efsanevî kadın kahramanı.

— Arkadaşlar izin verin geçelim. Acele etmeyin. Bu bir emirdir. Kalabalık içinde çılgınca haykırışlar duyuluyordu.

— İzin ver. Görmüyor musun adamlar delirmişler sanki. Fabrikaya atılıyorlar. Sende düzene girmesini, düzenin olmasını istersin...

Nihayet geçmeyi başardım ve fabrikanın avlusuna dek koştum. Her yerde, koyu kızıl aydınlıkların geçtiği bir karanlık hüküm sürüyordu. İşçiler ağır ağır soluk alarak koşuyorlar ve birbirlerini sorguya çekiyorlardı:

— Bunlar benzin hazneleri... Benzinin bir kısmı alevlenmiş... Her yer çırpınıyor sanki...

— Peki bu gözcü ne işe yarıyor... Nerdeydi bu bekçi?

— Burada şüphesiz bir sabotaj var arkadaşlar.. Bütün transformatörlerin mahvolduğu söy-

leniyor...

Fabrika bölgesinin en ucunda, her çeşit değersiz ve kırıntı metallerin yığıldığı, yerlerde ve boylu boyunca binaların uzandığı yolların arkasında geniş alevler bir fırtına gibi yükseliyordu. Karburatörlerin hazneleri patlama sonunda herbiri bir yana dağılmış eskiden kalmış hayvan vücutları gibiydiler. Yüksek gerilimli metal bir elektrik direği örümcek ağı gibi tellerle sarılmıştı. Alevlerin aydınlattığı işçiler oraya buraya koşuşuyorlardı, karma karışık bir vaziyetteydiler, elleriyle veya küreklerle karları ateşin üzerine hararetle atmaya uğraşıyorlardı. Kızıl rengi kar içinde sanki lav dereleri akıyordu, alev fırtınası hazneler üstünde gürüldüyor. Açık silindirik duvarları kıpkırmızı kesilmiş, eğilip bükülüyor ve ocak içinde titreşiyordu. Parlak kasketli yangın söndürme erleri, alevlerin içine birşeyler atıyorlardı, alevler yukarı doğru yükselmişti, adeta kızıl renkli sular kafalarının üstünden geçiyordu.

Pavel Pavloviç, arkasında Sedov ve baş mühendis olduğu halde önümden hızla geçti. Sedov'un yanına yetiştim ve elinden yakaladım onu.

— Ne olup bitiyor Aleksey Mikhayloviç?

Benimle karşılaşmak istemiyormuş gibi bir hava vardı onda, fakat geriye çağırmayla adımını yavaşlattı. Sonra normal bir sesle konuştu:

— Bir saate kadar elektrik hatlarını tamir edeceğiz. Evine git Nikolas. Olağanüstü hiçbirşey

yok, allaha şükür... Bu ancak örneksel bir derstir. Haydi git istediğin kadar uyu.

Kalabalıkta Piyotr'a çarptım. Gözleri ateşle parlıyordu. alev yansımaları içinde yüzü sertleşmiş ve zayıf görünüyordu.

— Burada da bu katil sabotajcılar burada da hareket ediyorlar. Biz kanmış aptallarız ancak.

Alev azalıyordu hızla. -Dışarı doğru yöneldik. Meydandan ayrılacakken caddede ağır ağır yürüdük. Orda burda, pencerelerden ışıklar parıldıyordu. Titreşen ışık, yangın henüz sönüyordu. Kırmızı akislerle siyah bulut evlerin üstünde yayılmıştı. Piyotr tuhaf bir şekilde iki büklüm olmuş, artık kendini tanımasına imkan olmayan Nataşaya son görüşünü anlatıyordu: Veroşkayla tatlı tatlı şefkatle konuşuyordu ve onun hayalini büyük bir mutlulukla gülümseyerek kendine doğru sıkıyordu.

— Bana öyle görünüyor ki bu bir hayata dönüş. Ne düşünüyorsun Kolia? diye sordu Piyotr. Elini tutup avcumun içine aldım ve ona teselli ederek::

— Evet Piyotr, Nataşa çabucak iyileşecek ve yeniden birlikte yaşıyacaksınız Leningrad'daki gibi sizi görmeğe geleceğim. Lisa'nın orda olmaması çok üzücü. Yine konuşup, şarkılar söyliyecektik...

Tatlı tatlı, sessizlikler içinde konuşarak, ve herbirimiz hayal ederek caddenin sonuna geldik.

Geri dönerken aniden ayak sesleri işittik. İki gölge, sanki bir tekmiş gibi durmuşlar, belli belirsiz mırıldanarak, birdenbire sessizleşmişlerdi. Sonra, farklı yollara ayrılarak aynı hızla uzaklaştılar. Gölgelerden biri diğerinden bir kafa daha uzundu. Bir gece beni bu bulvarda durduran askeri tanıdım. Piyotr'un elini kuvvetle sıktım, onu dürttüm aceleyle:

— İşte hain sabotajlar bunlar Piyotr... Biliyorum... haydi koşup bu iri adamı yakalayalım. Tamamen o, bir kere bana sataştı.

Aynı zamanda ilerledik, caddeyi kesen küçük bir geçitte ilerleyen devin arkasından koşuyorduk. Bir an durdu, sonra hemen acele ile çiti atlayarak gitti ve kendini cadde üzerinde buldu.

Soluğum kesilmiş bir halde bağırdım:

Dur, durmazsan tetiği çekerim...

Piyotr beni geçti, kar yığını üzerinde koşmak istedi ama dizlerine kadar kara gömüldü. Karın içine derince gömülmesine rağmen ben parmaklığa kadar koştum ve başka bir tarafa sıçradım. Bu anda, bir patlama işitildi, bir kurşunun kulağımın kenarından ıslık çalarak geçtiğini sandım. Uzakta, dar sokakta, adam karları ayaklarının altında gıcırdatarak koşuyordu. Son süratle, bacakları açıp onun arkasına düştük. Eskiden iyi koşardık. Piyotr önüme geçti ve sokağın öteki yanına geçti. Adamın gölgesi yakınımızdaydı, boğuk bir ses işitmiş gibiydim. Bir alev fışkırdı ve yeniden bir

patlama işitildi. Adamın, aniden üzerime doğru geldiğini gördüm ve karlı bir alaca karanlık arkasından. Onun üzerine düşüncesizce atılmağa hazırlandımsa da, bağırarak tabancasını sallıyordu.

— Bana gereken sensin işte... diye nefes nefese bağırdı. Fakat beceriklilikle eline vurarak tabancasını düşürdüm, ve aynı anda ona çelme taktım. Onun üzerine ata biner gibi yüklendim. boğazını yakaladım, fakat benim boynuma sarılarak yumuşak bir şekilde kurtuldu. Bu sırada Pyotr, onu ayaklarından yakaladı, diğer yanda beni şiddetle uzaklaştırdı. Kendime geldiğim zaman ve ayağa kalktığımda, kafasına vahşice vurarak adamı boğazlamakla meşguldüm.

Pyotr yorgun bir durumdaydı ve...

— Yalan söylüyorsun... Yalan söylüyorsun diye bağırıyordu. Bir daha artık gidemiyeceksin... Senin işini bitireceğim... Seni ellerimle ezeceğim... Katil... Haydut...

İki adam koştular ve Piyotr'u kaldırmağa yardım ettiler benimle. Pyotr derhal kendine geldi ve ellerimin üzerine bir göz attı. Adamı kollarının altında yakaladık fakat gevşekçe tutmuştuk onu. Kafası bir ölünün ki gibi sallanıyordu. Ayaklarından tutup yol üzerine sürüklediğimizde karları da beraberinde sürüyordu. Trotuvardan tabancasını aldım ve cebime koydum. Adam, polis karakolununa gelinceye dek kendine geldi.

XIV

Briyakinle birlikte küçük fırını yerleştirdik ve küçük işleyen motörlerden birini geriye döndürdük. Onun zevkine o kadar hayran oluyorduk ki. Tornalar metali kemiriyorlardı, sübyeyi dağıtıyorlardı, dumanlanıyor, buharla çevreleniyor, sarsılıyorlardı. Bana öyle geliyordu ki güvercinler gibi sevinçle gurulduyorlardı. İlk parçayı kendim yaptım. Bir tarafımda Baranov, öteki tarafımda da Briyakin duruyordu. Kendimi çok endişeli hissediyordum. Hemen hazır küçük bir oyuncak çıkardım ve saate baktım: onaltı dakika. Baranov birbiri arkasına bu metal kurda ve bana şaşkınca bakıyordu, yüzü bir çocuk gülümsemesiyle titriyordu.

— Bu...bu... arkadaş Şaranov... Bu bir şey... Hay Allah bu... Bekleyiniz... Satte ve her nöbet arasında dört parça arkadaşlar, her nöbet değiştirmede kırk tane eder.

Beni tekrar geriye itti ve titrek elleriyle yığını kaptı. Ona gülerek ve memnunlukla yerimi bıraktım. Hareketlerindeki güvenle anladım ki...

Genç çocuk tornada da iyi çalışabilirdi. Öğraf Slemenoviç ve ben heyecanlı bir bakışla baktık birbirimize ve siyah gözlerinde sıcak bir nemlilik gördüm.

Makina imalinde de büyük bir tutkuyla ça-

lıştığını hatırladım. Önümde kötü bir şekil yapmaktan ve yanılmaktan korkarmışcasına en ufak birşey için bana herzaman danışmak istemişti: basit bir işçi olarak kendi parçaları söküp yeniden birleştiriyordu.

Benimle her zaman hoş bir şekilde karşılaşırdı ve her defasında bana elini uzatıyordu. sarhoş üvey kardeşi ile geçirdiği sevinçden uzak hayatını anlatarak bana içini döktü, dökmecilik mesleğinden, okuldaki çalışmalarından bahsetti. Üvey babasının yumruklarına hergün katlanmak zorunda kaldığından ve evinden kaçmak zorunda kalmaktan, buna dayanamamaktan korkuya maruz kaldığından bahsetti. Onun toplum dışında kalışı ve hırslı oluşu bu sert geçen yılların bir sonucuydu. Fakat aynı zamanda amacına ulaştı, yani okulu bitirdi ve Sanayi Enstitüsüne girmeği başardı. Kendi üzerinde büyük gayretler sarfediyordu. Yakın arkadaşları yoktu, insanlarla sık sık görüşmede güçlük çekiyordu, genel kültürü zayıftı: okumak için zamanıda yoktu. Yalnız mühendis olma ümidi ile yaşıyordu ve büyük bir fabrikada çalışma ümidi içindeydi. Başarıyla Enstitüyü bitirdi. Ve Ural'ın büyük fabrikalarından birinde yapı ustası olarak bir yer elde etti. O zaman, ihtiyar bir mühendisin kızı ile evlendi. Belki evlenmeye karar vermeyecekti, fakat genç kız açıkgöz ve ısrarlıydı, ailesinden uzaklaşmak pahasına isteyerek büyük bir önsezi denemesine girişti. Kayınpeder herhalde çalışkan ve şerefli bir

adamdı. Briyakin onun yönetiminde çalışıyor ve sempatisini kazanmış tamamiyle bu ihtiyar mühendisin ailesi içine girmişti. Bir defasında ihtiyar ona açık açık söyledi:

— Siz çalışkan bir gençsiniz ve yetenekli bir mühendissiniz. Size açık yüreklilikle önceden haber veriyorum:

Lenka'yla geçinemiyeceksiniz, Şımarık ve kaprisli bir kızdır. Dostum sıkıntı çekeceksiniz.

Briyakin fabrikada kalmadı, teknolog sıfatıyla bize naklini yaptı. Sanki onu beklermiş gibi karısıda çalışmaktan vazgeçti.

— Ben çalışmak için evlenmedim.

O ise şöyle diyordu ve onu kandırmaya çalışıyordu.

— Fakat çok zor yaşıyoruz. Benim ücretim henüz yükselmedi. Gece toplantıları, kabul törenleri, giyim kuşam için gerekeni ödeyecek gücümüz yok.

— Bu senin işini anlayamadım. Evlenmem gerekmiyordu. Katlanamıyacağım. Giyim kuşam, için senin uğraşacak vaktin yok. Babam bana yardım eder. Hem sonra. benim ilişkilerim var. Sen fabrikana gömüldün. ben ise toplumla bağımı koparmadım, daha da arttıracağım ve ilişkilerimi genişleteceğim. Bu ilişkilerim nereye varacağını bir türlü anlayamıyordu ve kaderine razı olarak onu davranışlarında serbest bıraktı. Fa-

kat aynı zamanda devamlı para istiyordu ve bütün maaşını ona hasrediyordu, Fabrikaya çok erken geliyor ve eve gece dönüyordu, aç ve yorgun, gürültülü bir topluluğun içine düşüyordu. Bu davetlilerin kim olduklarından bile haberi yoktu: aktör havalı gençler, bayanlar, süslü yapılı saçlı genç kızlardı bunlar. Onlarla bir yarım saat kadar kalıyordu saygılı bir şekilde, teypteki müzikle bir fox-Hot dansı yapıyordu, sonra uyumak için doğruca başka bir odaya geçiyordu. Yokluğunda karısının, zamanını nasıl geçirebildiğini düşünmüyordu, onunla ilgilenecek zamanı yoktu.

— Bu size göre bir kadın değil Öğraf Semenoviç. Siz bir işçi çocuğusunuz oldukça güç bir okul devresi geçirdiniz, siz çalışkansınız, kayın pederinizin hakkı var: Ağustos böceği ile karınca kötü bir ortaktır. Sanki özel yaşamı hakkında benim fikrimi almak ister gibiydi.

Sustu, kaderliydi, çalışmaya başladık yeniden. Konuşmamızı bir anda unutmuştum, birdenbire motoru çalıştırdığımız anda işini yarıda bırakıp bana döndü:

— İşte böyle, kaçacağı anı bekliyorum. Bende inatçıyım: ev işleri için artık ona para vermiyorum.

— Bizim yeni uygulama çalışması atölyede büyük bir hareket oluşturdu. Hepsi hareretle onu harekete geçireceğimiz günü bekliyorlardı. Herkes her adımda bana ve Briyakin'e motorlarla yaptığımız şeyi, tornaları nasıl işlettiğimizi ve bu

buluşu ne zaman göstermeğe başlayacağımızı sabırsızlıkla soruyorlardı.

Nöbet değiştirme esnasında Baranov manşetlerini kıvırarak işinin başına geçti. Diğer tarafta işçiler etrafına acele ile geldiler onları kovmak mümkün değildi, bazıları makinaların üzerini gösterdiler. Özellikle gençler sabırsızdılar. keşfedilmiş küçük bir motoru dikkatlice inceliyor-İhtiyar işçiler donuk gülümsemelerle duruyorlardı. Baranov, solgun, sinirli, kafası yorulmuş, bu coşkun kalabalık önünde çalışmaya başlamada korku duyuyordu, fakat duygularını belli etmemek için sevinçle ona buna göz kırpıyor ve karmakarışık bir eda ile gülümsüyordu. Briyakin ve ben onun yanında duruyorduk, hareketlerini gözlüyorduk. Ben bile heyecanlıydım, onun heyecanından az değildi benimki, özel sanıyordum, fakat hayır, herhangi bir pürüzden korkuyordum, oysa genel bir karışıklık içinden çıkmıştım. Bende açıkça ortaya çıkan bir kimsenin duyduğu heyecan vardı: Bütün gençlerin ve ihtiyarların hayran olduklarını coştuklarını görmek istiyordum, herbiri silahıyla ona mücadele eder gibi makinaya doğru acele ile geldiler. Bu genç erkek ve kızların ateşli gözlerine, bu tozlu yüzlere bakıyordum ve onların ağır sessizliği içinde sadece basit bir merak değil, büyük bir olayın bekleyişinde yeni bir arzu duyuyordum üstelik.

Vladimir Ögenoviç alçak gönüllülükle etrafımda yer aldı. Hiçbirşey söylemedi fakat bu gü-

nü kendinin de ne kadar sabırsızlıkla beklediğini biliyordum. Birçok defalar işimiz esnasında bizi görmeğe gelmişti. aBna öyle geliyordu ki bizim açıklamalarımızı bir çeşit düşünce yanılgısıyla dinliyordu. Sedov aynı anda koştu ve elimizi sıktı. Herkese muzipçe bir sevinçle gülümsüyordu: Ruhunuzu derhal şaşkına çevireceğiz, sarsacağız dikkat edin der gibi bir hali vardı.

— Haydi hazır mısınız arkadaşlar? Gülümsemeye devamla soruyordu. Haydi başlıyor muyuz? Mükemmel. Haydi bakalım?

Herkes kımıldadı biri de yanımda hafiflemiş gibi iç çekti, bir başkası da acele ile fısıldıyordu. Baranov'a motoru bağlamasını işaret ettim, küçük motör dönme sırasında külçenin yanında canlı bir varlık gibi harekete geçti, freze aletleri son derece hızla metali işlemeğe başladılar. Sübyenin fışkırmaları ve buhar yelpaze halinde etrafa yayıldılar. Fakat Baranov dikkatle hareket ediyordu: parça ve freze aletlerini durdurmaktan korkuyordu hâlâ.

— Haydi, daha hızlı,, diyerek levyeye doğru elimi uzatıp onu cesaretlendirdim.

Fakat Baranov beni uzaklaştırdı. Freze aletleri gürüldediler, daha fazla gıcırdadılar, yoğun olarak buhar daha fazla çıktı. Fışkırmalar uzak mesafelere dağılıyorlardı, yüzlerce iğnelerin gömülmesi gibi. Adamlar göz kırparak ve aradan bakarak parmaklarıyla bu iğneleri belli belirsiz sürtüştürüyorlardı.

Bütün adamlar, içiçe, sıkışık bir grup halinde, büyülenmiş, makinaya bakarken gözleri parlıyordu. Genç kızların yanakları alev alevdi. Hepsi onbeş dakika kadar sessiz kaldılar, Baranov motoru durdurduğunda kalabalık yaklaştı ve genel bir oh çektiler. Baranov gümüşlenmiş bir kurt çıkardı, suya batırdı ve bir hokkabaz gibi onu herkese gösterdi sağa sola dönerek.

— Her nöbet değiştirmede bu kurdu biçmede kullanıyordum, çocuklar. Şimdi gördüğünüz gibi ondört dakikada onu şekillendirdim. Yapıcılar böyle başarılar için ödül almak zorundadırlar: Bana gelince, onları kucaklayacağım.

Ve beni omuzlarımdan tutarak, üç defa kucakladı, sonra Briyakin: kucaklamak için atıldı üzerine.

Alkışlardan, gülüş ve haykırışlardan sağırlaştık. Kalabalık hareketleniyordu, her yandan bizi eziyorlardı, kimide bizlere, Baranov, Briyakin ve bana doğru yol açmaya gayret ediyor, içten gelerek bizimle tokalaşmaya çalışıyordu. Genç kız ve erkekler bizi soru yağmuruna tutuyorlardı, birşeyler istiyorlar, kalabalık ve haykırış kasırgası içinde hiç birşey ayırdedilemiyordu. Sıkışmaya başlıyordum. Baranov bağırıyordu:

— O halde baştan anlayın: kırkbeş randıman alınıyor bu bir gerçek... Bir aylık iş bir günde yapıldı... Ne var? Şimdi artık kanatlarla uçan şeyin

ne olduğunu biliyorum...

Kalabalıkta biri elini kaldırdı çılgınca bağırarak:

— Arkadaşlar. Söz istiyorum. Arkadaş Sedov. Ruhum çoşmaktadır..

Ve bir an dinleneceğini beklemeksizin tiz bir sesle, kalabalığın haykırışlarını ve gürüldemesini örtmeye çalışarak bağırdı.

— Arkadaşlar.. Biz gerçekten uyuduk, bekleyiş içinde uyuduk... Bizi şaşkına çeviren şeyle karşılaşıncaya dek bekledik.

Arkadaşlar evimize geldiler ve bizi şaşkına çevirdiler. Yıldırım gürledi ve kendimi değişmiş hissediyordum. Kendimiz oraya ulaşmak zorunda kalacaktık. Yıldırım düştü ve ben başka bir adam oldum.

Biri onun kadar tiz bir sesle, incitir gibi onun sözünü kesti.

— Niye böyle bağırıyorsun? Yalnız mısın, hayır mı? Rüzgâr olduğu zaman, bütün koru çınlar...

Konuşan ses, diğerlerinkinin üstünde yeniden yükseldi.

— Şimdi herkes biraz gürültü yapmak istiyor...

— Niçin önceden onu yapmasın?

— Çünkü rüzgâr olmadığından yapraklar kımıldamaz...

— Bu nasıl yani rüzgâr yok mu? Bu her zamanki gibi bir fırtınadır arkadaşlar... Bu savaş-

tır ...O vakit savaşı bir daha olmamak üzere hissetmeyeceğiz. Yanında konuşuyorsunuz, arkadaşlar...

Bağırtı ve itişip kakışma fazlalaşıyordu. Herkes konuşmak istiyor, ruhunda çoşan şeyleri ifade etmek istiyordu. Sedov elini kaldırdı ve

— Arkadaşlar, bu bir zaferden üstündür. Bu bir devrimdir. Yarınınız için, bu büyük hızlı günler, büyük savaş geldi çattı. Kazanmak için kuvvetleriniz ve savaş hakınız var. Sadece zamanınızı yeniden kazanmakla kalmayacak, hatta imdadınıza gelen arkadaşlar gibi savaşacak zamana sahip olacaksınız. Sizin için çok şey yaptılar ve bilhassa engelleri aşmak için cesaretlerini, buluşlarını gösterdiler. Yalnızca, ilerleme yarışması devamlı bir tasa ve zafere doğru ateşli bir atılış yaratıyor... Arkadaş Şaranov'a ve cesur yaratıcının fevkalade örneklerinden dolayı arkadaş Briyakin'e teşekkür edelim. Şaranov arkadaşın birliğine...

Sedov'un dedikleri hiç işitilmiyordu: alkışlamalar, bağırtılar, yeniden yükseliyordu. Yalnız bir tek kelime ayırdediliyordu aralarından.

— İlerleme yarışı... ilerleme yarışı...

Baş mühendise sordum.....

— Nikodime Fomiç nerde? Cevap verdi:

— Çok ciddi adamdır ama kötü bir müzisyendir. Hırslı değil. Onu görevinden aldılar.

Bu günden sonra boş bir dakikam bile yok: bir birlikten ötekine geçiyordum, çeşitli önerileri

dinliyor, bilgiler, açıklamalar, cesaretler veriyor, öfke ve hırslarını yatıştırıyordum.

Atölyeye girmekten büyük bir sevinç duyuyordum. Oraya devamlı bir şekilde çalışmayı gerektiren hazır bir yapı planı getiriyordum, zihnemi kurcalayan nokta buydu. Şayet bir çalışmayı sonuna dek götürmezsem yeminimde durmayacaktım gibi geliyordu bana, bu yemin temiz kanım gibi görünmeden hayatıma hakim oluyordu. Yapı işinin yeniliği beni çekiyordu kendine, hep bu hayalle doluydum bu beni fabrikadan evime dek takibediyordu sanki. Benden kaçan ya da bana yaklaşan hayaleti takip ediyordum. Ahenkli bir fırtına içinde önümde dalgalanıyordu ve uykumda bile takibediyordu beni.

Piyotr'la bunun bir çıkar yolunu çok defa konuşmak istedim, fakat son anda vazgeçiyordum. Gereken sonuca veya açıklığa kavuşuncaya kadar gizli tutmağa ve fikirlerimi içimde saklamaya alışkındım. Ancak tek bir şeyden korkuyordum: düşünceme Piyotr'un katılması yeterli olacaktı, savaşın en önemli heyecanı, düşüncenin büyüsünden kurtulabilmek için bana ıstırap veren şeyi tamamiyle ona açıkladım. Ruhumu kasıp kavuran bu şey sönecek ve dağılacaktı.

Bu ancak anlayış gizliliği, sıkıntılı araştırmaların sırtı içinde hâlâ bütün derinliği ve ruhtaki hareketliğiyle devam ediyor. Edebî tartışmamız bazan makinaların ve bu makinalar yardımıyla insan tarafından yapılan aletlere deyişler yak-

manın olanaksızlığını açıklayan bazı fikirlerin yankısını oluşturuyordu, sanki makinalara deyişler söylemek makinacılığı katlanmakla insan kişiliğinden uzaklaşırmış gibi bir durum göze çarpıyordu bu fikirlerde. Kişilerin bu açıklamalarında engin güzellik fikrinden hiçbirşey yoktu, ne onların harika hayatlarından ne de makinalaşmanın üstünlüğünden hiç bir fikir göze çarpmıyordu. Hareketlerinin üstün ahenginden de bahsedilmiyordu. Madem ki bu makinalar insanın üstün zekâsının ürünüdürler, o halde bu hareketler insan organizmasının da güzelliğine sahiptirler. Dünyada, en ince desenli eşyaları zor cihazları ve motorları yapmağa yetenekli ve onlarla donatılmış insandan daha şaşılacak ne olabilir? Hatta tek kaldıraçla büyük işler başarıyorlar bu insanlar. Eskiden insan köy büyüklüğündeki dünyası içinde zayıf elleriyle herşeyi yaptığı halde neden tırmıklar, sabun veya ata deyişler yakılmasın? Köy hayatı şiirleştiriliyordu neden binlerce işçi ve mükemmel makinalarıyla fabrika sıkıcı düz yazılar içerisinde kalacaktı? Bu anlayışın cahillikten geldiğini düşünüyorum, artistlerimiz sonsuz ve karışık bir yaşama sahipler, onlar için anlaşılmaz bir dünyanın sonudur bu. Bu büyük dünyaya girmek, onu sevmek, onda erimek, tüm ruhunu ona vermek, onu, yok olmayan bir güzelliğin şairane hayaller haline dönüştürmek gerekir.

Belki de bunun için edebiyatımızı tutkuyla seviyorum. Klasikleri tekrar okudum ve onların

yaratışlarının bozulmaz güzelliğinden faydalandım. Fakat çağdaş edebiyat ise ruhuma hız veren, beni altüst den, beni yükselten, düşüncemi uyanık tutan ve onunla buyüdüğüm edebiyattır, bizim sovyet edebiyatımız benim hayatımdır, hürriyet içinde nefes alışlarım, şimdiki zamanım ve geleceğimdir. Şüphe ve kaygı anlarında, masama oturuyordum ve kalbim atarak şiir ve hikayeler yazıyordum. Onları kimseye okumuyordum hatta Lisa'ya bile bu sırrı söylemiyordum: bunun etkisiyle belirlenen bir edebiyat kendi kendime yaptığım basit şarkı ve konuşmalardan ibaret edebiyat olduğunu düşünüyordum. Şimdi yazdığım ancak uçmuş ruhunun hikâyesidir bu: askerce ve vatandaş olarak savaşımın hesap vermesidir.

Mart ayı gecelerinden biriydi. Gecenin donma durumlarının sonunda ilkbaharın ilk ayında yığılmıştı, o esnada cadde, kaldırım taşları ve asfalt lekeleri ile kaplanmıştı. Alakargalar ağaçlara zarar vermiş bağırıyorlardı, birbirine sarılmış genç çiftler yollarda başıboş dolaşıyorlardı. Serin havayı zevkle teneffüs ediyor, uzun zaman sokakta durmak istiyor, bol miktarda parlak yıldızlara hayran oluyordum.

Aynı gecelerde göğü seyretmeyi seviyorum: hayatımın kitabını okuyordum herzaman, çocukluğumun şarkısını söylüyordum, gençlik yıllarım en değerli en sevdiğim ve unutulmaz yıllardı benim için. Şiir gibi, en dokunaklı, etkili anılarımı

saklıyordum ancak. Gök ve takım yıldızlar parıldıyor, aşağıda da Leningrad, belki bu anda Lisa da gençliğimizi düşünerek onları seyrediyor kimbilir.

Sokak boştu, zaman zaman tek başına ender olarak geçenlere rastlanıyordu. Bir tramvay kulakları sağır edici bir gürültüyle dünyayı sarsarak gidiyor, işte o vakit geçen yıldızların altında ağaç dalları bir dantel gibi görünüyorlardı.

İki genç kız geçiyordu. Biri büyük ve iri yapılı diğeri orta boyluydu.

— Bu Şaranov... duyuyor musun Şurka?

Başka bir trotuardan gitmek için yolumu değiştirmek istedim, fakat arkamda acele ile soluk alarak koşan adımları işittim.

Şura kaçamaklı ve çekingen bir sesle beni çağırdı:

— Nikolas Prokofiç.

Bu sinirli ve korkulu sesle onu tanıdım.

— Nikolas Prokofiç, bir dakika bekleyiniz. Durdum.

— Nikolas Prokofiç rica ederim... affedersiniz.

— Haydi Şura... işte yine seremoniler...

Şura kararsız ve şüpheli bir edayla koştu, durduğu zaman başını kaldırdı, derince nefes aldı(sıkılgan bir gülüşü vardı. Arkadaşı ağır ağır uzaklaşıyor, karlı, yarı karanlık içine gömülürcesine gidiyordu.

— Nikolas Prokofiç... ben... uzun zamandır size akıl danışmak istiyordum...

— Neden bu kadar heyecanlısınız Şura?

Kolundan tutup banka götürdüm onu. Eli titriyordu.

— Bir şeymi oldu size Şura?

Nefesini tutup, yün şapkasını iki eli arasına sıkıştırdı, ve yeniden sinirli bir şekilde güldü. Toprağa gömülü, uzun zamandır karla kaplı alçak bir bankın üzerine oturduk.

— Kiminle dolaşıyordunuz Şura?

— Biz dolaşmıyorduk... Hastaneye dönüyorduk... Bu Tamara... Sizi ilk olarak gördü... O sizi çağırır çağırmaz aniden durdum... Size doğru gelmek istiyordum ve korkuyordum...

— Artık aptalca sözler söylemeyin Şura.

— Bunlar aptalca sözler değil... Siz çok iyisiniz... Ne sert yakınmalar ne de kaba sözler söylüyorsunuz siz. Kimseye bu kadar değer vermemiştim.

— Rica ederim, Şura.

— Ah Nikolas Prokofiç. Birçok düşüncelerim, birçok arzularım var. Kendimi herşeye adamak istiyorum. Vatanım o kadar büyük, ve ben de o kadar küçüğüm ki... Herhalde ben de küçük bir harekete yetenekli değilim.... Düşünüyorum: şayet ben de kendimi feda etmek mutluluğa ermek için bir fırsat bulsaydım...

— Siz çalışıyorsunuz, Şura, bundan fazla size ne gerekir? İnsanların, savaşın çalışma aşkı,

hırslı bir sevginin var olduğu yerde başarılar da bulunur. Düşünüyorum ki Şura, sizin de gerçekleştirdiğiniz ve bizim görmediğimiz başarıları sağlıyorsunuz.

Şura bundan etkilendi ve cesaretlendi.

— Hayır bana bunu söylemeyiniz, Nikola Prokofiç. Ben daha küçük bir kızım. Ne yapabilirim? Ne bilgim ne denenmem var. Sınıra hastabakıcı olarak gitmek isterdim ama bu iş olmadı. Bağış yapan biri oldum. Fakat bu bir başarı mıdır? Fabrikadaydım ve sizin yönetiminiz altında çalışmaktan da ayrıca mutluyum... Fakat hangi varlığın aklıyla? Herkes beceriksiz, aptal benim evimde.

...Sanki boşlukta dolaşıyordum... Eh, işte tamamen kendimi kaybettiğim son olay... Tamara size herşeyi anlatmam için beni yakaladı... Ben de düşünüyordum, fakat cesaret edemiyordum... Fakat herşeyi anlayacaksınız... Çünkü ıstırap çekiyorsunuz ve daha da çekeceksiniz... Karınız Leningrad'da, o insanlar ıstıray çekmesini ve dövüşmesini biliyorlar.. Bu insanın gerçek bir sınavı..

— Neden yalnızca güneyde, Şura? diye cevap verdim insancil sınava aynı derecede burada da katlanıyoruz...

— Evet, şüphesiz dedi derhal ve hemen ilave etti: Yalnızca diyorum ki Nikolas Prokofiç, şüphesiz güneyde insanlar boş sözlere, aç gözlülüğe, kabalığa bir cinayet kadar değer verirler...

Onu biraz tanıyordum: makina başında ken-

dini kaptırmış, dikkatli ve biraz da tuhaf olarak görüyordum. Şimdi ise onu farklı buluyordum: onda makina başındaki başarıları, iyilik yaptığı durumlarda ruhunu açığa vuran cömertçe şey lerden başka bir ilgi seziliyordu. Sesi, bir düzensizliği, şaşkınlığı gizliyordu.

— Bu iki ay benim için iki yılın devamı oldu, Nikolas Prokofiç. Bana ihtiyarladım gibi geliyor. Biliyorsunuz ki biz genç devrimciler, hastahane yönetimini aldık. Biz diğer genç kızlar askerleri, yaralı subayları, ziyarete başladık, onlara kitap okuyor, mektuplarını yazıyor, onlara her türlü hizmeti yapıyorduk ...Bir yüzbaşıya bağlandım, o da tabii ki bana bağlandı. Çok genç ve yaraları da derinceydi: bir eli mahvolmuş, yüzünün yarısı bozulmuş, alnından çenesine kadar derisi soyulmuştu. Fakat gözleri çok parlak ve çok da güven vericiydi... Ruhu da bir çocuğun ki gibiydi. Ona okurken bana dikkatle baktığını ve düşündüğünü hissediyordum. Kitabı bırakıyor, gözyaşlarıyla dolu, ürkütücü gözleriyle karşılaşıyorum. Beni dinlemediğini görüyorum fakat ıstıraplı bir şekilde bir şeyler düşünüyor. Ona yaklaştım, solgun, morarmış damarlı elini elime aldım ve sordum ona:

— Neyin var Mişa? Neden böyle üzgünsün? Yoksa bir yerin mi ağrıyor?» Yakın arkadaşlar gibi isimlerimizle hitab etmeye alışmıştık: Şura ve Mişel. Göğsünün üzerinde daima bir mendil vardı. Sağlam eliyle mendili aldı ve gözyaşlarını kuruladı. Bana tuhaf bir sesle cevap verdi:

«— Evet, Şura, bir yerim ağrıyor... Bunlar yaralarım değil? Hayatın sevinçleri için bitmiş bir adam olmanın hissinden ıstırap çekiyorum. Bir elimin olmadığı şu anda, hangi genç kız beni sevebilir... derisi soyulmuş bir yüzle mi? Bundan böyle artık canlanamam... örneğin sendeki... acıma, merhamet...»

«— Fakat bakalım Mişel, sadece saldırya uğramamış vücut mu sevilir? İnsan sevilir Mişel.» Ve karşısında hiç düşünmeden dedim: «Ben, örneğin Seni çok seviyorum. Seni anlıyor ve seni duyuyorum... Benim için herzaman kıymetlisin...» ...«Ah Şura burda ne anlatıyorsun? Bunlar her zamanki kelimeler... Acıyan hastabakıcıların kelimeleridir...» Gözleri, yaşlarla dolmuştu. «—Sana inanmayı ne kadar isterdim» dedi. «Pekalâ Mişel, bütün bir hayat için senin samimi dostun olmaya, karın olmağa da hazırım, eğer benimle mutlu olursan ben de mutlu olacağım dedi. Şuurumu kaybeder gibi bu kelimeleri güçlükle söyleyebildim. Ondan hem korkmuştum da ve yardım istemeyi arzu ediyordum. Fakat o gözlerini açıp, kin dolu alçak ses tonuyla «derhal git, işitiyor musun? git ve bir daha beni görmeğe gelme...» O konuştuğu esnada kollarım ve bacaklarım hareketsiz bir hal almıştı, kalbimin buz olduğunu hissettim ve herşey etrafimda döndü.

Şura sustu ve başını göğsünün üzerine doğru eğdi. Bana öyle geldi ki akan gözyaşlarının bütün kuvvetleriyle dövüşüyordu. Bu anda, bana

yakın oldu ve benden bir destek arayan bir kız-kardeş gibi aziz oldu.

— Ee, sonra Şura? Sonra onu gördünüz mü tekrar?

Çırpınırcasına iç çekti ve kesinlikle karşılık verdi:

— İki kez onu görmeğe geldim, fakat beni görmeği reddetti. Bugün salona girdiğim sırada bağırarak dirseği üzerinde doğruldu:

«— Git. Seni görmek istemiyorum. Derhal git.»

— Bana açık yürekle söyleyiniz Şura: onu gerçekten seviyormusunuz? Kendinizi yanıltmağa, zorlamağa çalışmıyor musunuz?

Sustu düşünerek, sonra hırsla cevap verdi.

— Ben, uzun zaman ıstırap çektim... Yalnızca şunu söyleyeceğim: Bu, onun yakınında kendimi bulmam için sonsuz bir sevinçtir...

Ve aniden ümitsiz bir atılışla cesaret almak için elimi yakaladı ve yalvararak bağırdı:

— Söyleyin bana, Nikolas Prokofiç... ne yapmam gerektiğini bana söyleyin. Kendime inanmıyorum... O beni kendinden nefret ettiriyor. Onun için kendimi feda etmek istediğimde, ona karşı tamamiyle acımayla hareket ettiğimi sanıyor.

Onu dinliyor ve güçsüz olduğumu hissediyordum. Onu teselli etmek için ne yapabilirdim? Ona ne gibi bir yardımda bulunabilirdim. Ona haksız

olduğunu, bu genç kızın duygularına iyi değer vermediğini söylemek için yüzbaşının kendine de gidemezmiydim bizzat? Davranışından bu gencin mutluluktan uçmaya yetkisiz, şerefli biri olduğu görülüyordu: Kendi için bir cinayet olan hayali bir mutluluğu reddediyordu. Fedakârlık istemiyordu fakat taptaze ve dopdolu bir sevinç de istemiyordu. Şura'ya inanmıyordu, çünkü kendine inanmıyordu sıhhatli güzel bir genç kız, bir zavallıyı nasıl sevebilirdi? Ona ihtiyatla ve nezaketle şöyle dedim:

— Söylemek zorunda olduğumuz şeyi bilmiyorum Şura... Fakat ben öyle sanıyorum ki siz, bizzat ona bir genç kız olduğunuzu hissettirmeniz gerekir. Tutkuyla üzerime atıldı.

— Nasıl? Nasıl Nikolas Prokofiç? O beni görmek istemiyor.

— Bilmiyorum. Bu durum içindeyken teselli edilemez. Eğer siz onu gerçekten seviyorsanız, o da sizi seviyorsa. Öyle sanıyorum ki siz sevmiyorsunuz, kendiniz bir çözümle bulacaksınız. Aşkın yolları vardır ve onun için hiçbir engel yoktur.

Tereddütle ayağa kalktı ve düşünceli bir halde elini uzattı.

— Teşekkür, Nikolas Prokofiç.

— Niye teşekkür ediyorsunuz?

— Dinlemeniz ve beni anlamanızdan ötürü...

Şura caddenin bir kolunu takibederek yavaşça yola koyuldu ve gecenin karlı karanlıkları içinde gözden kayboldu.

XV

Büyük bir sevinç belki dağın çığı kadar tehlikelidir. Fabrika yoluyla açık bir telgraf aldım.

«Ben kazanda hastanedeydim. Yaşama sevinci duyuyorumö Seni görmeği çok istiyorum. Seni kucaklarım. Ignat Şaranov».

Pavel Pavloviç'in bir kelimsei telgrafla birleşmişti:

«Sevgili Nikolas Prokofiç. Benden korkuyla istemeyin açık telgrafı. Sizinle birlikte mutluyum. Eğer trenle veya uçakla kardeşinizi görmeğe gitmek isterseniz, size memnunlukla yardım ederim. Yeni aletlerinizi ne zaman çalıştırıyorsunuz? Sizi tebrik ederim. P. Buerakov'unuz.

İlk anda şaşkına döndüm. Herşey önümde bulanıklaştı: makinalar ve insanlar döndüler. Ve karanlık bina ışıkla doldu. Ellerimi hareket ettirdiğimi hatırlıyorum ve haykırırcasına bağırdım.

— Ignaşa yaşıyor... Kardeşim sağ salim...

Telgrafı sallayarak yerimde dönüyordum ve hissizleşmiş gibi gülüyordum. Bana ilk koşan Vasya oldu ve omuzlarımdan tuttu:

— Ne oldu söyle, yoksa dansetmeğe mi başlayacaksın şimdi de.

— Danset Vasya, Küçük kardeşim Ignaşa yaşıyor... İşte telgraf. Kazan'da, hastanede. Vasya bu telgrafı aldı benden ve ona dikkatli gözlerle

baktı.

İşçiler yaklaşmağa başladılar ve telgraf dolaşmaya koyuldu. Beni tebrik ediyorlar, elimi sıkıyorlardı, kucaklıyorlardı beni. Elleri hissetmiyor, yüzleri görmüyordum. Bir ışık kasırgası içinde, ve sağır edici bağırtılar içinde çırpınıyordum. İşçilerin gidip sessizliğin geldiği anı bile farketmedim. Şura'nın tatlı sesiyle uyandım:

— Nikolas Prokofiç, makinanızı durdurdum: oda ısındı.

Sizi tebrik ederim Nikolas Prokofiç...

Bu gün yeni bir rekor elde ettim ve Piyotr'la yeni tesisatımı açıklamaya karar verdim. Kendimde hiçbir gerginlik hissetmiyordum. Son derece hızla makinamı çalıştırdım. Tornalar dumanlanıyor, sübye buhar çıkarıyor ve fışkırmanın fazla oluşuyla yüze çarpıyordu.

Piyotr'u alet atölyesinde buldum. Mavi gömleğiyle, işine dalmış, masanın yanında ayakta duruyordu, yaklaştığımı duymadı. Telgrafı gösterdim, ona bakarken gözleri bulanıklaştı :

— Sarhoş değilsin ya? Seni hiç böyle görmemiştim.

— Sarhoşum, Piyotr... Mutluluktan sarhoşum. Çabuk oku.

Telgrafı çabucak okudu ve bana iade ederken sakince:

— Seni kutlarım. Ignat için çok mutluyum. Gidiyormusun?

— Elbette.

Yeniden cihazına doğru döndü.

Bu plak, metal bir çiçeğe benzeyen ilk zarfın içindeydi, parçalarının net güzelliğiyle daha parlamıyordu: Onda hayat henüz yoktu, fakat makinayla birleşmek arzusuyla titriyordu. Önümüzde, masanın üzerindeydi, elektrikle aydınlatılmıştı ve ruhumuzun ayrılmaz bir parçası gibi ve son derece kıymetli olduğunu hissediyorduk. Kimbilir ne kadar uykusuz gece, kaç zahmetli mücadeleler, bir yığın araştırma ve kafa çalışmalarını gösteriyordu bu. Ve sonuç olarak basitliğiyle aldatıcı bir oyuncak ortaya çıkıyor, otomatik vidalarla dönen bir makina devamlı başka yeni kısımlarla çevrili, hemen yirmiden fazla parçayı ezmeğe başlayan tornalarla çevrili. Bu küçük otomatik taşıma düzenidir, ahenkli bir gelişme gösteren, döven, oynayan, gülen ve mırıldanan bir düzen.

Onu bir kere makina üzerinde deneyip ispatladık ve yaratıcı sevincimizi bir kez daha yeniden hissettik.

— Bu çok başarılı, Nikolas... dedi Piyotr, gülümsedi ve gömleğini çıkardı. Ignat'ın yeniden canlanmasıyla, bu düzenin çalışması aynı güne rastladı... Orada işte derin hissi görmek gerekirdi.

Meydana çıktık, yakıcı mart güneşinde külle örtülü eski kar, güneş ışıklarıyla parçalanmış ezilmişti, kar eriyor ve elmas taneleri gibi parıldıyordu. Meydanın etrafındaki yüksek evler sarı

ve beyaz duvarlarıyla körleştirircesine parıldıyordu. Ala kargalar cadde üzerinde bağırışıyorlardı ve sevinçli gürültüleri, sevinçlerini bildiriyordu. Çocuk seslerinde özellikle saf bir çınlama vardı. Uzakta, şehrin arkasında, tepe üzerinde çam ağaçlarının gölgeleri yandan görünüyordu, hava orda leylak kokularıyla dolmuştu. Keşif uçakları üzerimizden geçiyorlardı, planlarını belli ediyorlardı. Oluşturdukları ses bize doğru sağıredici bir çizgi halinde dalgalanıyordu.

— Piyotr yalnızca onun etkisine bakarak ve isteksizce:

— İşte yeni bir stormoviks grubu daha, dedi. Onların sedef rengi ışıklarını gördüğümde, haykırmaktan kendimi alamadım:

— Benim sapasağlam Ignaşa'm, yakında seni göreceğim. Ah, Piyotr bu olağanüstü, fevkalâde bir şey...

Üzgün bir bakışla yavaş yavaş bana doğru döndü.

Mutluluğumdan utandım. Beklenmedik bir sevinç aklımı alır her zaman.

Hiçbirşey söylemeden ayrıldık. Hafifçe tokalaştı benimle, ve arkasına bakmaksızın yoluna devam etti.

Şura yolda beni bekliyordu. İri gözleri sabırsız bir dikkatle bana bakıyordu. Soru sorar bir bakışla...

— Sizi biraz uğurlayayım dedim, Nikolas Prokofiç, dedi. Sessizce birkaç adım gittik.

— Dün Mişel'in bir sözünü duydum. Onu görmeme izin verilmedi.

Buruşuk bir kağıdın ucunu çıkardı ve okudu.

«Beni görmeğe gelmeyiniz, Şura, beni unutun. Bundan açıkça memnun olacaksınız. Fakat deli oluyorum. Herzaman oturduğunuz yanımdaki sandalyeye bakıyorum. Sanıyorum ki siz hep bir kitapla oturuyorsunuz, ruhunuzu aksettiren yüzünüzü ve gözlerinizi görüyorum... Sizin fedakârlığınızı etmektense ölmeyi tercih ederim.»

— Peki buna ne dersiniz Nikolas Prokofiç?

— Ya siz Şura, bir cevabınız var mı?

İçini çekti ve başını kaldırdı.

— Derhal ona gidiyorum. Kimse beni tutmayacak. Gireceğim ve yatağın kenarına oturacağım. O bağıracak beni kovalayacak: fakat ben sakince ona bakarak ve bekleyerek orada kalacağım. İşkence çekiyorum Nikolas Prokofiç, fakat son saate dek kuvvetimi elden bırakmayacağım.

Yüzü kızarmıştı, gözleri yeminle parıldıyordu. Onu bir akrabam gibi seviyordum, bu genç kız sade bir, Rus, hırslı, aşka ve kahramanca bir harekete doğru uzanmıştır. Onda, Lisayla uyuşan bazı yönlerini seziyorum.

XVI

Ne telgrafa bir cevap, ne de Lisa'dan mektup vardı. Yeniden sinirli olmaya başlamıştım. Igna-

şa'nın yaşadığını, hastahanede olduğunu ve Kazan'a bu günler içinde onu görmeğe gideceğimi haber vermiştim.

Bu yıl içinde babamdan da bir mektup alamadığım için üzülüyordum. Bu şaşırtıcı bir şey değildi, çünkü o kimseye mektup göndermiyordu. Onun çalışması ve zor yaşantısı benimsenmezdi.

Eline kalem veya tükenmez almak hiç hoşuna gitmezdi. Bu özeni Lisa'ya bırakıyor. Nasıl olsa Lisa'nın bana faydalı olduğunu düşündüğü herşeyi yazacağını bilir babam.

Buluşumun açılış töreni parlak oldu, fakat asla bu denli heyecanlanmamıştım. Bütün fabrikanın yönetimi onun atölyeye girişiyle oldu, başta Pavel Pavloviç, Aleksey Mikhayloviç, baş mühendis ve inşa bürosunun şefi Zabiavev, Beyaz saçlı her zaman nedeni nedir bilinmez, konuşurken gülen bir genç adam. Çok dikkatli dinliyor fakat açıklama yaparken veya cevap verirken gülmesi eksik olmaz.

Zabyeve bize doğru ilk koşan oldu ve cihazı alıp götürdü. Ellerinde onu çevirmeye başladı ve her tarafına inceden inceye aç gözlülükle bakmaya başladı.

— Görmeğe değer, çok ilginç diye mırıldandı, gülerek boğuk ince tenor sesle. Çok ince ve göze hoş gelen bir biçimde yapılabilirdi, fakat onun sadeliği, onun mantığıyla ve hatta onun ilkel karakteriyle bu gerçek bir tabiat eseridir...

Eserimiz karşısında takındığı tutumda alay

veya büyük bir zevk olup olmadığını anlamak güçtü. Fakat Pavel Pavloviç muzipçe bize doğru göz kırptı ve Zabyavev'i susturdu, Zavyavev hoşa gitmeyen bir komiklikle gülüyordu yine.

— Haydi bakalım. (Bu tenkitler neler?) İşte çekemiyen bir büro. Başkalarının elleriyle sıcaklığın sağlanması gerekmez. Siz de bir şeyler buluru bakalım..

Cihazı Zabyavev'in ellerinden aldı ve derhal tekrar ciddileşti, kendi iç alemine daldı ve sertleşti.

Titizce, dikkatli, bu cihazın yardımıyla çalışmanın gidişini ağırlaştırarak bir deneme yaptı. Sedov, Buerakov'un üzerine yaslandı, hatta şapkasıyla yanağına dokundurdu. Şef mühendis Vladimir Ögeneviç, alete soğuk bakarken hareketsiz duruyordu. Fakat onunla ilgilenmeden önce ondan birşey öğrenmek fırsatını bulmuştu. Arkaya doğru atılarak, Pavel Pavloviç Piyotr'a cihazı zafarane bir şekilde uzattı.

— Bu tabiat eserini size teslim ediyorum.

Fakat Piyort bana gülümseyerek bir adım geriledi:

— Yanılıyorsunuz Pavel Pavloviç: işte bu eserin yapıcısı. Kızdım:

— Bu yakışık almaz, Piyort Ivanoviç, ben senin gibi yapıcıyım.

Fakat, aynı anda yöneticinin ellerinden cihazı aldım ve torna makinasının üzerine yumuşak bir şekilde taşıdım onu.

Sedov kendi kendine gülümsüyordu ve düşünceli bir sessizliği muhafaza ediyordu. Pavel Pavloviç şüpheli bir edayla kaşlarını kaldırdı. Sedov ve baş mühendis muzipçe bakıştılar.

— Aynı zamanda yaratıcı sizlerden hangisi. Haydi açıkça söyleyin.

Piyotr gülerek parmağıyla beni işaret etti:

— Fakat açıkça bu odur.

Duymazcasına ona karşılık verdim.

— Onunla aynı sıfatla yapıcıyım.

Fakat Piyotr ciddiyetle ifade etti:

— Rolüm gösterişsizdi: ben ancak danışmandım. Sedov kahkaha ile güldü omuzlarını salladı ve maskesini çıkardı:

— Haydi, niçin kendini alçaltıyorsun, Nikolas Prokofiç? Herkes biliyor ki buluş ve yapma sana ait, sık sık heyecanla çarpıştın. Biliyoruz siz her zaman kimlerle dostsunuz, Piyotr Ivanoviç'le. İşi harekete geçirmeye tercih edecektin, bu zevki bize göster. Kendimi bir türlü teskin edemiyordum:

— Arkadaşlar, Piyotr Ivanoviç'in rolünü bu yanlış alçak gönüllülükle tamamen azaltsın.

Piyotr yeniden güldü.

Hepsi tornaya cihazın yerleştirilişini gözlemek için yanına yaklaştı tornanın. Motoru kanala bağladım: plak yavaşça dönerek içeri girdi. Bir parçayı makinanın kayan kısmı içine bıraktı, son-

ra diğerlerini, birer birer, plağın dolaşımına göre, ilklerin torna grubuyla çalıştığı esnada. Otomotik çalışma düzeninin küçük hareketlerini dikkatle takibederken herkes susuyordu. Bitmiş, parlak bir parçayı aldım ve Piyotr'a verdim ondan da müdür aldı. Pavel Pavloviç sevinçten şapkasını kaldırdı ve herkes bu parçaya hayran olurken, o da ona...

— Çok iyi, çok iyi, tenkid edecek hiçbirşey yok .

Parça döndü. Sedov birbiri arkasına bana ve parçaya bakıyordu, aceleyle bir şeyler düşünüyordu. Sonra makinaya yaklaştı ve çalışma düzenin işleyişinin bir kaç saniyesi içinde tetkik etti aynı zamanda tornaları da. Pavel Pavloviç, Zabyavev cihazın üstüne alçalarak eğildiğinde onun yanına oturdu.

— Senin sıranda ne kadar elde etmeyi düşünüyorsunuz. Ohalde Nikolas Prokofiç? diye sordu Sedov ve gülümsemeyle bana doğru hızla döndü?

Hepsi benim ve Piyotr'un etrafına toplandı, yüzlerimize sabırsızlıkla bakıyorlardı. Piyotr'la bir bakışa büyüklendik ve alaylı bir alçak gönüllülükle gözlerini indirdi.

Kendimi mutlu bir gülümsemeye yetkili görmedim, fakat soğuk bir ses tonuyla cevap verdim.

— Piyotr Ivanoviç'le bir değer biçmesi yaptık. Ümit ediyorum ki kırk randıman verebiliriz...

Sedov inceleyici bir edayla baktı, Pavel Pavloviç kırk sayısını havada büyük çizgilerle yazarken neşeyle gülerek gitti.

Sedov sanki söylediğim cevabı işitmemişcesine sesini yükseltti.

— Arkadaşlar her turunda Nikolas Prokofiç kırk randıman yapmağa söz verdi. Onun için önemli bir bildiri. Alkışlar beni sağırlaştırdılar. Zabyavev ayrı bir özenle alkışlıyordu. Motoru durdurdum. Sedov beni kucakladı.

— Nikolas dostum. Bu yaptığın hayranlığa değer şey, dünyanın hiçbir yerinde böyle birşey olmadı. Ah sevgili dostum.

Ve derhal Piyort'a doğru atıldı.

— Teşekkür Piyotr... Seni ne kadar sevdiğimi ve bizim için ne kadar değerli olduğunu biliyorsun...

Ve gençliğin verdiği sıcakkanlılıkla beklenmedik bir şekilde içini döktü:

— Her ikisi de çocukluk ve gençlik arkadaşlarım: biz büyüdük, çalıştık birlikte dünyayı tanıdık. Babalarımızda savaş arkadaşı ve dosttular.

Bu anda eskinin Alyoşa'sı olmuştu, basit ve alçak gönüllü, ateşli gözleri olan bu çocuk genç kızların gözünü korkutuyordu. Evdeki gece toplantılarımız hafızamda fışkırdılar bir an hatta tartışmalarımız, adalardaki geziler Neva üzerinde. Neva doğum yerim, hayatımın en harika nehri

Pavel Pavloviç parçayı masaya koydu, mendilini çıkardı alnını kuruladı. Kafasını sallayarak muzipçe bana baktı sonra mendilini aldı ve saklayacağı yerde sanki onu istermiş gibi gözleriyle onunla sildi.

— Senin yetenekli ve kıymetli bir kafan var, Nikolas Prokofiç. Bir kez daha yanılmamak üzere eminim şimdi, savunma Komitesinin nişanı sizin içindir... Bugünler içinde, mükemmel buluşlarınız hakkında bilgi vereceğim Moskova'ya gidiyorum.

Kuvvetle benim ve Piyotr'un elini sıktı. Piyotr ona bakıyordu: mırıldanarak, karmakarışık bir hava içinde Sedov'a da bakıyordu.

— Siz borçlu olmayacaksınız, benim sözüm...

Niye bu olaya ben layık olayım?

Aynı gün, yeniden Stalin'in nöbetini aldım. Freze aletimi düzene koyduğum sırada, bir işçi kalabalığı etrafımı çevirdi. Vasya makinanın yanında duruyordu ve cihazın parçalarını parmağıyla okşuyordu. Jakov ve Mitya yaklaşmıyorlar, fakat uzaktan sessizce, sofuca bir saygı duygusuyla bakıyorlardı. Tşertakov işini bitiriyor, her dakika sıkılgan bir edayla gülüyordu.

Makinayı herekete geçirmeden önce, soğukkanlılığını yitirmişcesine ve terlemiş bir halde bana sordu:

— Bu kaplumbağayı kaç kere yumurtlatacaksın Şaranov? Vasya alaycı bir şekilde onu doğruladı.

— Bu bir kamlumbağa değil. Tüm saatlerin üretimini bir ağızda yutacak olan birçok kafalı hidradır.

Fakat Tsertakov onu itti ve sinirli bir ısrarla sordu:

— Sana turun sırasında ne kadar çıkaracaksın diye soruyorum Şaranov? Ona dostça gülümsedim ve yumuşaklıkla cevap verdim.

— Kırk randıman dostum. Belki elli.

— Sana güveniyorum Şaranov, yalan söyleme, o halde bu hidradan benim de olacak.

Zaferci bir bakışla hazırlık turu yaptı, parmaklarını şaklattı ve korkusuzca adamları iterek yerine döndü tekrar. Vaysa onu bakışıyla izleyerek bir göz işareti yaptı göğsünün üzerinde parmaklarını şakırdattı.

Kalabalığın üzüntüsü dağıldı. Birkaçı bana gelip tokalaştı, tebrik ettiler:

— İyi bir başlangıç Nikolas Prokofiç... bu büyük başarıdan ötürü seni kutlarım.

Nasıl nöbet tuttuğumu anlatmayacağım. Bu hemen hemen ilk cihazla birlikte nöbete geçtiğimin tekrarı oldu. Çalışma düzeni otomatik olarak hemen hemen iyi gidiyordu, yalnızca parçaların gelişi ve bittiği anı iyi gözlemek gerekiyordu. Hatta yeni işçiler bile çalışabilecekti.

Sedov uykusuzluktan yorgun gözlerle mü-

dürle geldi, her ikiside heyecan ve kaygı ile çalışmaya baktılar, çünkü başarıdan emin değildiler. Bunu biliyordum. Ben aynı ziyareti baş mühendis Vladimir Ögneviç'e yaptım, ilgisizce yanımda duruyordu ve bana kuru bir sesle tam bir sessizlik içinde uzun müddet durduktan sonra dediki:

— Bunu fabrikada büyük bir olay olarak sayacağız, arkadaş Şaranov, siz ve Polintzev büyük mükâfata layıksınız.

XVII

Vasya ve Jakov bu günler içinde hareketlendiler: makinalarının mükemmelliği içinde her ikisi de rekabete giriştiler. Jakov her zaman aletleri ve tornalarıyla yüksek sesle konuşuyordu. Eşya ve makinaların tümüyle konuşmasına alışılmıştı, fakat bazan onu dinlerken gülüyorduk, o sırada Vasya acı bir alayla ona:

— Sen ancak çocuk bakıcısı olabilirsin Jaka... Çocuk bahçesinde. Marifetini, yeteneğini boşuna kullanıyorsun. Cihazlarına ne şarkıları söylediğini bize söyle yalnızca diyordu.

Fakat Jakov bu sözlere hiç önem vermiyordu. Bu sesi hiç işitmiyordu, hatta, çalıştığı vakit herşeyi unutuyordu.

Makinaların gürültüleri içinde, ara sıra bir yer-

den ötekine bir takım konuşmalar yakalayabiliyordu:

— Haydi, kardeşim, yakala... Daha hızlı, cesaret... Aha... Titriyor, zayıflıyorsun, seni yaramaz... bu faydasız, sen oraya alışacaksın, Sen, sana ihtayacım olduğu zaman gelme sakın... Ve sen, sakın kızma, sıçratma... oh, çırpınıyorsun... ahengi izle Jakov Feoderoviç.

Sesi bazen yumuşak, ve okşayıcı bazen sert ve hiddetli bir vurgu kazanıyordu?

Stalin arkadaşın telgrafı fabrika için büyük bir olay oldu. Plan üzerinde önceden belli edilmemiş savaş aletlerinin yapılışından ötürü bize teşekkür ediyordu, zafer fırsatıyla kutlamalarını gönderiyordu bize ve sınıra yardım için kuvvetleri en üst düzeye çıkarmamız için bize çağrıda bulunuyordu. Şefin bu telgrafı, program üzerinde elde edilmiş ilerleme hakkındaki fabrika raporlarına bir cevaptı. Bütün atölyelerde kalabalık mitingler vardı.

Alyeşa Sedov bizi görmeğe geldi ve mikrofonda telgrafı okudu. Sedov'un heyecanlı sesi bütün atölyede çınlıyordu, kuvvetli alkış seslerimiz ona cavap veriyorlardı. İşçilerden bir kısmı, uzaktan, yakından, her yönden sesler yükseldiği esnada, Alyeşa'ya doğru kendiliklerinden koşuştular. Birşeyler söyleyip ilan ediyorlardı ama bir türlü anlayamıyordum. Genç, ihtiyar tüm işçiler, Sedov'a doğru koşuyorlardı. Sedov'un gözleri parlıyordu, yüzü solgundu. Hepsi söz istemek için sabırsızca

ellerini kaldırıyordu. Bu sırada, Vasya, Sedov'un yanına geldi ve iki elini kaldırdı. Heyecandan yüzü sararmıştı, her kelimenin üstüne basa basa bağırdı:

Yoldaşlar, şu anda vereceğiniz her sözü hemen yerine getireceğiniz açıkça belli. Fakat, bizim hepimizin, ortak sorumluluğu var. Bizim için kıymetli olan zamanı kaybetmeksizin, yoldaş Stalin'e cakalı bir yemin etmek için tam beş dakika işinizi bırakmanızı öneriyorum...

Alkışlar, bataklığa yıldırımların yağması gibi şiddetliydi, ve dostça sesler duyuldu:

— Yemin, Yemin... yerlerinize, makinalarınızın başına arkadaşlar...

Sedov, elini hareket ettirerek konuşuyordu fakat artık işitilmiyordu sesi. Hepsi el kol hareketi yaparak ve birbirlerine sorular yönelterek makinalarının başına döndüler. Vasya beni omuzumdan yakalamak için yaklaştı.

— Yemin metnini yaz, Kolia... hemen... birkaç satır, fazla değil... fakat bu kuvvetli ateşli olsun.

Alyeşa, sendelemiş durumda bir kenarda duruyordu, utanmış bir eda içindeydi. Onu bu halde çok nadir görmüştüm. Piyotr hızla onun yanına yaklaştı, bir şeyler sordu. Cevap olarak Alyeşa bir telgraf uzattı.

Çabucak iki ya da üç satır yazdım, sonra durdum: kelimeler beynimde alevleniyordu, ama bir türlü kâğıt üzerine çıkamıyordu: acele eden, gö-

zümü kamaştıran bir kalabalık vardı, beni alevlendiriyordu... Vasya henüz yazılmış satırları sabırsızlıkla okumak için eğildi kâğıdın üzerine ve beni kucakladı, güçsüzdü, zor ve yeni oluşmuş kelimeler içinde.

— Haydi yaz ohalde Kolia... sen bir edebiyatçısın, zaman yetişmiyor...

Ellerim titriyordu ve bu karar anında gerekli kelimeleri bulamamanın ümitsizliğinden kendimi buz gibi hissediyordum. Piyotr bize katılmadı ve gereken önemli sözleri sakince yazdırdı.

Motor gürültüsü, metal çatırtısı, banyo elektrodlarının mırıltıları, işçilerin önerileri birdenbire sustu, bize kadar çıkmaya başlayan her yandan çok büyük bir gölge halinde gelen sessizlik içindeydik. Kalabalık çok geçmeden bir kaç saniye içinde sağlam bir duvar halinde etrafımızı çevirdi. Kız, erkek, ihtiyar işçiler ve hatta değmez bir dikkatle bize bakan küçük çocuklar.

Bir yerde de yalnızca suyun damla damla aktığı ve dayanma noktasından gitgide ihtiyatla değişen insanların hafif tepinmeleri duyuluyordu. Sessizlik içinde, aşırı birkaç şey, ifadesi olanaksız bir kuvvet etkisi vardı. Biri öksürüyor, bir diğeri yanındakiyle birkaç söz alışverişi yapıyor bir üçüncü genç gülüyor. Onlar susturuldu. Vücudumun her tarafında titreme gibi birşey hissediyordum. Vasya ilerledi ve titrek bir sesle konuştu:

— Arkadaşlar, and içelim, bizim büyük arkadaş, arkadaş Şaranov kelime kelime tekrarlayacağımız bu andın sözlerini okumalısın.

Hepsi sessizce bana baktılar, bu inatçı ciddi yüzler üzerinde yaşadım (hatta genç çocuklar da tüm kişiliklerinin titreyişi içinde iç içe birleşmişlerdi), heyecanın yankısı çok olağanüstü bir olaya beni sebep gösterebiliyordu. Kasketimi kaldırdım ve hepsi aynı anda şapkalarını çıkardılar. Titrek bir elle kağıdı kaldırdım, ve soluğum kesilerek, ilk kelimeyi okudum:

— Yemin ediyorum.

Ve hepsi farklı seslerle koro halinde tekrarladılar:

— Yemin ediyorum.

Cümle atölye içinde yankılandı. Devam ettim: ...Tüm kuvvetimi vermeğe... tereddüt etmeksizin ...büyük bir çalışmayla... ordunun silâhlanmasında... kan dökücü düşmanın imhası için...

Kalabalık ve boğuk sesli koro, atölye içinde dolaşırken havayı titretiyordu. Makina ve metal yığınları, elektrik lâmbalarının yakıcı ışıkları ve namluların tüpleri sanki insanlarla birlikte onu tekrar söylüyorlar ve her sözü dikkatle dinliyor gibiydiler. Ruh, büyük bir hayranlıkla ve büyük kuvvetlerinden doğan yeminle dolup taşıyordu: her nefes alışta, göğüsler büyük bir hareketin hızından titriyordu. Ve onları görüyordum hepsi-

ni gencinden ihtayarına dek, aynı heyecanı duyuyorlardı. Bu kısa dakikalar içinde atölyenin ve fabrikanın dışındaki bütün yaşamlarını, ailelerini, kişisel kaygılarını unutuyorlardı.

— Hergün, her saatte, ara vermeksizin, savaş makinaları ve silah işini göze çarpacak şekilde arttırmaya ant içiyorum... yeni çalışma metodları için savaşırcasına çalışacağıma... geç kalanlara yardım etmeğe yemin ediyorum... savaş meydanındaki askerin arkasında kendini vakfetmiş bir savaşçı olmağa... düşmanlarla acımaksızın savaşa yemin ediyorum.

Oradakilerin yüzlerini kuvvetli bir bakışla bitirdim, ruhlarındaki aydınlığı yansıtan yüzleri belli bir şekilde ciddiydi. Herhangi bir savaşa, hiç tereddüt etmeden kendimizi atmağa ve herhangi bir fedakârlığa razı olmaya, hayatımızdan endişe etmeden kahramanca eylemlere girişmeğe hazırdık.

Vasya kolunu kaldırdı ve gülümseyerek bağırdı:

— Haydi şimdi makinalarınızın başına arkadaşlar. Birbirimize başarılar dileyelim... Kalblerimizde her zaman bu ant alevlenmeli.

Aynı noktaya toplanmış yüzleriyle sessizce tekrar yerlerini almağa başladılar.

Bir dakika sonra atölye bir önceki motor sesleriyle yeniden canlanıp şarkılar söyledi, metalin gürültüleri çınladı, ışıklar fışkırdı ve elektrikli kaldıracın çanı yeniden çınlamaya başladı.

XVIII

Hastahanede asker ceketli hastalar, aşırı bir merakla dopdolu olarak beni karşıladılar. Sopalar, koltuk değnekleri, koltuk askıları vardı. Valizimi vestiyere bırakıp paltomu çıkardım, savaşçılar, hastahane görevlileri beni bir avluya götürdüler. Yeni bir kişinin varlığından mutluydu bu çocuklar. Bana nereden, kimin için geldiğimi, neden bir valiz getirdiğimi soruyorlardı.

Uzun boylu, beyazlar giyinmiş, siyah kaşları ve sanki bıyıkları varmış gibi görünen bir hastabakıcı beni karşılamaya geldi, bunalmış, utanmış gibiydi.

— Şaranov'u görmek istermisiniz diye ikinci kez, telaşlı bir tereddütle bana bakarak sordu. Nasıl bilmiyorum. Uzun bir zaman geçmedi ki ona bir şey oldu... Durumu pek parlak değil... Doktorun izni olup olmadığını bilmiyorum, belki... Fakat, başka yerde...

Koridoru takibettik ve aralıktan bir başka koridora daldık. Sonunda hastabakıcı camlı bir kapıyı açtı ve koğuşun içine ilk kendi girdi. Oda beyazdı, aydınlıktı: Parlak bir güneş geniş pencerelerden süzülüyordu. Duvarlar boyunca yataklar dizilmişti, hastalar bizi görünce hiç bir meraka kapılmadılar. Kımıldamaksızın, solgun, çok zayıf, yaralarından ötürü yorgun düşmüş yatıyorlardı.

Hastabakıcı bir yatağa yöneldi dosdoğru ve dönerek parmağını dudağının üzerine şüpheyle koydu. Salon sessizdi, ölçülü bir inilti içinde kalmıştı Hastabakıcıya yaklaştım ve donmuş bir şekilde kaldım: hareketsiz, körleşmiş gibi gözler üzerime sabit bir şekilde çevrilmişti. Yüz tanınmıyor, morumsu kırmızı, yara ve kangren doluydu. Ignaşa'ya benzer birşeyler vardı ama Ignaşa değildi bu. Farkedilmez bir gülümsemeyle gülüyordu, fakat gözleri ölünün gözleriydi.

— Siz birinimi getirdiniz, diye hastabakıcıya sordu. kim?... Bekleyin, bekleyin...

Dinlerken ve uzun uzun düşünürken bir elini bana uzattı. Her zaman ruhumda çınlayan bu çok yakın ses, beni öyle bir noktada yakaladı ki ayakta duramadım. Dizlerine kapanarak bu yatağa doğru koştum.

— Ignaşa... kardeşim... Senin yanındayım... Canım kardeşim neyin var?.. beni görüyormusun?...

Bir küçük çocuk gibi boynuma sarılarak bağırdı:

— Kolia, Kolenka... Kardeşim, sevincim benim... Gülüyor, hıçkırıyorduk ve birbirimizden ayrılamıyorduk.

— Ignaşa, canım kardeşim, ne çektiğimi bilmiyorsun. Senin öldüğüne inanıyordum. Ümidim yoktu. Ve birdenbire, senin telgrafın...

— Oh Kolenka, herşeyi gördüm... neler olma-

dı ki... Yandım ve bir taş gibi aşağı düştüm, Almanları kaçırdım ve kör olarak, orman ve tarlalarda başıboş dolaştım...

— Yaşıyorum ve sevinçliyim...

— Fakat, Ignaşa... gözlerin, nasıl? Her zaman bunun böyle olması mümkün mü?

Ve yeniden, yaşamaktan mutlu insanın bağırtısını işittim.

— Hayır, hayır Kolenka. ne olursa olsun ondan kurtulacağım. Almanları ateşle kaçırdım, ormanlarda donmadım... Kör kalamam... Hayır, Kolia, hayır. Fakat şimdilik bu karanlıklar olabilir.

Hastabakıcı Ignaşa'nın sarı saçlarını okşadı ve yumuşak bir sesle konuştu:

— Hayır, göreceksiniz şüphesiz, kesinlikle... Doktor, görme duyunuzun hızla yerine geleceğinden emin. Zaten durumunuz geçici... İlkbaharı, güneşi, çiçekleri, Volga'mızı göreceksiniz.

Bir sandalye getirdi ve kollarımdan tutacak Ignaşa'nın yanına oturmama yardım etti. Güzel gözleri, göşyaşlarıyla kararmıştı henüz, gülümsüyordu ümitle dolu olarak. Dudakları, bir çocuğunki gibi heyecanla kabarmıştı. Yeniden Ignaşa'nın saçlarını okşadı ve aynı dost elini omuzuna koydu. Sonra üzüntüyle bizi bırakıp yanındaki yatağa eğildi.

— Fakat nasıl oldu Ignaşa? Senin konuşmak zorunda kalmaman gerekir belki? O zaman, gerekmez...

— Hayır, niçin. Ben tamamen sıhhatteyim Kolia... biraz kanıyor ancak, o kadar... parmaklarım donmuş. Fakat bu da önemli değil. Kısaca başıma gelenler şöyle: hava alanlarına, birliklere toplu gruplar üzerine atılıyorduk... ve açıkça bir hava çarpışmasıydı... çok yakıcı bir hava çarpışması... İki uçağı devirdim fakat benim uçağım da yaralandı benim uçağın haznesi yanıyordu... o zaman, işte biliyorsun bu pek parlak olmadı, kayboldum, uçağın heryeri yanıyordu, döne döne indim. Sonumun geldiğini düşünüyordum. Henüz yanıp tutuşmaya başlamıştım... Sonra hiddetle sıçradım, daha savaşmak zorunda olduğumu düşündüm. Hangi mucizeyle bilmiyorum, uçağımı ayağa kaldırdım ve istikametimize doğru onu yönelttim. Ulaşacağım yeri görmüyordum. Elbiselerim yanmağa başladı. Tam zamanında önümde küçük bir orman göründü. Alaca karanlıktı. Aydınlığa doğru oraya nasıl geldiğimi bilemeden yıkıldım. Aracım çalıların arasına gömülmüştü. Uçağım alevlerle yıkıldı inliyordu, şiddetle, keyifle yanıyordu. İtiraf ederim ki, önce, alevi dahi hissetmedim. Çalıların içine, korunun içine, karanlığa daldım hemen. Arkamda ateş seslerini işittim. Öte yana atladım ve koştum. İzimi kaybederken bir hayvan gibi çabaladım. Etrafımda kar, içine girilemeyen çalılar vardı. Sonra o hızla bir çukura düştüm: derin bir sel çukuru. Herhalde beni Almanlardan bu çukur kurtardı.

Bir vadiye ulaşmadan önce, ormanlar içine

saklanarak, Ignaşa bu çukurun yarım vesrt yakınına koştu. Koru orada fazla sık değildi. Bir kızak pisti üzerine çıktı ve yukarı çıkış yönünü izledi, çünkü, aşağıda şüphesiz bir köy ve almanlar vardı. Sık orman yukarı doğru yükseliyordu. Köpek sürüsünün izini kaybettirmeksizin ve sürülmemiş toprak üzerinde yol almadan doğruca bu yolu izlemek ön sezisi belirdi. Alaca karanlık bu yerde daha koyuydu ve bu sık ormanın altı geceyle kaplanmıştı. Aniden kızak pistine giden iki yol farketti, sağa doğru ikiyol halinde, ormanın istikametinde ormanın sık ağaçlığına doğru gidiyordu bu yollar. Bu küçük yollardan birine çıktı ve dinledi. Aşağıdan ayak gürültüsü, sesler, ateş darbeleri yükseliyordu, tam zamanıydı bunların şimdi: Almanların aşağıya doğru koştukları çok iyi işitiliyordu. Sesleri ve ayakları altındaki karın gıcırtısı her saniyede azalıyordu. Ignaşa öne doğru koştu ve içine girilmesi olanaksız sık ormana daldı. Birden bire, karanlıkla kaplanmış hissetti kendini, hayatında hiç böyle bir karanlık görmemişti daha. Hemen kör olduğunu anladı. Bu düşünce onu dehşete kaptırdı. Böyle bir korku, böyle bir ümitsizlik duymamıştı, hatta ateş içinde uçağıyla dönerek düştüğü anda bile, Bu, uçsuz bucaksız karanlıklardı, ve çıkış yolu olmaksızın, tek başına içiçeydi, her yerde dibi görünmeyen bir boşluk. Uzun zaman ruhundaki korkuyla yatıp kaldı, çünkü donmaya başladığını hissediyordu. Bir kere daha kendi kendine ayaklandı «canlı

olduğuma, kafam hünüz omuzlarım üzerinde durduğuna göre son nefesime kadar yaşamak için savaşacağım...»

Anlatırken elimi tutuyordu ve parmaklarımı sıkıyordu. Eli, kırmızı kanla çizgi çizgi olmuştu. Körlere özgü bir şekilde kendi kendine ve uzakta gülümsüyordu.

Seyredercesine bir bekleyiş içinde sustu. Bu sesiz belirsiz gülümseyişe boyun eğerek bende sessizliğimi muhafaza ettim, nefesimi bile tuttum. Fakat bana doğru dönerek sordu:

— Ya sen... sen Kolia, nasıl yaşadın?.. Nasıl savaştın?.. Anlat... şimdi zengin bir hayatın var. Radyoyu dinliyordum, senin hesabına büyük zaferlerin oldu.

— Fakat nasıl kurtuldun Ignaşa?. Bir tuzak içindeydin, Almanlar etrafında ve bu korkunç karanlıklar içinde. Onu bir türlü gözümün önüne getiremiyorum.

Sıkıcı bir gülüşü vardı. Bu gülüşle yeni bir şeyler vardı. Güçlükle çıkıyordu, zor duyulabiliyordu.

— Anlıyorsun işte Kolia... Ben de şaşırıyorum... İlerlediğimi, iyi bir yönde ilerlediğimi hissediyordum. Fabre'in evinde böceklerin yön bulmalarına değin önsezileri üzerine tam bir çalışma var. Herhalde bende de bu anda böyle bir önsezi uyandı, bir başka önseziyle: saklanma önsezisi, her şeye şüpheli bir dokunmayla, sesleri, gü-

rültüyü işittiğim zaman hemen ormanın içine gizleniyordum. Önceki dayanılmaz bacak ağrım sonra hafifledi. Parmaklarımın donmuş olduğunu anladım. Yanaklarımın acısına rağmen ellerimi karla ovuyordum. Nihayet bir köpekle konuşan bir adamın sesini işittim. Bizden mı, düşmandan mı yana olup olmadığını bir türlü ayıramıyordum. Silâhımı çıkardım ve kendimi hazırladım. Bu anda ne hissettiğimi tahmin edebilirsin Kolia. Ölüme ve yaşamaya hazır bekledim. Yeniden sustu, tuhaf bir gülüşle. Sonra kendi kendine belli belirsizce güldü.

— Hayatta birçok anlar vardır... İnsanlıktan uzak anlar. Avlanmış bir hayvan gibi ormanın içinde kaldığım zaman bu da korkunç bir şeydi. İnsanlıktan uzak olan bu işte. İşte o anda irademherşeyi alt ediyor; irademdüşüncem kadar kuvvetli olduğuna göre... O vakit ne korku, ne hiddet... Kısaca Kolia, kendime inanıyorsam, korkacağım hiçbirşey yoktur. Kısacası şuurum var ve amacımı biliyorsam... Arkanıda, önümde, yukarda aşağıda düşmanların bir tuzağı varsa pek az önemli benim için. Pilotlar, filozoflardan biraz azdır.

— Peki, sonra Ignaşa, diyerek onun yüzüne eğilip titrek bir sesle onu dürttüm. Ignaşa'nın ürküntüsü ondan hemen çıkıp, kalbimde yakalamıştı beni. Fakat, kardeşim bu hikaye seni üzdü belki.

— Şeref sözü veririm ki Kolia, hayat birbirinden ayrılmaz şekilde komedi ve korkunçluğu bir arada bulunduruyor. Güldürüde trafik bir adım vardır denilir. Hayır trajedi ve komedi birleşmezler, onun değer verildiği yere göre değişir. Köpek diliyle birşeyler ürüyen, kendi kendine sağa sola giden, beni burnuyla koklayarak farkeden bir köpek bana doğru koştu. Efendisine ulaşmanın sabırsızlığımı? Yoksa bir av bulmanın sevincimiydi ondaki? Geriye geldi sonra beni yeniden kokladı. Birisinin ayak seslerini ve solumasını işittim. Bağırdım: «— Kim olduğunu derhal söyle.» Adam durdu ve kuvvetli bir sesle gürledi. «Kardeşim, kardeşim korkma. Köpek artık sızlamıyorsa da yine hırıltılar çıkarıyordu. Kımıldamadan ve tetikte durarak sordum- «— Bizden olduğunuzu nasıl ispat edebiliyorsunuz?» güldü ve alçak sesle konuştu yeniden: «— Bunu yapamıyorum.»

Bununla birlikte bizlerden olduğunuzu biliyorum .«Benim kim olduğum üniformamdan anlaşılıyordu.» «-Hah... Üniforma hiç bir şey belli etmez. Almanlar Rusların elbiseleri altında saklanmayı da biliyorlar.» «-Öyle... işte arkadaş, körüm, uçağımla birlikte yandım, Almanları kaçırdım, tam bir sonsuzluk içinde yerde süründüm, sandım ki dondum ve korkunç yanıklarım var, bir tabancam var, fakat beklerken, size onu iade etmeyeceğim... her ihtimale karşı. Benim de otomatik bir tüfeğim ve el bombalarım var.» «-Siz kimsiniz?» «Partizanlar var, buradan uzak değil,

gruplarından tanıyorum onları. Çok yakın, ahşap bir evimiz var. Köpeğin sesini işittik ve onu izledik. Bizim köpek kulaklarını dikmişti. Almanlar olduğu zaman havlamıyordu, sessizce bizi götürüyordu. Bir rus hissedince bağırıyor ve, dansediyor. Şimdi, elinizi veriniz. Sizi bizim eve davet ediyorum. Sizin yaralarınızı pansuman ederiz, yiyecek vereceğiz size, ihtimam ederiz sonra konuşuruz.» İşte Kolenka, ölüm ve hayat arasındaki maceralarımın hikayesi bu...

— Sovyetler Birliğinin kahramanı olduğunu nereden öğrendin Ignaşa?

— Evet, evet... sahi bu gerçek mi?... Kolika... Dün bir komisyon üyesi bana dedi onu fakat tamamen inamadım. Lida gazete nerede?

Yatağında oturdu, örtüsünü attı ve sımsıkı sarılı bacaklarını indirdi. yüzü kan akımından morardı ve gözleri aniden parıldadı.

— Bekle Kolenka... gözlerimde aynı parıltılar var.

Sallandı, başını tutup kulağının üzerine tekrar düştü. Sonra yeniden dikilerek, gözleri yaşlarla dolu dolu güldü.

Onu kucakladım ve yeniden yatırdım.

— Sakin ol canım... göreceksin... sakin ol, uzan, dinlen... Hastabakıcı koştu ve cebinden gazeteyi çıkardı.

— İşte, işte Ignat Prokofiç... Sizin fotoğrafı-

nız var. Ignaşa gazeteyi aldı ve parmaklarıyla dokundu...

— Hangi yerde? Elimi tutun, gösterin... Buda mı? oku, Kolia...

Kararname metnini okudum ona ve o, şaşırmış gülerek uzaktan bakıyordu.

— Bu büyük bir mutluluktu... Kolia bu ne büyük bir mutluluk anlıyor musun?.. Lida... Sanıyorum ki gözlerimin içinde yanar döner kasırgalar var... bu sönmüş ışığın bir anısı olmalı... Fakat bu bir gerçek.

Hastabakıcı bizim üstümüze eğildi, Ignaşa'nın saçlarını düzeltti ve onu okşayıcı bir ses tonuyla sakinleştirmeğe çalıştı. Ignaşa elini aldı ve göğsünün üzerine koydu.

— Yeter ki mutlu olunuz Ignat Prokofiç. O kadar memnunum ki.

— Görüyorsun, Kolenka, ne kadar nazik... Elini göğsümün üzerine koydu, ve bu cana el üzerinde tatlı bir sıcaklık hissediyorum.

Hastabakıcı onu yalnız bırakmamı işaret etti. Elimi saçlarının üzerine koydum ve ona tatlılıkla, bir çocuk gibi, yarın görmeğe geleceğimi söyledim. Şimdi barınağımla uğraşmak zorundaydım.

Bana ellerini uzatırken tedirgin oldu.

— Git, git, kardeşim, tabii...

Utanmaksızın gözyaşlarıyla onu terkettim. Yaralılar en ufak bir şaşkınlık göstermeksizin ba-

na bakıyorlar ve dostça gülümseyişleriyle beni izliyorlardı.

Ignaşa hakkında konuşmam için hastahane başhekimini bu gün de görmeği başaramadım. Zor ameliyatlarla uğraşıyordu. Komisyon üyesinin evine uğradım. Henüz traş olmuş genç bir kaptan beni karşıladı. Biraz beyaz ekmekle sütlü kahve ikram etti. Yüzü kuru ve solgun, ince burunlu ve geniş çerçeveli gözlüklüydü ve sürekli gülümsüyordu. Nerde durduğumu, uzun süre için orda bulunup bulunmadığımı ve bana faydası olup olmadığını sordu.

XIX

Ertesi sabah, antreye girdiğimde Ignaşa mavi bir sabahlıkla ve sarılı ayaklarının üzerinde güçlükle durduğu terliklerleydi. Kapının yanındaki yatağının kenarında duruyordu, sanki avluya çıkmak istermiş gibiydi. Her zamanki okşayıcı gülümsemesiyle gülüyordu, fakat gözlerinde çocuksu bir hayranlık ve derin bir dikkat parıldıyordu.

Hastalar arasında biri seslendi ona:

— Şaranov... kardeşiniz burada. Fakat elini bana doğru uzatmıştı bağırırken: gölgeni gördüğümü sanıyorum. Kucaklaştık.

— Pekala. Kendini nasıl hissediyorsun Ignaşa?

— İyi Kolia, mükemmel... diye gülerek cevap verdi. Anlıyorsun, Pencereleri bir sis içinde görüyorum.. Bu ilk belirti, kardeşim ilk belirti.. Fakat gerçek gün gelecek yakında... Kendi kendime yürüyorum: pencereye kadar, mavimsi gün ışığına gidiyorum, sonra buraya kapıya doğru tekrar geliyorum. Aşağıda bir bulut aydınlık var, burası karanlık. Mükemmel... Kolunu bana ver. Şimdi benim tarafımdan mektup yaz onlara... Yeniden uçacağım Kolia... yeniden. Oh... Onlara, bu Alman haydutlarına bunu göstereceğim... İntikamımı almayı bileceğim... bu üç ayın intikamını şiddetle alacağım.

Koridordan çıktık ve ağır ağır bu uzak karanlık içinde ilerledik. Parmaklarını indirirken sinirli bir titreme duyuyordum.
Kendimi onun yakınında hisettiğim için mutluydu ve bu titreyen sıcaklık kelimelerden daha iyi bana olan sevgisini söylüyordu. Kasılmış bir spazmın boğazımdan yukarı çıktığını hissediyordum ve uzun süre bir söz söyleyemez oldum. Kalktı, tekrar oturdu, hep ceplerini karıştırıyordu. Ona sordum:

— Onun Sovyetler Birliğinin Kahramanı olduğunu ilan etmek için düne kadar neden beklediniz?

Şaşkınlıkla kaşlarını kaldırdı ve sonunda onlara çatmak için kaygıyla hareket ettirdi.

— Bunun ne olduğunu görüyor musunuz...

Verilmiş ödülün miktarının büyüklüğünü hatırlamak gerekir: diğer taraftan, kardeşiniz ciddi bir durumda geldi bize, Sonra kendisi de öğrenebilirdi onu. Gazete kolleksiyonlarına bakarken onun ismi üzerine düştük: Onu tebrik ettim, fakat ona inanmadığını tahmin edebilirsiniz belki de onu şaka kabul etti. Gazeteyi istedi.

— Hastahanede uzun zaman kalacağını düşünüyor musunuz?

— Vallahi bilmiyorum. Herhalde yaza kadar kalacak. Onun ayaklarıyla olacak bir şey.

— Ya onun görüşü?

Komisyon üyesi gözlerinin üzerinden kaşlarını kırıştırdı, gülüşü ağlamaklı ve biraz karışıktı.

— Buna yetkili değildim. Bu konuyu hastahanenin müdürüne bahset, o iyi bilir. Kalktı ve saate baktı.

— Yarın akşam onu görmeğe gidin. Biraz keskin bir adamdır, fakat açık sözlüdür. Bugün ona haber vermeğe çalışacağım.

İşim hakkında bir kaç soru sordu ve iç çekerek:

— Evet, biz de... ağır, çok ağır sorumluluklarımız var... Burada, insan çıplak gibidir, ne ıstıraplar ve de trajediler, ne büyük ruhlar... sadeler... birçok tanımamışlar... kardeşiniz de onlardan biri... büyüklüklerinden habersiz olan kimselerden biri. Daha fazla bir kuvvetle sıkıyordu.

— Anlat bana Kolia, nasıl savaşıyor ve kazanıyordun. Seninle gururlanıyorum. Önceden, göze çarpacak bir şeyler yapacağını biliyordum... Başka türlü yapamazdın, biliyordum. Hatırlıyor musun bizim ihtiyar «- Tüm Şaranovların yetenekleri vardır derdi. Çalışma aşkı, onun için yeteneğin ölçüsüydü...»

— Onu, ateşin altında tankları onardığını da gördün mü Ignaşa?

— Oh... baba boyun eğmiyor. Onu tanırsın: evinde değil, atölyede ölecek. Ölüm şereflidir. Haydi seninle kırmızı köşeye gidelim, bu tarafta bir yerdi, koridorun ucunda. Bana Lisa'nın mektubunu okuyacaksın. Anlat bana, beklerken, Ural'ın geçilmez baltalık ormanlarını nasıl elegeçirdiniz.

Ona, küçük kelimelerle birliklerimize nasıl katıldığımızı, nasıl bombaladığımızı, Piyotr'un küçük kızının ölümünü, Nataşa'nın hastalığını, makinamın çalışmasını ve fabrikamı nasıl inşa ettiğimi anlattım.

— Bravo Piyotr, diye iç çekti Ignaşa ve parmaklarımı kuvvetle sıktı. Onu bırakma Kolia... Bu onun hayatı için bir darbedir.

Gençler koltuk değnekleri üzerinde sıçrayarak bizi karşılamaya geliyorlardı. Konuşuyor, şakalaşıyor, ve canlı bir şekilde gülüyorlardı.

Aydınlık bir odaya girdik, vazoların içine yayılmış çiçekli bir masa vardı ortasında. Ignaşa sevincini yeniden ifade etti:

— Anlıyorsun, bu aydınlık... bu, öyle bir açık mavi ki...

Sabahlıklı bir hasta odada bir gazetenin arkasına gizlenmiş oturuyordu. Okumaya öyle dalmıştı ki bizim gelişimize dikkat etmedi bile. Fakat masaya oturduğumuzda kapı açıldı ve hastabakıcı Lida, sevimli bir şekilde gülümsiyerek, odadan yaralıyı çağırttı.

— Yakında, yakında Kolia... Yeniden, her şeyi, seni fabrikayı görmeğe geleceğim, seni tekrar göreceğim, seni, Alyoşa'yı, Leningradlıları... Bana iyi bir cihaz hazırlayın...

— Onlardan birini hazırlayacağız, Ignaşa, kesinlikle... Senin için özel olarak onu hazırlayacağız.

— Çok iyi, mükemmel... doğruca Leningrad'a yönelteceğim onu.. Lisa'ya doğru koşacağım aceleyle ve bağıracağım «Benim işte, Lisa... Yandım ve külümden dirildim, tıpkı masal kuşu gibi.»

— Lisa beni görmeğe gelecek Ignaşa, gelmesini telgrafla bildirdim. Geri çekildi ve bir hareketle beni susturdu.

— Lisa mı? Buraya mı? Leningrad'dan... Kolia, sen bir delisin... Şimdi mi? Bu günler mi? Onu kim için alıyorsun. O halde?...

Fakat, aniden birdenbire durdu ve sustu: şüphesiz sözlerinden ürperdiğimi hissetti. Onu işitmekten ıstırap duyuyordum, fakat gerçeği, gerçe-

ği nasıl gösterebilirdim? Mektuplarında Lisa beni görmeğe gelmek için bir tek istek belirtisi bile göstermemişti. Tersine, mektuplarının her birinde kendisi için, doğduğu şehrin insanları için, Leningrad için gururlandığını belirtiyordu. Benim için eziyet çekiyordu. Yanımda durmak istiyorduysa da benim için bu ezilmiş şehri terketmeğe değin hiçbir fikri yoktu. Yalnızca, bu anda ki ileride geleceğini ümidederek ne kadar körmüşüm. Lisa telgrafta cevap vermiyordu, mektuplara da cevap vermiyordu artık. Açıkça Leningrad kişisel kaderini gösteriyordu, bu onun için ölüm kalım meselesiydi. Kendini nasıl kurtarabilrdi? Ben, Ignaşa, benim ihtiyarlar, bütün güneyde savaşanlar, büyük şehrin ruhudur. Lisa gibi yapacaktım. Güneyde hendeklerde, atölyede, kalbimin tüm ateşiyle çarpışacaktım.

Ignaşa omuzumu okşadı ve üzgünce konuştu:

— Affet beni, Kolia... Seni üzdüm... Fakat sevgili kardeşim, herşey senin istediğin gibi düzgün olsaydı, mutlu olacaktım.

Onu teselli ettim aceleyle:

— Üzülme Ignaşa... Şüphesiz Lisa Leningrad'dan gitmeyecek. Herkes kendi görevinde olmak üzere savaşmaya devam edeceğiz.

Elimi yakaladı ve acıtıncaya dek sıktı.

— Evet, evet Kolia... hatta ıstırap içinde bile savaşmaya devam edelim, gereklilik bize onu kabul ettiriyor. Görev ve mutluluğumuz oradadır...

Ben... hayır, canlı kalmam tesadüf değildir. Vatan yok olmaktan kurtardı, bana ihtiyacı var... Ayak parmaklarım dondu, fakat iyileşiyorlar. Yüzüm yandı ve dondu, fakat bu duman gibi kalkıp gidecek... Önemli olan, Kolia, gözlerdeki parıltıdır. Ne kadar mutlu olduğumu bilseydin.. Yakında, güneşi tekrar göreceğim... Seni fabrikaya görmeğe geleceğim yepyeni bir stormovik götüreceğim. Bir kartal gibi hava alanıma varacağım... Bütün arkadaşlarımı kucaklayacağım...

— Seni sabırsızlıkla bekleyeceğim Ignaşa... dedim ona, onun mutluluğuyla dolmuş olacak. Biliyorsun ki bu bizim için ne büyük bayram olacak ...Araç sana garanti şimdiden ...

Gülerek boynuma atıldı:

— Deyişlerimiz ve sevinçli Kolia... Ateşli bir ümit ve yemin bizi herzaman alışılan bir hayatın üstüne çıkarıyor. Şimdi, Kolenka, arkadaşlarıma yaz.

Salona geçmek için yeniden koridorda yol aldık. İhtiyatla yürüyordu, ayaklarındaki yaralar şüphesiz kapanmamıştı, fakat bir körün yürüyüşü yoktu, elimi tutmuyordu, körlerin elleri ağırdır. Pencerenin ötesindeki ışıklara doğru kendi kendine yöneliyordu ve saf bir şaşkınlıkla tekrarlıyordu: Aşağıda penceremi?.. Bunlar dalgalar gibi biliyorsun.. yabancı. Turuncu ve mavi renkler.. Bu sizin puslu ışıklarınızın dağılmasını istiyorum.

Durdu ve kaygıyla sordu:

— Ne zaman buradan gidiyorsun Kolia?

Dikkat ve üzüntüyle cevap verdim ona.

— Geri dönmem gerekiyor Ignaşa. Sen de biliyorsun ki vaktimi boş geçiremem.

Şaka ederek ilave ettim:

— Sana mükemmel bir uçak hazırlamak için gitmem gerekiyor.

— Evet, evet Kolia. Sen savaş alanındasın. Şimdi senden ayrılmaktan üzgünüm fakat, uçak. Hergün seni ve onu düşüneceğim.

Aynı gün içinde alanıma döndüm. Ciddi şef Pavel Pavloviç'de haber almış. Beni bir dost gibi kabul etti. Yakınarak ve kendi kendine kıvrılarak şapkasının siperi altından baktı bana, ve masanın üzerine parmaklarını tıkırdatarak düşündü

— Peki, size bir yer ayıracağım. Gideceksiniz.

Ve derhal aceleyle odadan çıktı.

Akşam, beyaz saçlı, ince sakallı, keskin mavi gözlü başhekim beni sessizce odasına aldı. Kalemiyle, bir sandalyeyi gösterdi kısaca. Onun yanında, masanın arkasında ayakta, sarkık yanaklı yaşlı bir hastabakıcı duruyordu.

— Ben yaralı, pilot Şaranov'un kardeşiyim, konuşmak istiyorum diye söze başladım...

Bir davranışta bulunmadan sözümü kesti.

— Evet, görüp göremiyeceğini bilmek istiyorsunuz. Kıllı elleri üzerine gözlerini indirerek sustu, bir an düşündü ve oldukça sert bir şekilde konuştu:

— Büyük şansı var, nefesi kuvvetli bir adam. Onun yerinde bir başkası olsaydı buraya kadar gelemezdi. Bacaklarındaki kangren durduruldu. Vücutta ki yanıklar iyileşti. Şimdi gözleri problem. Yapılan taarruzlarda tankı yönettiğim anda, ne de birliklerimizin bombardımanı sırasında böyle bir şey duymamıştım hiç. O anda birliklerim hareket hızlarını arttırmışlardı taarruzumuzun başarısı da buna bağlıydı, fabrika tesislerimizin kurtuluşu da. Şimdi ise, bir çeşit, kuvvetimi kaybetmiş hissediyorum kendimi. Yerime sımsıkı tutunmuştum. Hayatım pilota bağlıydı. Onun ki de zamana ,depodaki benzine, beklenmedik binlerce ve önüne geçilmez koşula bağlıydı. Fırtınanın alaca karanlığı içinde, nerede olduğumuzu ve aşağıda neyin bulunduğunu bilmeden dolaşıyorduk: dağlar, ormanlar granit kayaları(veya işlenen tarlalar). Camlar kirli ve süt gibi buğularla örtülüyordu, bu gri fırtına içine itilmiş kaçınılmaz bir bulut ambarındaydık sanki. Uçağın içinde aletler bile görünmüyordu Uçağın planları bile görünmüyordu artık. Sanıyordum ki birkaç saniye içinde, düşümüzü bile anlamadan toprağa saplanacak veya taş yığınları üzerine patlamalarla uçacaktık. Şerefsiz ölmek, savaşımı şaşkınlıkla kesmek... Savaşma anında şimdi hayatımın yolunu görüyordum... Daha o kadar az iş yaptım ki... gerçekten ateşten ateşlenmeğe başladığım bir anda savaşı yarıda bırakmak. Tam alnının üzerinde genişçe savaş sürdüğü bir sırada savaştan çık-

mak. Ve Lisa, gözbebeğim Lisa, Lavrik'iyle.. bu darbeye katlanabilecek miydi?

Bu anda kaçınılmaz bir düşle hislendim, kendimi fena hissettim ve gözlerimi kapadım. Araç inledi ve çırpınma sıçramaları vardı. İnsanların bağırtılarını, uzaktan, boğuk genel bir hareketlenme işittim. Gözlerimi kuvvetle açtım ve askerlerin yuvarlak pencerelere koşuştuklarını gördüm. Hattâ iriyarı bir sivil pencereye yüzünü yapıştırıyor, hayretle aşağı bakıyordu. Bir aydınlık, dalınması güç bir uçurum gibi karanlık korkunç bir uçurum gibi hızla üzerimize doğru geliyordu, ağzını geniş bir şekilde açmıştı, git gide. Bizi bir anda yuttu ve hemen sonra kendimizi saydam, mavi bir hava içinde bulduk. Uzaklarda karlı tarla ve tepeler görünüyordu.

Kendime geldiğimde, cama yapıştım ekili, donmuş tarlalar, köy vadileri fırtınalı bir tutum içerisinde yanımızdan geçtiler. Uçak birçok defalar toprağı sıyırdı, uğuldadı, havaya sıçradı bütün ağırlığını tekerlekleri üzerine koymak için.

Çukurlar üzerinde şasinin gürültüsü, donmuş tarlanın küçük tepeleri, doğduğum toprağın sağlamlığı, uzaktan gülümseyen ahşap evler ve gecenin mavi eğiklerini büyük ifadesi olanaksız bir seviçle hissettim. Uçak durduğu zaman zevkle doldum. Hepsi kalabalık halinde dışarı atıldılar. Kapıları açıp merdiveni indirdiler. Ayaklarım ve

ellerim titriyordu, karın üzerine inmede güçlük çektim, amaçsız, yönsüz, bir toprağı hissetmek için sessiz karın genişliği içinde hareket ettim durmaksızın, çatırdayan kar, yumuşak tarlaların hareketsizliği, küçük tepenin tatlı eğimi arkasında sempatik köy çatıları uzanıyordu.

— Sevgili vatan toprağım... diye doğduğum yerin toprağına mırıldandım.

Ve aniden ruhum aydınlandı, sağlamlaştı, tümgörüntü ve sayıklatıcı düşünceler sisle birlikte kayboldular. Durdum ve döndüm. Uçak uzakta, başı havada, kanatları iki kat olmuş, hareketsizdi Mürettebat ışığın etrafında gruplaşmışlardı. Gece henüz kararıyordu ve uzaktaki karlar alaca karanlığın mor rengini alıyorlardı. Gök bulanıktı ve bulutlar alçaktan gidiyorlardı. Kar taze olmasına rağmen, ayaklar altında, burada gıcırdıyordu, bu kötü yüksekliklerde bizi yakalayan fırtına herhalde geçmemişti. Hava, ıslak toprak ve duman kokusuyla karışmıştı. Benden uzakta olmıyan cılız bir at, gölge gibi yürüyordu. Nerde bulunduğumuzu öğrenmek için, yetişmek için koştum. Koyun derisinden kısa bir kürk ve eski bir elbise giymiş köylü hoş olmayacak şekildeki gülümsemesiyle bana bakıyordu ve duygularını zayıf sakalında belli etmemeğe çalışıyordu. Atını durdurdu ve ilk olarak sordu:

— Buraya konan bu kuş ne? Herhalde ondan çıktınız ...

XX

Sabah, parlak, güneşle dolu ve tertemizdi. Dünya, hava atmosferi içinde tuhafça, alışkın olmayan bir biçimde salınıyordu, ev grupları çirkince yontulmuş parıldayarak kayboluyorlardı göz önünden, fabrika binaları kabartma plan üzerinde cüce kalmışlardı. Şehrin ani kayboluşunu farketmeğe zamanım yoktu. Yaygın vahşi ormanlar üstünde bulunduk. Sanıyordum ki karşıkoymadan düşüyorduk, çünkü çıplak ağaçlar, çamların mavi-siyah başlıkları bize doğru hızla yaklaşıyordu, o esnada kar yığıntıları uçağın üstünde dolaşıyordu. Sonra kar ve korular birdenbire gömülüyorlardı. Hızla yükseliyorduk gibi geliyordu bana. Uçağın uçuşunun düzenli olduğunu dümdüz bir hava yolu takibettiğimizi anladım, o sırada tepeler iniş halinde yükseliyordu ve vadiler halinde alçalıyordu.

Pervaneler kasırga gibi uğulduyor, kulakları gıdıklayıncaya dek, ve uçak bir müzik aletinin teli gibi titreşiyordu.

Uçakta bir düzine kadar kişi vardı. Daha çok asker, genç komutanlar. Sol yanda koltuk yok. Birbiri üzerine sıralanmış küçük çekmeceler vardı, aynı şekilde ortasında büyük ve uzun çekmeceler vardı. Kumandanlar üstüne oturmuşlardı. Toplumun çeşitli görevlerinde çalışanlar rahatça sağ-

daki koltuklara oturmuşlardı. Uçak personel üyeleri -beş kişi- pilot kabinininde bulunuyorlardı, gözlükleri şapkaları ve çantalarıyla mavi gömlekleriyle geçmeğe izin vermek için kabinin kapısı açıldığında onların meşin paltoları içinde sırtlarını görüyordum. Komutanlar ikişer, üçer onların ne konuşmalarını, ne gülmelerini işitmeksizin, hareketler halinde, gülerek, canlılıkla konuşarak, oturuyorlardı. Pencereden uçağın gri-yeşil kanadı görülüyordu. Ayrıca uçaklara karşı kullanılan; şüphesiz obuslerin patlaması sonucunda oluşmuş deliklerle parçalanmıştı kanat. Pencereden, sabit nazarlarla, mavi ve kahverengi çalıların görünüşüne sahip koruların kalın örtüsü ve karla örtülü, salınan ve dalgalanan tepeleri görmek için dikkatle bakıyordum.

— Biliyor musunuz doktor, diye sabırsızlıkla sözünü kestim ve hiddetimle ayağa kalkarak biliyor musunuz gördüğünü? dedim.

Eliyle sandalyeyi gösterdi ve asıksuratlı bir teklifsizlikle sözümü kesti:

— Oturun, lütfen... Şimdiye dek, henüz görmüyor hiçbir şeyi...

— Fakat pencerelerin belli belirsiz noktalarını görüyor ve onlara doğru gidiyor. Bu bir tanrı değil.

Keskin gözlerini yeniden bana dikti.

— Tanrıdan kim size bahsediyor? Size sadece

şunu söyleyeyim ki bu uzun bir iştir. Bir taraftan, yaralar, bereler. Bu an meselesi. Sonra yanıklar

— Fakat bir tek şey söyleyin bana doktor: görecek mi yoksa hayır mı? Gözleri tatlılaştı ve düşünerek, iyilikle cevap verdi:

— Ümidedelim, ümidedelim.

Beni hiddetle teselli etti.

— Artık onu görmeğe gitmeyin. Şımartacaksınız.Onun gibi insanlar çok hislidirler.

— Zaten henüz veda ettim. doktor.

— Çok iyi, yetenekli bir organizmaya sahip, şaşırtıcı, kuvvetli bir irade...

Çok heyecanlıydım, dışarı çıktım. Gece hava alanı üzerinde yoruluncaya dek başıboş dolaştım. Dinlenmek için odama çıkarken, kalkıp yeniden sokağa çıkarken. Ignaşa ve onun körce gülümseyişi beni izliyorlardı sandım.

Tepelerin kabartıları uçağa yaklaştıkları esnada, ince uzun kayın ağaçları beyaz ve net görünüşleriyle tamamiyle yakınımızda uzanıyorlardı. Yüksekliğin baş ddndürücü hissi, kafada tuhaf bir ıstıraba, kalın özlem dolu uyuşukluğuna sebep oluyordu. Sık sık, bulantının verdiği bir çırpınma, barsakları sıkıştırıyor ve kendine rağmen, boyun eğmiş, acımlı, sıkılmış olmanın şüphesiz zorunlu kıldığı bir gülümsemeye, inlemeğe ihtiyaç hissettiriyordu. Genç komutanlar kendilerini tamamen rahat hissediyorlardı, şarkı söyleyecek kadar keyifli oldukları görülüyordu. Onlar arasında ikisi

daha irice ve sinirliydi. Bu hallerinin nedeni bilinmiyordu. Santranç oynuyorlardı. Onlara bakarken, parlak bir ışığın düştüğü küçük çatının içinde geniş bir açıklık farkettim. Gözlerimi kaldırmak için koltuktan kalktım, geniş bir camdan alarm zilini gördüm. Bu ışık yuvası içinde bir mitralyöz, onun havada tutturulmuş namlusunu, aniden gördüm.

Sis yığınları yanımızdan geçmeğe başladılar. Onları parçalıyorduk, güneşli ve mavi alana yeniden çıkmak için beyaz tüylerin içine dalıyorduk. Sonra, sis geniş bulutlar halinde geldi, uçağın kanatları artık görünmüyordu. Pencere gri bir karanlıkla karışıyordu. Bulutların yarattığı uyuşukluk sıksık meydana geliyordu ve bu midemi rahatsız ediyordu. Açıkça uçağın uçurumun içine kayışına karşı koymaksızın karanlıkları delip geçecek sanıyordum ve belli belirsiz, gözlerimi kapatırken koltuğun saplarını yakalıyordum. İki saniye sonunda uçak, yumşakça titriyordu, bir yana atılıyordu, alarm verir şekilde gürlüyordu. Koltuğuma gömülüyordum: uçak herhalde tekrar yükseliyordu. Sonra, birdenbire, bulutların aşağıda kalın birikmeler halinde yığınlaşması şeklinde dalgalandığı sırada güneş tekrar göründü. Bu parlak, sınırsızca hareket eden, görünüp kaybolan bir denizdi. Gök yüksekte mavi ve okşayıcıydı. Uçağımızın mavi gölgesi, hayalî bir kuş gibi, sıçrayarak, dalgalanırken, bulutlardan parlayan denizin kırık dalgaları üzerinde son derece hızla ka-

yıyordu. Gözleri kör eden bir alevle yanan bu uçsuz bucaksız okyanusa büyülenmiş gibi bakıyordum.

Uzun zaman böylece uçtuk. Belirsiz bir şekilde uyukluyordum. Kanatların gürültüsünü ve aşağıdaki kaynaşan ışıklardan yorulmuştum. Koltuğuma daha çok gömüldüm, Bacaklarımı uzattım ve başımı duvara dayadım.

Görüntüler önümden geçti... Lisa ciddi ve ıstıraplı yüzüyle bana bakıyor. Bu kaygılı ve zayıf yüzde, gözler iri görünüyorlardı... Bana gülümsedi ve inatla benim işitmediğim bir kelimeyi tekrarladı. Ignaşa eskisi gibi, Leningrad'daki gibi gülümsedi ve bağırdı: «- Güneşi göreceğim, güneşe doğru uçacağım.» Doktorun sesleri: onun tatlı gülümsemesi içinde, Ignaşa'nın iyileşmesi inancını taşımaksızın beni kandırmaya çalışıp çalışmadığı anlaşılamıyordu, veya Ignaşa'nın gözlerinin açılacağından emin olup olmadığı anlaşılmıyordu. Fakat kendi kendine söylenerek bana tedbirli bir şekilde cevap veriyordu. «- Kuvvetli bir vücut, iradenin büyük kuvveti.» Belki bana Ignaşa'nın hayatının olağanüstü bir iradeyle ancak ümidedilebileceğini mi anlatıyordu? Düşünce kırıntıları, soyutlaşmış kelimeler fışkırıyor, birbirine karışıyor, sönüyor, kalbimi harekete geçirmek için yeniden ayarlıyorlardı. Ignaşa yaralı, morumsu derili, sütün kaymağı gibi parlak ve ince derili ellerini uzattı, kendi kendine gülümsüyor uzakta. Belki

bu anda günün ilk ışıklarına doğru uzanarak odada dolaşıyordur... Gelecek günleri hayal ediyor, güneşi, uçuşları... rüyasında ve gündüz parlak dirilişinin yakınındaki mutluluğun yemiyle yaşıyacak... Değerli varlıklar benden uzaktalar. Acaba her zaman için mi? Kuşatılmış şehirden ellerini uzatıp, seslenerek haykırıyorlar: «bizim öcümüzü al.» Evet öç almak, tek amaç. Bizim kurtuluşumuzun mutluluğu sana bağlı... Yıldırım gibi bir intikam içinden çıkmak... Lisa'mın ve ihtiyatlarımın kuvveti azalıyor. Önce, savunmak için fırtına gibi olmam gerekiyor.

Lisa işinin başında ayak direyerek çarpışıyor. Bombardımanlardan ve şehrin her günkü akınlarından korkmuyor. Her gün ölümü görüyor. Her yerde ölüm onu gözetliyor. Şayet bir asker gibi ölmeğe mecbur olsaydı, ciddi bir Rus kadını gibi ölümün karşısına cesaretle ve gururla gidecekti, çünkü ruhu büyük bir aşkla doludur. Leningrad, doğduğu şehir, hayatının ışığı ve geleceği ancak odur. Fakat niçin ruhuma böyle çektiriyor? Niçin düşüncelerimde böyle bir karmakarışıklık var? Böyle niçin eziliyorum?..

Sıçradım ve gözlerimi açtım. Uçak iniyor, çırpıntılı bir şekilde inliyor, ve bir yana öteki yana atılıyor. Pencerenin arkasında geçilmez gri bir sis topluluğu var. Birkaç saattir uçtuğumuzu sanıyorum. Genç komutanlar gülmüyor ve artık konuşmuyorlar. Gevşemişler, üzgündüler ve sıkıntı-

lı bir şekilde pencereden bakıyorlar. Bazıları sürekli uyuyarak, çevrelerine büzülmüşler.

Sisin dağılışı içinde, koyu uçurumlar, büyük bir nehir üzerinde buzdan siyah lekeler görüyorum. Kar çırpınarak ve kasırga halinde düşüyor. Toprakta, kar fırtınası olduğu belli. Fakat, görüş hızla siliniyor ve kendimizi gri ve kalın, boyutsuz bir sis perdesi içinde buluyoruz. Uçak ani bir dönüş yapıyor, bundan üzüntü duyuyorum tekrar. Kan çıkıyor ve ağır bir acı şakaklarıma vuruyor. Kasırga inleyen ve sıçrayan uçağı itiyor.

Çalkalanıma beni mahvediyor, sanrı halinde yarı uyku durumuna yeniden giriyorum. Görüntüler önümden geçiyorlar, kelimeler, düşünce kırıntıları karışık bir şekilde çınlıyorlar. Zaman zaman kendime geliyorum. Beyaz fırtına, süt gibi bir deniz uçurumu içine gömülürmüşüz gibi cama çarpıyordu, o anda bu kalın sisin uçurum içinde yarıldığı görülüyordu bazan, kar fırtınalarının ortasında, ağaçlı dağlarda, bir nehrin turunculaşmış kıyılarında. Bu fırtınalı çölde kaç zamandır dolaşıyorduk kimbilir?

Şuurum zayıflıyordu. Birkaç dakika içinde yarı baygın kalıyordum, fakat kendime gelirken saate baktım ve korktum. Altı saatten beri kar fırtınası içinde sallanmıştık. Beyaz kalın sis kararmış, gri mavi bir renk olmuştu. Bir saat içinde gecenin içine gömülecektik.

Bütün yolcuları endişe almıştı. Sivil giyimli iki genç yerlerini terkedip sallanarak komutanlara yaklaştılar. Gözlerindeki korkuyla, ellerini sallayarak birşeyler bağırıyorlardı. Komutanlar, kahkaha ile güldüler ve yanyan baktılar. Siviller omuz silktiler. Panik havası yaratarak tekrar yerlerine döndüler. Kır saçlı, oldukça kuuvvetli bir adam, bana doğru döndü. Alaycı bir gülümseme dumanlı gözlerinin içinde belirdi. Acaip bir durum içine düştük... Nasıl hissediyor sunuz kendinizi yoldaş? demek istiyordu sanki. Komutanlardan yaşlı, korkusuz soğuk yüzlü biri pilot kabinine doğru yöneldi, eğimli bir araziye gayretle tırmanır gibiydi. Ve emin bir elle kapıyı açtı, kapının arkasında kayboldu. Beyaz saçlı sivil bana doğru yeniden döndü. Pencereyi göstererek kurnazca bir göz kırptı. Onun espri düzenleyişiyle ilgilenmemiş gibi yaptım ve gözlerimi kapadım. Kanatların çınlamaları arasında kapının açıldığını ve parlak gözlü, sakallı bir pilotun komutanla içeri girdiğini gördüm. Durdu, kaşlarını çattı, hiddetle ve herkesin oturmasını emretmek için elleriyle işaret etti. Bariton bir sesle sanki uzaktan geliyormuş gibi bağırdı:

— Kaynaşma yok, arkadaşlar, sakin durun, ondan çok gördüm... Kalın bıyıklarının iki iri kesici dişini göstererek gülümsedi. Bağırırken bir kaç şey daha eklediysede sözlerini ayırdedemiyordum. O vakte kadar duyduğu hislilik bana yaban-

cıydı. Ne savaşta, ne ateş kasırgası altında Finlilere karşı uçaklar bizim buraya hiç inmediler, oraya inmeğe mecbur oldukları halde.

— Bizi burada avlayan fırtına. Şehir buradan uzak mı?

— Al işte... Yok canım... dedi, gülerek tekrar yola koyuldu. Oraya giderken gözlerini iyice açmalısın...

— Hayır şaka etmeyin...

— Şaka etmiyorum, bu böyle. Bu yolu tut, seni alana kadar götürür. Bizim fikrimize göre şehre kadar elli verst yol gitmek zorundasın.

— Sizin yardımınızla bir at kiralanamaz mı?

— İşte bir olay... Şimdi bunun sırası değil. Bu savaş... At... yok... ayaklarınla... yürüyerek daha iyi gelinir...

Uçağa döndüm, fakat hiçbir yolcuyu bulamadım. Hepsi kasabaya geceyi geçirmek için gitmişlerdi.

Uçağın içine girip valizimi aldım ve ekibe veda ettim. Yürüyerek şehre varmağa karar verip köye gitmedim.

XXI

Tam bir karanlık içinde küçük gara kadar, yük trenine binmek için ,gitmeği başardım. Ge-

cenin bir saatinde beni evime götürecekti.

Bekâr adam bana son derece yakın ve sevimli geldi. İçten biri gibi beni karşılıyordu. Endişelerimi dinliyor, sevincini ve düşüncelerini saklıyordu. Duvarda, Lisa ve Lavrik bana bakıyorlardı. Benim ihtiyar somurtuyor, annem üzgün bir şekilde gülümsüyordu bana. Ignaşa'da sanki orda onunla olduğumu ifade etmek için bana göz kırpıyordu.

Agrafena Zakharovna beni bir akraba gibi karşıladı. Hatta antrenin karanlığında zevkten kızardığı görülüyordu. Kökünde sevinmenin hangi özel nedenlerine sahipti? Dört gündür yoktum. Bu ciddi ve iyi bir kişinin ruhunun şaşırmasıdır ancak. Şayet atölyemde tam bir hafta görünmeseydim, bu kadın tasalanmayacaktı.

Odama güçlükle girdim. Agrafena Zakharovna gazete ve mektup demetini bana getirdi. Onları elerinden aldım ve merakla okumağa başladım.

— Endişelenmeyin Nikolas Prokofiç... Leningrad'dan gelen mektup üst taraftaydı. Onu niye geriye attınız?

Mektup kısacıktı. Bu beni korkuttu. Neden bilmiyorum. Bu küçük kâğıdın iki yanı doldurulmuş, bir çağrı gibi ciddi bir şeyler vardı. Korkarak arkamı döndüm. Agrafena Zakharona keyifsizliğimi anlamıştı. Fakat hemen odayı terketmişti.

«Sevgilim ,bütün vücudum titrerken, telgraflarını ve mektuplarını aldım, fakat uzun süredir memnun edici bir cevap yoktu. Bana öyle geldi ki, bu uzun zaman süreci sırasında beni suçlamağa ve anlamaya çalışacaktın. Leningrad'ı terketmek istemiyorum ve buna imkânım yok. Gençliğimi geçirdiğim ve doğduğum, memleketin yaşamı için savaşan şehri terketmek açıkça bir kaçışı ifade edecekti. Gururumuz Leningrad'ı sende memnunlukla terkedecek miydin? Göğsünde ablukayı yarmak için sende buraya kendini atarmıydın? Fakat, güneyde, Ural'da savunmanın öncülerindensin sen. Yirmi, otuz adım için çarpışıyorsun. Memlekete büyük görev yapıyorsun. Bütün şehir seni tanıyor. Benim kutsal görevim, basit bir savaşçı olarak sonuna dek kalmaktır.

«Seni yepyeni, engin bir aşkla seviyorum, bu aşkın adına, sevdiğim şehre kendimi tamamen veriyorum. En zoru geçti, Ladoga gölünün yanındaki abluka kırıldı. Tüm ulus ekmeğini, silâhlarını, teknik aletlerinin tümünü bize veriyor. Binlerce makina üzerinde dolaşıyor, düşman bombardımanına dikkatini vermeksizin. Kartallarımız, Alman akbabalarından gökyüzünü temizliyorlar. Doludizgin çarpışmalar meydana geliyor ve ablukanın kesinlikle ve yakında kırılacağından eminiz.

«Ignaşa'nın yeniden canlanmasından ne kadar mutluyum... Bizim ihtiyar haberi öğrendiğinde başını yukarı kaldırdı zayıflığına rağmen ve

şunu dedi: «-Şaşırmıyorum Şaranovlar şanslıdırlar, çünkü kendine güvenleri vardır ve asla şaşırmamalıdırlar.» Lavrik, bir Leningrad kahramanı olduğunu da söylememi benden istedi.

«Herzaman seninle olan Lisa.»

Bütün Lisa'nın maktubu içinde sözlerindeki tatlı sertliği beni üzdü, fakat beni utandırdı ve onunla gururlandım. O böyle hareket etmek zorundadır elbette.

İhtiyar, genç, kadın ve erkek işçiler birliğin bütün bölgelerinden gelmiş mektuplar içinde. Sorumluluklarını tavsiyelerde bulunuyorlar. Toplumcul yarışçılığını uyarıyorlar. Memleketin diğer fabrikalarındaki dökümcüler, tornacılar ve frezecilerin açık mektupları çevre gazeteleri içinde görüldü. Bu mektuplarda dostça bir cana yakınlıkla bana selâm gönderiyorlar ve gerçekleştirmeler ve başarılarıyla bana katılıyorlar. Elde ettikleri sonuçları iletmek amacıyla benimle derhal bir ilişki içine girmek isteğini belirtiyorlar. Onlardan biri dokunaklı bir şekilde yazıyor: «Biz kalabalığız ve hepsi büyük bir tutkuyla rekorlar kırmağa çalışıyorlar. Tatbiklerinden beri kullandığımız bir seri buluşlarımız var. Senin onları görmen ve onları etüd etmen iyi olacak, arkadaş Şaranov. Çalışmalarını ilgiyle izliyoruz. İsimlerimizin sana çok fazla tanınmış olmasını ümidediyoruz. İşte sevgili arkadaş savaşta gençliğimizi önde götürüyoruz, savaşçılarımızın öfkesine dayanıyoruz, onla-

rın yanında, çalışmasını üzerinde dirençli bir savaşla Alman ayak takımında ezeceğiz.»

Bu günlerde sorumluluğun hangi noktada korkutucu olduğunu anlattım yalnızca. Biraz mutlu ve her defasında kaygılıydım. Fakat, aynı zamanda eskisinden daha kuvvetli ve çok güçlü hissediyorum kendimi:

Bu altı ay içinde, gelişmiş fabrikalarımız yirmi dört saatte iki ya da üçten fazla olmamak üzere makina imal ediyorlar, uçak ya da tank dizileri değil. Her toplantıda üretimi sertçe tenkit ediyorduk. Her fabrika konferansında, yanılgılar için de ezdiğimiz bir yabancıya benzeyebilirdi. Eleştirilerimiz. Genellikle çalışmasını bilmiyorduk. Fakat gerçekte, her gün, daima artan amaçlar için şiddetli bir çarpışma sürüyordu. Ve her çalışan; işi ilk saflar içine atılmayı arzu eden bir savaşçı olduğunu daha çırakken anlıyordu. Burada da savaş heryerde her köşede sürüyor: burada da savaş, kahramanlar dünyaya getiriyor.

Sabah, fabrikaya koştum. Uzaktan, vapur dumanlarıyla gitgide kuşatılmış binalarıyla, siyah duman çıkarken yüksek bacalarıyla, binaların genişce vücutlarıyla o beni selâmladı, onun için duyduğum aşkı derin ve keskince içimde hissettim. O benim doğduğum şehrin bir parçasıdır. Bu benim evim, dünyam, kalemdir. Uçakların gümüşi buğuları gökte titreşiyor ve heryerden fabrikanın di

binden tankların metal gürültüsü geliyordu. Savaş aletlerinin bu müziğinden meydana gelerek, bizim nefretimizin, hiddetimizin, kuvvet, intikam ve zafer gerçekliğimizin fırtınası görülüyordu.

Fabrika yönünün girişinde Piyotr'a rastladım. Mutluluktan gülen ve parlayan gözleri vardı.

— Anlıyorsun Kolia sana rastlamış olmak ne hoş. Bu anda yalnızca sana ihtiyacım var. Ne kadar çabuk döndün. Ignaşa nasıl?

Cevabımı beklemeden çabuk çabuk kendi kendine sorarak konuşuyordu.

— Başıma olağanüstü bir şeyler geldi... Mucizelere açıkça inanmamak nasıl olur...

— Hemen hemen iki gün içinde bir hayal dünyasında yaşadım Piyotr.

— Beni dinle, Kolia... Nataşa'm... evden geliyorum, dün ilk kez olarak göğsüme atıldı ve ağlamağa başladı... «-Piyotr... diye bağırdı, sen yaşıyorsun... Beni buradan götür, derhal götür beni..» Ve ben ,heyecandan kendime gelemiyordum... Bunun ne demek olduğunu anlıyor musun?

— Anlıyorum Piyotr, bu büyük bir mutluluk.. bunun böyle olduğunu sana söylüyordum... Ya... benim Lisa da Leningrad'da kalıyor. Onun için, bir yaşam vardır aşağıda ancak. Bu onun yaşamı ve mutluluğudur. Ignaşa kör şimdi, fakat günün ağardığını görüyor zannediyor. Güneşi, gelecekteki uçuşları düşlüyor ve bir çocuk gibi seviniyordu.

— Evet, evet Kolia bunu iyi hissederim, bende böyle bir çocuk gibiyim.

Hızla girişteki kapıya doğru kollarını oynatarak, Atölyeye doğru yöneldim bende.

Uzakta, geniş meydan üzerinde, binaların ortasında, gümüş renkli ve kanatlı uçak yığını duruyordu. Deneme uçuşları amacıyla dizilenmiş ve bir araya toplanmış atölyelerden yeni çıkarılmış uçaklar vardı. Bu uçan makinalar ezilmez ve yenilmezdi. Dehşet içindeki almanlar onları «Siyah ölü» diye adlandırıyorlardı. Bu ürkütücü kuşlar onları «siyah ölü» ile soluyorlardı... Her yerinde, kanatlar kadar iyi kabinler var. Herbirinin içinde, ruhumun bir parçası var, ve titrek kanatlarıyla beni uzaktan selâmlıyorlar sanıyorum.

Uçaklar atölyelerin geniş kapılarından birbiri arkasına, gürüldeyerek, bölmeler içinden çıkıyorlardı. Ayrıca tanklar, demir hurdalarının gürültüsü patırdısıyla çıkıyorlardı. Solda bu araçlar, sağda ağır silâhlar. Hepsi gök mavisi ve parlaktılar. Paletlerin çelikten kısımları ve tekerlekleriyle oynuyorlardı.

Toprakların uzun gövdeleri, zırhla kaplı kulelerinden çıkarak, öne doğru kaygıyla çevrilmişlerdi. Tanklar sırayla diziliyorlar ve yola yığılıyorlardı. Bu, yeniden doğan, savaşa atılmağa hazır yeni bir nöbet değiştirme kontenjanıydı. Bu makinalar içinde de araştırmalarım ve savaş zaferlerim billurlaşmışlardı. Burada, heryerde, savaşın soluğu hissediliyor, tankların gürlemesi, gökteki uçak-

ların sarsıntısının fabrikanın akislerinin, yaygın bir alana itilmeğe hazırlandığı hissediliyordu... Böylece tankçıları, çarpışmalarıyla kanıtlanmış pilotlarla aynı düzeyde gerçek bir savaşçı hissediyordum.

Vatanım, sevdiğim, anam. Tüm Yaşamım, düşüncelerim, ancak sana aittir.

— SON —

ÖZGÜN YAYINLARI
SUNAR

★ **Mahir Çayan Davası — F. Muzaffer Amaç**
Fiatı: 15 Lira.

★ **Yılmaz Güney Olayı — A. Bardakçı**
Fiatı : 15 Lira.

★ **Yeni Bir Türkiye ve CHP** 20 Lira

★ **Sanatın Gerekliliği — E. Ficher**
Fiatı: 20 Lira.

★ **Kurtuluş Savaşı Destanı — Irkçılık**
Faşizm ve Emperyalizm — Nazım Hikmet
Hazırlayan: Süleyman Nebioğlu
Fiatı : 15 Lira.

★ **Küçük Burjuva İdeolojisi — Maksim Gorki**
15 Lira.

★ **En Güzel Dünya — Jean Baby**
Çeviren: Müntekim Ölçmen
Fiatı : 15 Lira.

★ **Sosyalizme Giriş — Julies Moch**
Çeviren: D. Avcıoğlu — S. Hilav 10 Lira.

★ **Asya Üretim Tarzı** — 10 Lira.
Çeviren: Attilâ Tokatlı.

★ **Destanlar — Nazım Hikmet**
Beş destan bir arada - Hazırlayan S. Nebioğlu
Fiatı: 20 Lira.

★ **Devrimle Doğanlar — Gladkov**
Fiatı 10 Lira Roman

★ **Ve Bıçak Kemiğe Dayandı — Roman**
Liam O'flaherty — Çeviren: İzzet Yasar
Fiatı : 15 Lira.

★ **Pekin Moskova Çatışması — Jean Baby**
Türkçesi: Attila Tokatlı — Fiatı: 10 Lira

★ **Moskovada Bir Sokak — İlya Ehrenburg**
Fiatı : 15 Lira.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

★ **İsteme adresi: P.K. 108 Sirkeci — İstanbul**

Sovyet devrim edebiyatının ünlü yazarlarından olan Fedor Gladkov Memleketimizde «ÇİMENTO» adlı romanıyla tanınmıştır.

Gladkov «Çimento» kadar iddialı olan bu eserinde devrimci güçlerin Faşizme karşı giriştikleri dişe diş mücadelenin destanını anlatır.

Fiatı : 15 Lira